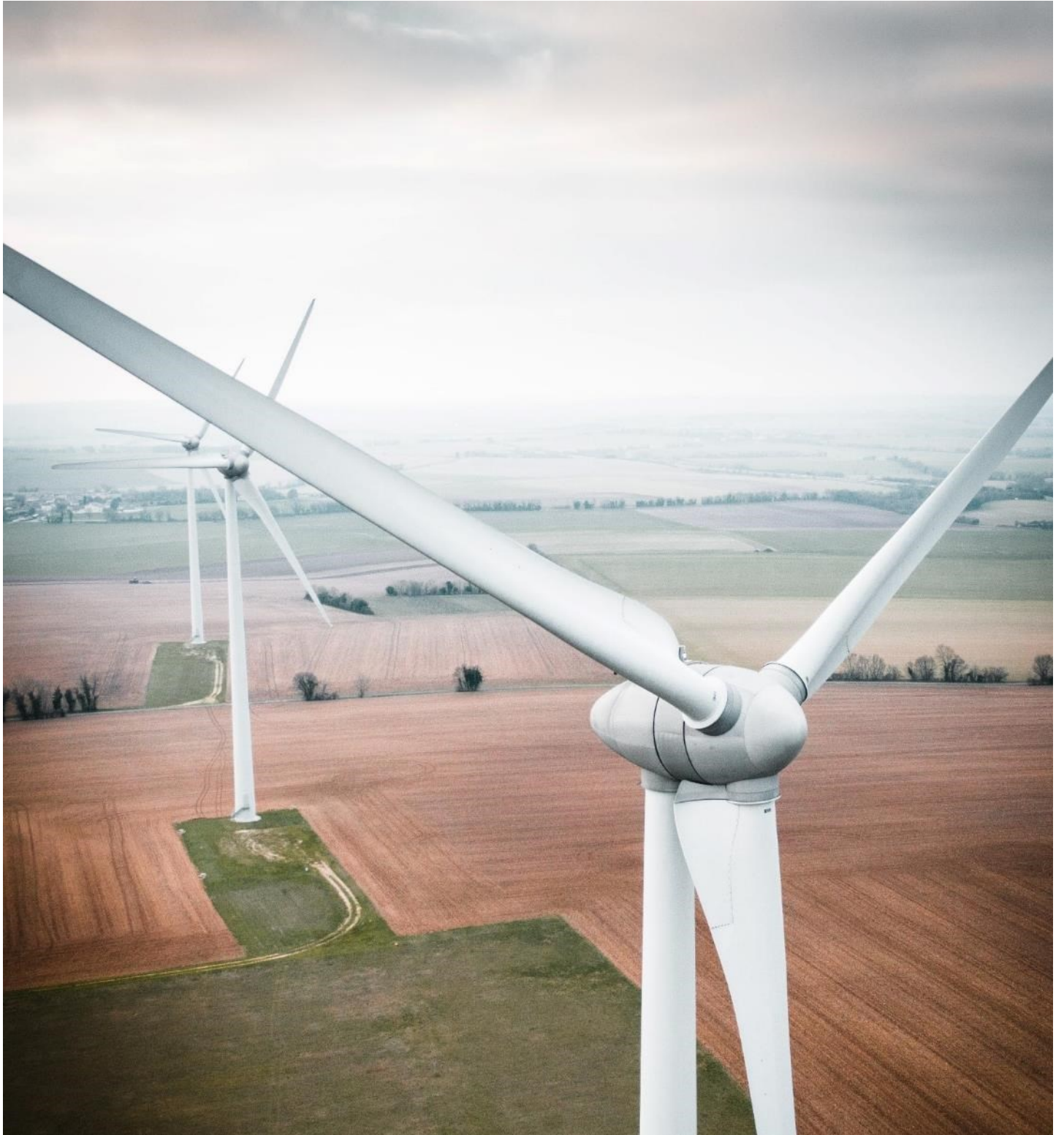

Evaluatie subsidie Netwerk Klimaat 2020-2025

Eindrapport gepubliceerd op 3/06/2026

Dit rapport werd opgesteld aan de hand van gegevens die met de grootste zorg werden verzameld. Het Vlaams Energie- en Klimaatagentschap en zijn aangestelden kunnen evenwel niet aansprakelijk worden gesteld door de gebruiker voor eventuele fouten, onnauwkeurigheden of onvolledigheid die tot directe of indirecte, materiële of immateriële schade aanleiding zou geven. De gebruiker neemt kennis van deze informatie 'as is' en blijft eindverantwoordelijke voor het eventuele verder gebruik ervan. Fouten, onnauwkeurigheden of onvolledigheid kunnen steeds gemeld worden via het contactformulier op: <https://apps.energiesparen.be/contact>.

COLOFON

Verantwoordelijke uitgever

Samir Louenchi
Administrateur-generaal
Vlaams Energie- en Klimaatagentschap (VEKA)
Koning Albert II-laan 15 bus 460
1210 Brussel
www.vlaanderen.be/veka
veka@vlaanderen.be

INHOUD

1	MANAGEMENTSAMENVATTING	5
1.1	Context en scope van de evaluatie	5
1.2	Evaluatiekader en evaluatieopzet	5
1.3	Conclusies van de evaluatie	5
1.4	Aanbevelingen	6
2	INLEIDING	8
3	OPZET EN VERLOOP EVALUATIE	9
3.1	de VCO-richtlijnen	9
3.2	Het achterliggend theoretisch model	10
3.3	EVALUATIEcriteria en -onderzoeksvragen	11
3.3.1	Relevantie	12
3.3.2	Doelmatigheid	12
3.3.3	Doeltreffendheid	13
3.3.4	Doelbereik	14
3.4	Methodologie	14
3.4.1	Dataverzameling	14
3.4.1	Onderzoeksmethoden per criterium	15
3.4.2	Verwerking van de 13 verplichte elementen	17
3.5	Uitvoering evaluatie	20
3.5.1	Governance	20
3.5.2	Validatieproces en openbaarmaking	20
3.5.1	Verloop en timing	21
3.6	Responsgraad en respondentenprofiel bevraging	21
3.6.1	Aantal respondenten	21
3.6.2	Foutmarge en betrouwbaarheid	21
3.6.3	Representativiteit	22
4	NETWERK KLIMAAT	25
4.1	Subsidie 'Netwerk Klimaat'	25
4.1.1	Doelstellingen en actiedomeinen	25
4.1.2	Governance- en evaluatiestructuur	27
4.1.3	Subsidiebedrag	28
5	RELEVANTIE	31
5.1	Introductie	31
5.2	Resultaten	31
5.2.1	Doelstellingen van de subsidie	31
5.2.2	Compatibiliteit met noden Vlaamse overheid	33
5.2.3	Compatibiliteit met noden lokale besturen	39
5.2.4	Aanpasbaarheid van de subsidiewerking	45
6	DOELMATIGHEID	47
6.1	Introductie	47
6.2	Resultaten	47
6.2.1	Realisatie beoogde output	47
6.2.2	Efficiëntie van het subsidiekader en -beheer	48
6.2.3	Hefboomeffect subsidie	54
6.2.4	Aanbevelingen 2023: optimalisaties op vlak van efficiëntie	56

////////////////////////////////////

1 MANAGEMENTSAMENVATTING

1.1 CONTEXT EN SCOPE VAN DE EVALUATIE

Netwerk Klimaat werd in 2020 opgericht via een subsidie van de Vlaamse overheid aan de VVSG met als doel lokale besturen te ondersteunen bij de ontwikkeling en uitvoering van lokaal energie- en klimaatbeleid en de afstemming tussen lokale besturen en de Vlaamse overheid te versterken. De subsidie werd gefinancierd vanuit het Energiefonds en kende in de periode 2020-2026 een voorziene totale budgettaire enveloppe van 5,2 miljoen euro. De voorliggende beleidsevaluatie heeft betrekking op de werking van Netwerk Klimaat in de periode van 1 september 2020 tot en met 31 december 2025.

De evaluatie werd uitgevoerd in het kader van de Vlaamse Codex Overheidsfinanciën en had als doel na te gaan in welke mate de subsidie nog relevant is, doelmatig wordt ingezet, doeltreffend bijdraagt aan haar doelstellingen en haar beoogde doelbereik realiseert.

1.2 EVALUATIEKADER EN EVALUATIEOPZET

De evaluatie werd opgebouwd rond vier klassieke evaluatiecriteria: relevantie, doelmatigheid, doeltreffendheid en doelbereik. De nadruk wordt gelegd op het onderzoeken van de doelmatigheid en de doeltreffendheid van de subsidie, conform de VCO-richtlijnen. Het plan van aanpak werd voorgelegd aan de Inspectie van Financiën voor de start van de evaluatie.

Tijdens deze evaluatie werd er gebruikgemaakt van een combinatie van onderzoeksmethoden, waaronder documentanalyse van subsidiebesluiten, werkprogramma's, rapporteringen en evaluatieverslagen, een bevraging van lokale besturen en streekintercommunales, de analyse van projectdossiers en interviews met de coördinator van Netwerk Klimaat en de subsidiebeheerders. Daarnaast werd rekening gehouden met de resultaten van de externe evaluatie uit 2023.

1.3 CONCLUSIES VAN DE EVALUATIE

De evaluatie toont aan dat de subsidie Netwerk Klimaat gedurende de volledige evaluatieperiode relevant is gebleven. De doelstellingen, actiedomeinen en dienstverlening sluiten aan bij zowel de beleidsprioriteiten van de Vlaamse overheid als de ondersteuningsnaden van lokale besturen. Vooral op het vlak van kennisdeling, opleiding, dataondersteuning, beleidsafstemming en het faciliteren van samenwerking wordt een duidelijke meerwaarde vastgesteld. De werking via jaarlijkse werkprogramma's biedt bovendien voldoende flexibiliteit om in te spelen op nieuwe beleidsontwikkelingen en maatschappelijke uitdagingen.

Ook op het vlak van doelmatigheid worden positieve resultaten vastgesteld. Netwerk Klimaat realiseerde het merendeel van de vooropgestelde activiteiten ruim binnen budget en binnen de voorziene termijnen. Van de 222 opgenomen indicatoren werd 82% volledig gerealiseerd, 13% gedeeltelijk gerealiseerd en 5% niet gerealiseerd. Het subsidiebeheer wordt door zowel subsidieverlener als subsidieontvanger als efficiënt beoordeeld. Daarnaast zijn er aanwijzingen voor een belangrijk hefboomeffect doordat Netwerk Klimaat bijkomende externe middelen, expertise en personeelscapaciteit heeft helpen mobiliseren voor lokaal energie- en klimaatbeleid.

////////////////////////////////////

De subsidie is eveneens in grote mate doeltreffend. Netwerk Klimaat bereikt een zeer groot aandeel van de Vlaamse lokale besturen via haar dienstverlening. De dienstverlening wordt breed gebruikt en positief gewaardeerd. Als er wordt gevraagd achter de doeltreffendheid van elk van de ondersteuningsvormen, behalen ze onder de gebruikers allemaal positieve tot zeer positieve resultaten. Vooral webinars (97%) springen eruit als een bijzonder effectieve ondersteuningsvorm. Ook evenementen, website en nieuwsbrieven, opleidingen, workshops en werkbezoeken scoren hoog. De laagste score op effectiviteit wordt toebedeeld aan de praktijkendatabank, maar is nog steeds 71%. De ondersteuning draagt bij aan de versterking van kennis, vaardigheden en capaciteit bij lokale besturen en wordt door de doelgroep geassocieerd met een versnelde uitvoering van lokaal energie- en klimaatbeleid. Daarnaast wordt Netwerk Klimaat door zowel de Vlaamse overheid als de lokale besturen erkend als een belangrijke actor voor afstemming en dialoog tussen beide beleidsniveaus. In de evaluatieperiode werden meer dan 590 overlegmomenten geregistreerd waarbij Netwerk Klimaat betrokken was.

Daarnaast blijkt uit de bevraging dat de dienstverlening van Netwerk Klimaat nuttig is voor een waaier aan doeleinden, vooral voor het uitwisselen van ervaring en kennis, het capteren van lokale knelpunten en ze doorgeven aan de Vlaamse overheid, en het samenbrengen en begrijpen van gewestelijk beleid en regelgeving, maar ook voor het wegwijs maken in data en tools, het opbouwen van kennis en vaardigheden, het vertalen van doelstellingen naar concrete stappen op maat van het lokaal bestuur en het vinden van goede praktijken en inspiratie. De dienstverlening wordt het minst sterk geassocieerd met het toeleiden naar financieringsoplossingen (65%), met een daling van 15% tegenover de bevraging in 2023, terwijl dit wel één van de aspecten is die werd opgenomen als algemene dienstverlening in de subsidiebesluiten.

Wat het doelbereik betreft, blijkt dat de activiteiten van Netwerk Klimaat consistent in lijn liggen met de doelstellingen van de subsidie. Voor alle actiedomeinen werden concrete activiteiten ontwikkeld en uitgevoerd. Hoewel de uiteindelijke energie- en klimaatresultaten op lokaal niveau niet rechtstreeks aan de subsidie kunnen worden toegeschreven, zijn er voldoende aanwijzingen dat Netwerk Klimaat een positieve bijdrage levert aan de versnelling en versterking van lokaal energie- en klimaatbeleid in Vlaanderen, enerzijds via haar ondersteuningsaanbod en anderzijds via concrete uitvoeringsgerichte (piloot)projecten.

1.4 AANBEVELINGEN

De evaluatie geeft geen aanleiding tot fundamentele wijzigingen van het instrument, maar identificeert wel een aantal optimalisaties voor een eventuele verdere verlenging van de subsidie. Op hoofdlijnen worden volgende aanbevelingen geformuleerd:

- Blijf het aanbod afstemmen op nieuwe beleidsontwikkelingen, regelgeving en ondersteuningsnoden van lokale besturen. Focus vooral op de verplichtingen voor lokale besturen.
- Professionaliseer de monitoring verder door kernindicatoren over meerdere werkprogramma's heen vast te leggen en meer aandacht te besteden aan outcome-indicatoren.
- Vereenvoudig en formaliseer processen rond werkprogramma's, rapportering en opvolging om administratieve lasten te beperken.
- Evalueer periodiek de samenstelling van overlegstructuren zodat relevante partners en expertise blijvend vertegenwoordigd zijn.
- Onderzoek mogelijkheden om intensievere ondersteuningsvormen toegankelijker te maken voor lokale besturen met beperkte capaciteit.

- Concretiseer in toekomstige werkprogramma's duidelijker welke bijdrage Netwerk Klimaat geacht wordt te leveren aan de verschillende beleidsdoelstellingen en hoe deze bijdrage gemeten zal worden.

Samenvattend wijst de evaluatie erop dat Netwerk Klimaat een gevestigde en gewaardeerde ondersteuningsstructuur is geworden binnen het Vlaamse energie- en klimaatbeleid. De subsidie levert aantoonbare meerwaarde voor lokale besturen en ondersteunt de beleidsafstemming tussen bestuursniveaus. De geïdentificeerde verbeterpunten situeren zich voornamelijk op het vlak van verdere professionalisering, monitoring en procesoptimalisatie en bieden kansen om de werking, het bereik en de impact van Netwerk Klimaat verder te versterken bij een eventuele verlenging.

////////////////////////////////////

2 INLEIDING

Sinds 2020 wordt de subsidie voor het oprichten en beheren van het expertisenetwerk lokaal energie- en klimaatbeleid (hierna: Netwerk Klimaat) toebedeeld aan vzw Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (hierna: VVSG). De Vlaamse Codex Overheidsfinanciën (hierna: VCO) voorziet in artikel 76/1, in werking getreden op 1 januari 2023, dat elk subsidiekader per periode van vijf jaar minstens één keer wordt onderworpen aan een beleidsevaluatie. Op basis van die beleidsevaluatie is er een uitdrukkelijke goedkeuring door de Vlaamse Regering nodig om de subsidie verder te zetten of bij te stellen. Artikel 75/2 van het Besluit VCO bepaalt de regels waaraan de beleidsevaluatie moet voldoen.

In het huidige subsidiebesluit staat bovendien dat *"In functie van wat er rond de toekomst van het Lokaal Energie- en Klimaatpact verder beslist wordt, en op basis van de verdere evaluatie van het ondersteuningsaanbod (Technische assistentiehubs, Wijkrenovatietool, 100-wijkenplatform, ...) wordt in de loop van 2026 een voorstel van beslissing voor de eventuele verlenging van het Netwerk Klimaat vanaf 2027 aan de Vlaamse Regering voorgelegd"*.

Rekening houdend met de richtlijnen van de VCO, zal dit rapport de subsidie “Netwerk klimaat” evalueren voor de vijf werkingsjaren 2020-21 tot en met 2025. De conclusies en aanbevelingen van dit rapport zullen meegenomen worden in de beslissing over de opmaak van een verlengingsdossier. Indien er geopteerd wordt voor een verlenging van de subsidie, wordt dit evaluatierapport toegevoegd in bijlage van dat dossier.

////////////////////////////////////

3 OPZET EN VERLOOP EVALUATIE

3.1 DE VCO-RICHTLIJNEN

Het Besluit Vlaamse Codex Overheidsfinanciën (BVCO) zet een aantal richtlijnen uit in artikel 75/2 waaraan deze beleidsevaluatie moet voldoen:

- 1° het onderzoek maakt duidelijk welk subsidiekader of welke subsidie wordt onderzocht en wat de doelstellingen van dat subsidiekader of die subsidie zijn;
- 2° het onderzoek geeft antwoord op de vraag in welke mate het beleid dat met het subsidiekader of de subsidie wordt beoogd en de uitgaven die daarmee samenhangen, doeltreffend en doelmatig zijn;
- 3° de conclusies van het onderzoek worden onderbouwd door onderliggende bevindingen;
- 4° de onderzoeksmethode die in het onderzoek is gebruikt, is valide en betrouwbaar;
- 5° de beleidsevaluatie geeft inzicht in de gebruikte evaluatiemethode en in de mogelijkheden en onmogelijkheden om de doeltreffendheid en de doelmatigheid van het beleid in kwestie vast te stellen.

Het betreft een “ex-post evaluatie” die een antwoord moet bieden op de vraag in welke mate het beleid dat met de subsidie wordt beoogd en de uitgaven die daarmee samenhangen, doeltreffend en doelmatig zijn. De richtlijnen hanteren volgende definities:

- 1) Doelmatigheid of efficiëntie duidt op de relatie tussen de ingezette middelen (input) en de geleverde prestaties, producten of dienstverlening (output).
- 2) Doeltreffendheid of effectiviteit verwijst naar de oorzaak-gevolgrelatie tussen de output en het effect (outcome). Heeft het uitgevoerde beleid het beoogde effect gehad (binnen de vooropgestelde termijnen)?

Verder verplicht het BVCO dat de 13 verplichte elementen van een subsidiebesluit, gedefinieerd in artikel 76/2 van de VCO, worden vermeld in de beleidsevaluatie. We vestigen graag de aandacht op het feit dat de VCO die 13 elementen, opgesomd in artikel 76/2, pas sinds 1 januari 2023 verplicht oplegt in het subsidiekader terwijl de vijfjaarlijkse beleidsevaluatie die in dit plan van aanpak wordt voorgesteld betrekking heeft op de periode van 2020 t.e.m. 2025. Het spreekt uiteraard vanzelf dat de meeste van de 13 elementen ook al voor 1 januari 2023 deel uitmaakten van het subsidiekader.

De VCO legt vast dat de uitgevoerde beleidsevaluaties zullen worden gepubliceerd op de website van het departement Financiën en Begroting (Artikel 75/1, laatste lid van het BVCO).

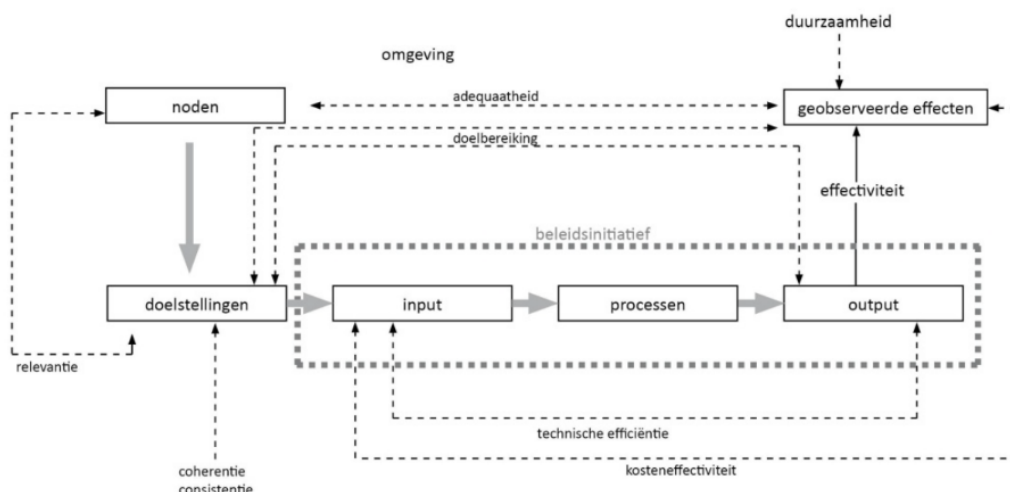
////////////////////////////////////

3.2 HET ACHTERLIGGEND THEORETISCH MODEL

Het *open systeemmodel* is een veelgebruikt en prominent theoretisch kader in de bestuurskunde voor het uitvoeren van beleidsevaluaties. Zowel Steunpunt Wonen, Departement Omgeving, Agentschap Natuur en Bos en andere entiteiten binnen het beleidsdomein Omgeving, alsook Agentschap Binnenlands Bestuur hebben hun evaluatiekaders voor soortgelijke subsidies gebaseerd op dit theoretisch kader.

Het open systeemmodel plaatst de beleids- en beheercyclus van de overheid in een maatschappelijke context. Binnen de samenleving zijn er bepaalde noden, bepaalde maatschappelijke problemen, die mogelijks om een ingrijpen van de overheid vragen. Indien de overheid ervoor kiest om in te grijpen, dient ze in een eerste stap deze noden duidelijk te formuleren zodat van daaruit strategische en operationele doelstellingen kunnen worden voorop geschoven om de vastgestelde noden te verhelpen.

Om de vooropgestelde **doelstellingen** te realiseren, en de **noden** te verhelpen, intervenueert de overheid via maatregelen of beleidsinitiatieven. Hiervoor worden er middelen ingezet vanuit de overheid. Deze middelen vormen de **input** in het open systeemmodel. Via bepaalde processen worden deze middelen omgezet in producten of diensten (beleidsacties), die de **output** worden genoemd. Deze output heeft de bedoeling om een bepaalde verandering in de samenleving te bewerkstelligen. Deze veranderingen worden aangeduid als de geobserveerde effecten of **outcome**. De output van een beleidsinitiatief staat in relatie tot de operationele doelstellingen, terwijl de effecten betrekking hebben op de strategische doelstellingen. Figuur 1 toont de samenhang tussen de verschillende componenten van het model en geeft de evaluatiecriteria weer om de relatie tussen bepaalde componenten te beoordelen: (1) *relevantie*, (2) *doelmatigheid of technische efficiëntie*, (3) *doeltreffendheid of effectiviteit*, (4) *doelbereik*, (5) *duurzaamheid*, (6) *kosteneffectiviteit*, (7) *adequaatheid*, (8) *coherentie* en (9) *consistentie*. Andere evaluatiecriteria die bij het theoretisch open systeemmodel worden vooropgesteld, maar niet aanwezig zijn in Figuur 1, zijn (10) *spaarzaamheid*, (11) *draagvlak* en (12) *interne logica*.

Figuur 1: Componenten en evaluatiecriteria verbonden aan het open systeemmodel van de beleids- en beheerscyclus.
Bron: De Peuter, De Smedt, Van Dooren en Bouckaert (2007)

Dit theoretisch kader is ook relevant voor de ontwikkeling van het evaluatiekader voor subsidie Netwerk Klimaat. De noden zijn tweevoudig: om de gewestelijke energie- en klimaatdoelstellingen te behalen, is op bepaalde actiedomeinen de inzet van de lokale besturen nodig. Tegelijkertijd hebben de lokale besturen nood aan capaciteit, knowhow en middelen om de verdere ontwikkeling en implementatie van energie- en klimaatbeleid mogelijk te maken. Ook is er aangegeven dat er meer dialoog of afstemming tussen de twee beleidsniveaus nodig is. De doelstellingen in hoofdlijnen zijn (1) het bevorderen van die dialoog en (2) het ondersteunen van de lokale besturen in de vooropgestelde actiedomeinen. De operationele doelstellingen worden verder gedetailleerd in de werkprogramma's. De financiële en menselijke middelen die door de Vlaamse overheid worden vrijgemaakt voor de subsidie worden gezien als de input. De output refereert naar de activiteiten die Netwerk Klimaat dankzij de subsidie verwezenlijkt, vastgelegd in de jaarlijkse werkprogramma's. In hoeverre de doelstellingen of beoogde effecten eveneens zijn geobserveerd, maakt deel uit van het onderzoek.

3.3 EVALUATIECRITERIA EN -ONDERZOEKSVRAGEN

Gelet op de VCO-richtlijnen, interne capaciteit, beschikbare data en de invulling van het evaluatiekader door andere entiteiten, heeft het onderzoeksteam de meest prioritaire evaluatiecriteria uit het open systeemmodel geselecteerd om verder te concretiseren voor de beleidsevaluatie van subsidie Netwerk Klimaat. Het hoofddoel van de beleidsevaluatie is om, in lijn met de bepalingen van de BVCO, een antwoord te geven op de vraag in welke mate de subsidiëring van de VVSG voor de oprichting en het beheer van Netwerk Klimaat doeltreffend en doelmatig is. De nadruk zal dan ook op deze beide criteria gelegd worden.

Voor de invulling van elk van de geselecteerde evaluatiecriteria (zie supra. 2.1) en haar onderzoeksvragen werd er verder gebouwd op het werk van Departement Omgeving (2022). In deze sectie wordt per criterium de gehanteerde definitie geduid en de vertaling naar een of meerdere onderzoeksvragen.

3.3.1 Relevantie

Het criterium relevantie kijkt naar de link tussen de gekozen **doelstellingen** en de **noden** die er zijn in het beleid en/of de maatschappij in het algemeen. Het beoordeelt dus of de subsidie goed afgestemd is, ook als de noden veranderen.

Voor de subsidie van Netwerk Klimaat formuleren we volgende globale onderzoeksvraag om ons uit te kunnen spreken over haar relevantie:

'In welke mate zijn de doelstellingen van de subsidie Netwerk Klimaat (nog steeds) relevant voor de noden op het Vlaamse en lokale beleidsniveau, ook als de (beleids)context verandert?'

Het antwoord op deze hoofdvraag kan geformuleerd worden aan de hand van het beantwoorden van enkele deelvragen, zoals 'Welke doelstellingen werden vooropgesteld in de subsidie? En hoe sloten ze aan bij de noden van de Vlaamse Overheid en de lokale besturen?', 'In welke mate zijn de doelstellingen nog steeds relevant in de actuele (beleids)context (2024-2029)?' en 'In welke mate zijn de activiteiten waarvoor de subsidie wordt aangewend aanpasbaar, indien de (beleids)context verandert?'. In het kader van het eventuele verlengingsdossier wordt tijdens de beleidsevaluatie de nadruk gelegd op de vragen m.b.t. de huidige en toekomstige (beleids)context.

3.3.2 Doelmatigheid

Doelmatigheid of technische efficiëntie beschrijft de relatie tussen de **input**, zijnde de (financiële en menselijke) middelen van de subsidie, en de **output** die worden bereikt. Doelmatigheid is gericht op een goede balans tussen input en output. Een kwantitatieve norm voor deze verhouding bestaat meestal niet, het is een relatief begrip.

Om de doelmatigheid van de subsidie Netwerk Klimaat te evalueren, komt dus volgende onderzoeksvraag naar voren:

'In welke mate levert het gekozen beleidsinstrument, de subsidie, op een efficiënte wijze de beoogde output af?'

Deze hoofdvraag kan in verschillende deelvragen opgesplitst worden. Vanuit de focus op de subsidieontvanger, de VVSG, stellen zich de vragen 'In welke mate werd de beoogde output van Netwerk Klimaat op een efficiënte en tijdige manier gerealiseerd?' en 'Is er een hefboomeffect aanwezig bij het geven van de subsidie? M.a.w. stromen er meer externe middelen richting het energie- en klimaatbeleid (mede) dankzij deze subsidie?'. Deze laatste vraag kan ook in zekere mate een inzicht geven in de kosteneffectiviteit van de subsidie.

Vanuit de focus op de subsidiegever, het VEKA, wordt gekeken naar het subsidiebeheer: 'Is het subsidiekader op een efficiënte manier georganiseerd?' M.a.w. 'Zijn de ingezette middelen in verhouding met de geleverde output?'.

Bovendien werden er in de vorige evaluatie aanbevelingen gemaakt aan de VVSG en de Vlaamse overheid, die grotendeels gericht zijn op het organisatiebeheer en de werking van Netwerk Klimaat. Uit deze aanbevelingen volgt de laatste deelvraag: ‘in welke mate werden de aanbevelingen m.b.t. efficiëntie uit de evaluatie van 2023 reeds doorgevoerd?’.

3.3.3 Doeltreffendheid

Het criterium doeltreffendheid, ook wel effectiviteit genoemd, legt de link tussen de **output** en de geobserveerde effecten of **outcome**. Met andere woorden kijkt de doeltreffendheid naar de causaliteit tussen de geleverde resultaten van de subsidie en de waargenomen veranderingen in de ondersteuning van de lokale besturen en de dialoog tussen de twee beleidsniveaus. Heeft het beleid het beoogde effect gehad?

Om de doeltreffendheid van de subsidie Netwerk Klimaat te beoordelen, formuleert het onderzoeksteam twee hoofdvragen. De eerste hangt vast aan het eerste beoogde effect, namelijk het ondersteunen van de lokale besturen in het ontwikkelen en implementeren van lokaal energie- en klimaatbeleid in de vooropgestelde actiedomeinen.

‘In welke mate draagt het Netwerk Klimaat bij aan het ondersteunen van de lokale besturen omtrent het lokaal energie- en klimaatbeleid in de vooropgestelde actiedomeinen?’

De bijdrage van Netwerk Klimaat aan de ondersteuning van de lokale besturen kan zowel kwantitatief als kwalitatief beoordeeld worden. Vanuit de kwantitatieve benadering stelt de vraag zich 'Hoe groot is het bereik van de activiteiten van het Netwerk Klimaat?', oftewel 'Hoeveel lokale besturen maakten al gebruik van één of meerdere diensten van het Netwerk Klimaat?'. Vanuit een kwalitatieve benadering kijken we naar de kwaliteit van de dienstverlening: 'In welke mate werd de dienstverlening van Netwerk Klimaat kwaliteitsvol georganiseerd?'. Bij het onderzoek naar de kwaliteit van het aanbod is ook het perspectief van de doelgroep belangrijk: 'In welke mate werd de dienstverlening van Netwerk Klimaat als ondersteunend, m.a.w. nuttig en effectief, beoordeeld door de lokale besturen en de streekintercommunales?', 'In welke mate gaan de lokale besturen en intercommunales aan de slag met de informatie, handvaten, leerlessen en tools uit de diensten van het Netwerk Klimaat?'. Om het effect van Netwerk Klimaat op de werking en het beleid van een lokaal bestuur verder te beoordelen, worden volgende deelvragen ook onderzocht: 'in welke mate zouden de lokale besturen dezelfde acties of acties op dezelfde manier hebben gerealiseerd zonder de dienstverlening van het Netwerk Klimaat?' en 'In welke mate brengt het Netwerk Klimaat een langdurige of blijvende verandering teweeg bij de lokale besturen?'.

De tweede hoofdvraag wordt gebruikt om de relatie tussen de output en het tweede beoogde effect te onderzoeken, namelijk het bevorderen van de dialoog tussen het lokale en gewestelijke niveau omtrent het energie- en klimaatbeleid.

‘In welke mate draagt het Netwerk Klimaat als intermediair aanspreekpunt bij aan de bevordering van dialoog tussen het gewestelijke en het lokale beleidsniveau omtrent energie- en klimaatbeleid?’

Ook hier komen enkele deelvragen naar voren: 'In welke mate werd er in de afgelopen vijf jaar dialoog tussen het lokale en het gewestelijk niveau omtrent energie- en klimaatbeleid georganiseerd, met Netwerk Klimaat als intermediair aanspreekpunt?', 'In welke mate draagt het Netwerk Klimaat bij aan de bevordering van dialoog tussen deze twee beleidsniveaus volgens het VEKA?' en 'In welke mate zien de lokale besturen het Netwerk Klimaat als hun intermediair aanspreekpunt voor dialoog met de Vlaamse overheid omtrent energie- en klimaatthema's?'.

De moeilijkheid met geobserveerde effecten is dat het in een niet-gecontroleerde beleidsomgeving niet altijd mogelijk is om effecten toe te schrijven aan een bepaald instrument. In tegenstelling tot een

gecontroleerd experiment, waarin onderzoekers alle variabelen kunnen isoleren, spelen bij beleidsevaluaties in de praktijk steeds meerdere factoren mee: algemene maatschappelijke trends, ander beleid, en autonome ontwikkelingen bij de doelgroep. Het isoleren van de specifieke bijdrage van één instrument – hier subsidie Netwerk Klimaat – is daardoor inherent beperkt. Dit betekent niet dat er geen uitspraken mogelijk zijn over doeltreffendheid, maar wel dat deze met de nodige voorzichtigheid geïnterpreteerd moeten worden. De evaluatie zal daarom werken met *plausibele bijdrage* eerder dan met hard bewezen causaliteit: we onderzoeken of er aanwijzingen zijn dat Netwerk Klimaat heeft bijgedragen aan de waargenomen effecten, zonder te claimen dat die effecten uitsluitend aan het instrument toe te schrijven zijn.

3.3.4 Doelbereik

Doelbereik gaat over het bereiken van de vooropgestelde doelstellingen van de subsidie. Het kan zowel geïnterpreteerd worden als de relatie tussen **doelstellingen** en **output**, als de relatie tussen doelstellingen en de waargenomen effecten. Ondersteunt de subsidie de bredere Vlaamse beleidsdoelstellingen?

De relatie tussen de output en de waargenomen effecten wordt al aangehaald in de analyse van de doeltreffendheid van de subsidie. Zo ook werd de link tussen de Vlaamse beleidsdoelstellingen of -noden en de doelstellingen van de subsidie reeds onderzocht bij het criterium relevantie. Daarom kiest het onderzoeksteam ervoor om bij het criterium van doelbereik de vraagstelling toe te spitsen op de relatie tussen de doelstellingen van de subsidie en haar output, namelijk de activiteiten van Netwerk Klimaat. De hoofdvraag krijgt vorm als volgt:

Liggen de activiteiten van het Netwerk Klimaat in lijn met het realiseren van de vooropgestelde doelstellingen van de subsidie?

Door de link te leggen met de resultaten bij de criteria relevantie en doeltreffendheid, kan de beleidsevaluatie bespreken in welke mate de doelstellingen van de subsidie behaald worden, om zo bij te dragen aan de realisatie van de aangehaalde bredere Vlaamse energie- en klimaatdoelstellingen.

3.4 METHODOLOGIE

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen voor bovenstaande criteria maken we gebruik van een mix van kwantitatieve en kwalitatieve dataverzameling en evaluatietechnieken.

3.4.1 Dataverzameling

Samenvattend, worden volgende databronnen gebruikt in deze beleidsevaluatie:

i. Interne documentatie

De interne documentatie slaat voornamelijk op de subsidiebesluiten, de beleidsnota's Energie en Klimaat, het Vlaams Energie- en Klimaatplan en documentatie in verband met de gecapteerde noden van de lokale besturen. Daarnaast hoort de documentatie m.b.t. de subsidie zelf hier ook onder, namelijk de werkprogramma's 2020-2025, de evaluatieverslagen 2020-2025 en documentatie i.v.m. het beheer van de subsidie.

ii. Evaluatie 2023

De evaluatie die Transition Stories volbracht in 2023 onderzocht het doelbereik, de effectiviteit, de impact en duurzaamheid, de relevantie en perceptie van Netwerk Klimaat, alsook de tevredenheid en toepasbaarheid van haar aanbod naar de lokale besturen 2,5 jaar na de oprichting van het expertisenetwerk. Deze uitgebreide evaluatie (bijlage 2) baseerde zich hoofdzakelijk op een bevraging bij de lokale besturen en intercommunes (179 respondenten) en interviews en focusgesprekken met lokale besturen, strategische en operationele partners. Aanvullend werd een documentenanalyse verricht.

iii. Bevraging

Voor deze beleidsevaluatie wordt er opnieuw een bevraging gedaan bij de lokale besturen en streekintercommunales. Het is een belangrijk instrument voor deze beleidsevaluatie gezien de aard van de doelstellingen van de subsidie. Het laat toe om een groot aandeel van de doelgroep te bereiken en een aantal resultaten van de evaluatie uit 2023 op te volgen.

iv. Ontvangen documenten

De ontvangen documentatie slaat vooral op de inhoudelijke en financiële rapporteringen van het Netwerk Klimaat van 2020-2025. Daarnaast worden voor specifieke deelvragen ook projectdossiers geanalyseerd.

v. Interview coördinator Netwerk Klimaat

Het interview met de coördinator van Netwerk Klimaat heeft betrekking tot het onderzoek naar de doelmatigheid van de subsidie.

3.4.1 Onderzoeksmethoden per criterium

3.4.1.1 Relevantie

De onderzoeksvragen voor het beoordelen van de relevantie van de subsidie worden beantwoord aan de hand van een documentenanalyse. Met de bestaande interne documentatie kan het onderzoeksteam zowel de noden van de Vlaamse overheid en de lokale besturen, als de doelstellingen van de subsidie in kaart brengen en de hierboven vermelde deelvragen beantwoorden. Ook de bevraging bij de doelgroep onderzoekt de uitdagingen en noden van deze legislatuur.

3.4.1.2 Doelmatigheid

Voor de beoordeling van de doelmatigheid van de subsidie Netwerk Klimaat, werden één hoofdvraag en 5 deelvragen geformuleerd (cfr. supra 3.3.2).

De eerste twee deelvragen hebben betrekking op hoeveel van de beoogde output werd gerealiseerd door de VVSG en in welke mate deze output op een tijdige en efficiënte manier werd gerealiseerd. De output zijn de activiteiten van het Netwerk Klimaat. Deze activiteiten worden jaarlijks vastgelegd in de werkprogramma's met indicatoren, die jaarlijks worden beoordeeld in het evaluatieverslag door het VEKA. We kijken dus voor de eerste twee deelvragen aan de hand van de evaluatieverslagen en de rapporteringen van het Netwerk Klimaat naar:

- Het aandeel van vooropgestelde indicatoren die volledig, deels en niet gerealiseerd werden

- Het aandeel van vooropgestelde indicatoren die op tijd werden opgeleverd
- Het bestede versus beschikbare subsidiebedrag, eventuele saldo's en terugvorderingen

Voor de deelvraag omtrent de organisatie van het subsidiekader door de subsidiërende overheid wordt er gebruik gemaakt van een zelfkritische screening van de subsidiedocumenten en het administratief beheer. Daarbij zal er per onderdeel van het dagdagelijks beheer de beheerskosten, de tijdsinzet en de aangewende tools besproken worden met een analyse of eventuele wijzigingen het beheer zouden verbeteren. Zo zullen o.a. de interne beheerkosten berekend worden (uitgedrukt in VTE en financiële middelen) en vergeleken worden met het totale subsidiebedrag en de personeelsinzet bij de VVSG. Aanvullend wordt de huidige coördinator van het Netwerk Klimaat geïnterviewd om vanuit het perspectief van de subsidieontvanger een beeld te krijgen van het subsidiebeheer door het VEKA en mogelijke optimalisaties.

Het volgende element om de doelmatigheid, en in zekere mate ook de kosteneffectiviteit, te beoordelen in deze beleidsevaluatie is de aanwezigheid van een hefboomeffect bij de subsidie. We kijken hiervoor naar of het Netwerk Klimaat heeft meegeschreven of deel uitmaakt van een consortium van een project dat door niet-Vlaamse middelen werd goedgekeurd in de periode van 2020 tot en met 2025. Hiervoor kijken we naar het aantal projecten in de vooropgestelde actiedomeinen en het totale bedrag aan externe middelen dat door deze projecten naar de ontwikkeling en/of implementatie van het lokaal energie- en klimaatbeleid vloeit. Daarnaast wordt er ook onderzocht of er andere niet-financiële middelen (mede) dankzij de oprichting van het Netwerk Klimaat worden ingezet voor het lokaal energie- en klimaatbeleid. Deze informatie is beschikbaar in de rapporteringen, evaluatieverslagen en projectdossiers van Netwerk Klimaat.

Als laatste wordt er door middel van een analyse van de subsidiedocumenten, werkprogramma's, rapporteringen, evaluatieverslagen en aanvullende documentatie verschaft door de coördinator van het Netwerk Klimaat gekeken of de aanbevelingen uit de evaluatie van 2023 reeds doorgevoerd zijn. Deze aanbevelingen kunnen ten vroegste zichtbaar zijn in het werkprogramma, de rapportering en/of het evaluatieverslag van 2025 omdat de externe evaluatie in december 2023 werd opgeleverd, na het opmaken van het werkprogramma 2024 en haar indicatoren.

3.4.1.3 Doeltreffendheid

Voor het beantwoorden van de twee hoofdvragen omtrent de doeltreffendheid van de subsidie Netwerk Klimaat werden 9 deelvragen gesteld (cfr. supra 3.3.3).

Om de hoofdvraag gelinkt aan het eerste beoogde effect, namelijk het ondersteunen van de lokale besturen in de ontwikkeling en implementatie van hun lokaal energie- en klimaatbeleid in vooropgestelde actiedomeinen, te beantwoorden, beginnen we met de kwantitatieve beoordeling van de dienstverlening. Aan de hand van de rapporteringen van het Netwerk Klimaat kan het bereik van de dienstverlening bij de doelgroep gemeten worden. We schuiven volgende indicatoren naar voren:

- Het totaal aantal deelnemers per soort activiteit over de volledige evaluatieperiode
- Het aantal gemeenten en streekintercommunes dat gebruik maakte van één of meerdere diensten van het Netwerk Klimaat over de volledige evaluatieperiode
- Het aantal unieke gebruikers van de praktijkdatabank

////////////////////////////////////

De kwalitatieve beoordeling van de dienstverlening wordt hoofdzakelijk onderzocht door een bevraging bij de doelgroep van deze dienstverlening, namelijk de lokale besturen en de streekintercommunales, aan de hand van de deelvragen. Aanvullend wordt er ook een documentenanalyse uitgevoerd op de kwalitatieve indicatoren uit de evaluatieverslagen 2020-2025. Bovendien zal de bevraging trachten de bijdrage te onderzoeken van het Netwerk Klimaat aan de veranderingen in de werking en/of het beleid van de lokale besturen door hen te bevragen in hoeverre en op welke manier ze aan de slag gaan met de informatie, handvaten, leerlessen en tools van het Netwerk Klimaat (deelvraag 4), of ze dezelfde acties op dezelfde manier zouden hebben ontwikkeld of uitgevoerd zonder Netwerk Klimaat (deelvraag 5) en in welke mate het Netwerk Klimaat langdurige of blijvende veranderingen bij hen teweeg heeft gebracht (deelvraag 6).

3.4.1.4 Doelbereik

De onderzoeksvraag voor het beoordelen van het doelbereik van de subsidie wordt beantwoord aan de hand van een documentenanalyse. Aan de hand van de subsidiebesluiten, de werkprogramma's, de rapporteringen en de evaluatieverslagen kan het onderzoeksteam per doelstelling van de subsidie de activiteiten van Netwerk Klimaat in kaart brengen die in lijn liggen met de desbetreffende doelstelling. Indien er activiteiten zijn die niet in lijn liggen met de doelstellingen zal daar een overzicht van voorzien worden met het aandeel van activiteiten die (niet) in lijn liggen t.o.v. het totaal aantal activiteiten van het Netwerk Klimaat.

Artikel 76/2 van de VCO bepaalt dat uiterlijk bij de toekenning van een subsidie door de subsidieverstrekker een duidelijk subsidiekader wordt bepaald dat minimaal 13 elementen bevat. Wat volgt is een overzicht van de manier waarop die 13 elementen werden opgenomen in het subsidiekader en hoe ze verwerkt zullen worden in de beleidsevaluatie.

We vestigen graag de aandacht op het feit dat de VCO die 13 elementen, opgesomd in artikel 76/2, pas sinds 1 januari 2023 verplicht oplegt in het subsidiekader terwijl de vijfjaarlijkse beleidsevaluatie die in dit

plan van aanpak wordt voorgesteld betrekking heeft op de periode van 2020 t.e.m. 2025. Het spreekt uiteraard vanzelf dat de meeste van de 13 elementen ook al voor 1 januari 2023 deel uitmaakten van het subsidiekader.

1. Beoogde doelstelling en effecten subsidie

De doelstellingen en de effecten die met de subsidieverstreking worden nagestreefd, worden omschreven in beide subsidiebesluiten. Dit element komt voornamelijk aan bod bij het onderzoek naar de relevantie, het doelbereik en de doeltreffendheid van de subsidie.

2. Beschrijving activiteit van algemeen belang

De beschrijving en duurtijd van de activiteit van algemeen belang waarvoor de subsidie wordt toegekend wordt vermeld in de subsidiebesluiten. Dit element komt aan bod bij het onderzoek naar de doelmatigheid en het doelbereik van de subsidie.

3. Indicatoren voor beleidsevaluatie

De indicatoren die toelaten om de subsidie inhoudelijk en financieel te evalueren worden omschreven in de jaarlijkse werkprogramma's. Dit element wordt besproken bij het onderzoek naar de doelmatigheid van de subsidie.

4. Wijze waarop subsidiebedrag wordt bepaald

Het subsidiebedrag wordt telkens vastgelegd in de subsidiebesluiten. De wijze waarop het subsidiebedrag wordt bepaald, wordt opgenomen in de toelichting over de werking van de subsidie en juridisch worden nagekeken tijdens de beleidsevaluatie.

5. Wijze waarop subsidieontvanger wordt bepaald

De wijze waarop de subsidieontvanger wordt bepaald wordt toegelicht in de gemotiveerde beslissing tot niet-plaatsing van deze subsidie als overheidsopdracht. Dit element werd juridisch worden nagekeken tijdens de beleidsevaluatie.

6. Voorwaarden subsidieontvanger

De voorwaarden waaraan de subsidieontvanger moet voldoen, worden vermeld in de subsidiebesluiten en de evaluatieverslagen. Dit element zal worden opgenomen in de toelichting over de werking van de subsidie en juridisch worden nagekeken tijdens de beleidsevaluatie.

7. Subsidiabele en niet-subsidiabele kosten

De categorieën van subsidiabele en niet-subsidiabele kosten worden niet beschreven in de subsidiebesluiten. Dit element zal worden toegelicht in het onderzoek naar doelmatigheid en worden opgenomen in een eventueel verlengingsdossier.

8. Subsidievoorwaarden

De voorwaarden waaronder de subsidie wordt verleend of kan verleend worden is bij deze subsidie niet van toepassing.

9. Rechten en plichten van subsidie-ontvanger en subsidiërende overheid

De rechten en plichten van de subsidieontvanger en van de subsidiërende overheid worden deels vermeld in de subsidiebesluiten. Dit element zal worden opgenomen in de toelichting over de werking van de subsidie en juridisch worden nagekeken in de beleidsevaluatie.

Het engagement van de subsidieontvanger om het belang van het gebruik van het Nederlands te erkennen bij de uitvoering van de gesubsidieerde activiteiten wordt niet gespecificeerd. Men kan de aanname maken dat de subsidieontvanger het belang van het Nederlands erkent omdat zij de ledenorganisatie voor de lokale besturen is, die zich aan de taalwetgeving moeten houden. In praktijk worden alle activiteiten van het Netwerk Klimaat in het Nederlands georganiseerd. Dit element wordt opgenomen in een eventueel verlengingsdossier.

10. Wijziging en intrekking subsidie

De voorwaarden waaronder de subsidie kan worden gewijzigd of ingetrokken staan vermeld in de subsidiebesluiten. Dit element zal worden opgenomen in de toelichting over de werking van de subsidie en juridisch worden nagekeken in de beleidsevaluatie. Het komt voornamelijk aan bod bij het onderzoek naar doelmatigheid.

11. Uitbetaling subsidie

De wijze en de periodiciteit van de uitbetaling van de subsidie worden beschreven in de subsidiebesluiten en de evaluatieverslagen. Dit element zal worden opgenomen in de toelichting over de werking van de subsidie en juridisch worden nagekeken in de beleidsevaluatie. Het komt voornamelijk aan bod bij het onderzoek naar doelmatigheid.

12. Inhoudelijke en financiële verantwoording aanwending subsidie

De inhoudelijke en financiële verantwoording die de subsidieontvanger moet voorleggen wordt beschreven in de subsidiebesluiten. De inhoudelijke verantwoording wordt verder gespecificeerd in de werkprogramma's. Dit element zal worden opgenomen in de toelichting over de werking van de subsidie en juridisch worden nagekeken in de beleidsevaluatie. Het komt voornamelijk aan bod bij het onderzoek naar doelmatigheid.

13. Openbaarmaking resultaten

De openbaarmaking van de resultaten van de gesubsidieerde activiteiten wordt voor deze subsidie niet gespecificeerd. In praktijk staan de resultaten van de werkprogramma's ter beschikking van de doelgroep, de strategische en operationele partners en de Vlaamse Overheid. Dit element wordt opgenomen in een eventueel verlengingsdossier.

3.5 UITVOERING EVALUATIE

3.5.1 Governance

3.5.1.1 Opdrachtgever

Het VEKA is formeel opdrachtgever en draagt zorg voor de goedkeuring van het plan van aanpak, de vrijgave van middelen en de finale vaststelling van het evaluatierapport.

3.5.1.2 Evaluatoren

De beleidsevaluatie van de subsidie wordt binnen het Team VEKP en Partnerschappen van het VEKA voorbereid en uitgevoerd door Louisa Contipelli en Michiel Degraeve, met ondersteuning van Thomas Pieters en Steffi Destoop.

De betrokken ambtenaren hebben een diepgaande kennis over de subsidie en de beleidscontext. Ze beschikken daarnaast over de toegang tot alle relevante informatie voor de beleidsevaluatie. Voor de beleidsevaluatie van deze subsidie worden de nodige werkdagen uitgetrokken.

Taken: verzamelen en analyseren van kwantitatieve en kwalitatieve data, opstellen van tussentijdse rapporten, en het organiseren van de bevraging.

3.5.2 Validatieproces en openbaarmaking

Het validatieproces en de openbaarmaking van dit evaluatierapport neemt vorm als volgt:

1. Het evaluatierapport wordt ondertekend door de leidend ambtenaar van het Vlaams Energie- en Klimaatagentschap en wordt bezorgd aan de bevoegde minister en aan de bevoegde Inspecteur van Financiën.
2. De Inspectie van Financiën zal aanbevelingen formuleren en adviseert over de voortzetting van de subsidie op basis van de evaluatie.
3. Indien de inhoudelijk bevoegde minister oordeelt dat op basis van het eindrapport de subsidie kan worden voortgezet - al dan niet in aangepaste vorm - dan dient de inhoudelijk bevoegde minister hierover een dossier op de Vlaamse Regering te brengen nadat het advies van de Inspectie van Financiën werd verkregen. Het dossier, dat wordt voorgelegd aan de Vlaamse Regering, dient een antwoord te bieden op alle opmerkingen/bedenkingen van de Inspectie van Financiën. Het ondertekende eindrapport maakt integraal deel uit van dit dossier dat wordt voorgelegd. Eventuele aanpassingen aan het subsidiekader van de geëvalueerde subsidie, die voortvloeien uit deze evaluatie, dienen duidelijk te worden vermeld in het voorgelegde dossier.
4. De beleidsevaluaties van de subsidiekaders worden bekendgemaakt op de website van de instantie die bevoegd is voor de begroting (artikel 75/1, laatste lid van het BVCO).

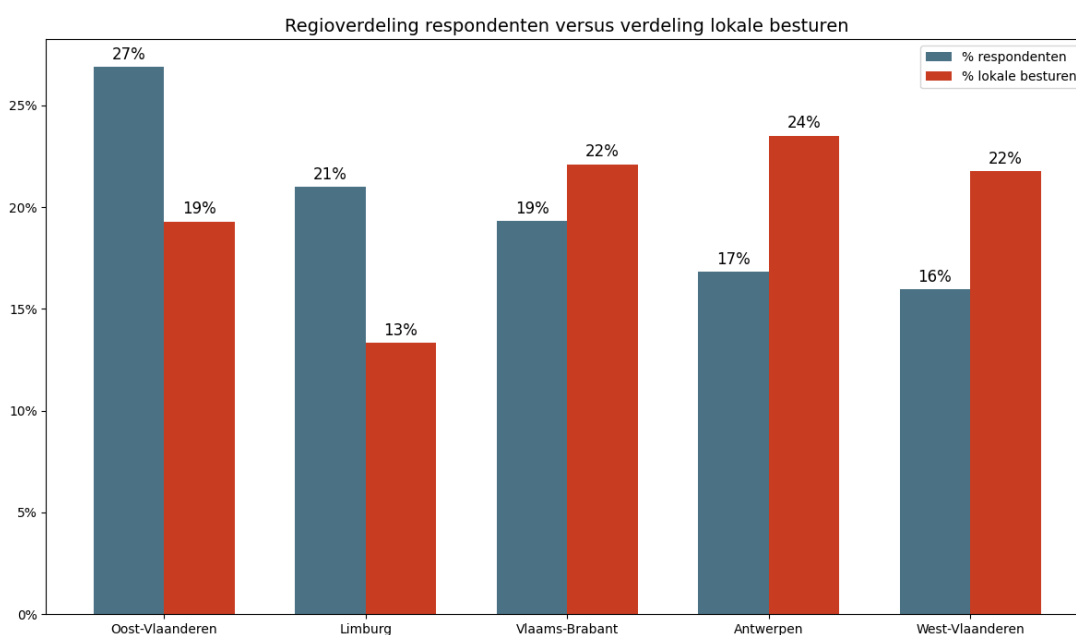
Het resultaat van de beleidsevaluatie van de subsidie 'Netwerk Klimaat' zal worden gepresenteerd in een schriftelijk rapport. Conform artikel 75/1 van het Besluit VCO wordt de beleidsevaluatie bekendgemaakt op de website van het Departement Financiën en Begroting en ter beschikking gehouden van de inhoudelijk bevoegde minister, de Vlaamse minister bevoegd voor het budgettair beleid, de instantie die bevoegd is voor de begroting, en de Inspectie van Financiën.

Voor de steekproefgrootte van 108 verschillende organisaties kan de foutmarge geraamd worden op 7,5 % voor het standaardbetrouwbaarheidsniveau van 95%. Van 11 bijkomende formulieren is niet bekend van welke organisatie ze afkomstig zijn: kwamen die van nog niet meegetelde gemeenten, dan ligt de foutmarge lager, op 7% voor een betrouwbaarheid van 95%. Aangezien dit niet vast te stellen is, gaan we uit van het geval met de foutmarge van ongeveer 7,5%..¹

3.6.3 Representativiteit

a. Geografische spreiding van respondenten

De regioverdeling van de respondenten laat de mogelijke onder- en oververtegenwoordiging zien voor de provincies. In de resultaten van deze bevraging worden **Oost-Vlaanderen en Limburg oververtegenwoordigd** (elk +8%), terwijl Vlaams-Brabant (-3%), Antwerpen (-7%) en West-Vlaanderen (-6%) ondervertegenwoordigd zijn tussen de respondenten.

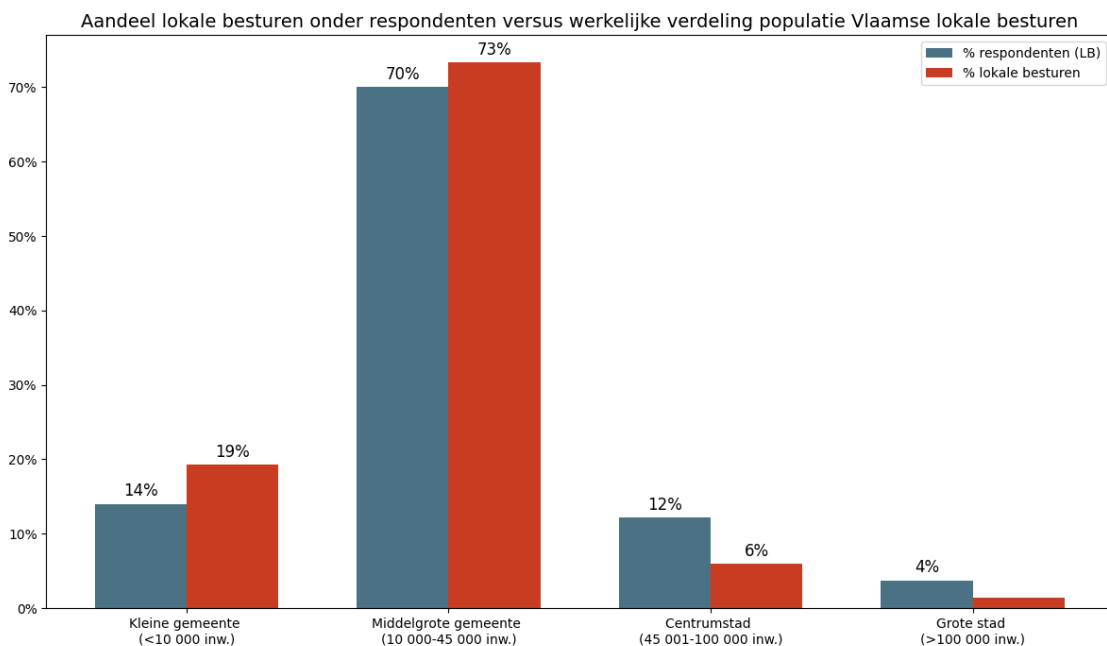
Figuur 2: Regioverdeling respondenten

b. Spreiding volgens aantal inwoners

De verdeling van respondenten onder de lokale besturen naargelang inwonersklasse is in onderstaande grafiek uitgezet t.o.v. de werkelijke populatieverdeling naar inwonersklasse in Vlaanderen. Uit de grafiek kan hoofdzakelijk afgeleid worden dat:

¹ Voor een standaardfoutmarge van 5% met een betrouwbaarheidsniveau van 95% zouden er minstens 168 organisaties de bevraging moeten ingevuld hebben.

- Aandeel lokale besturen onder respondenten versus werkelijke verdeling populatie Vlaamse lokale besturen

Figuur 3: Verdeling respondenten naar inwonersklasse

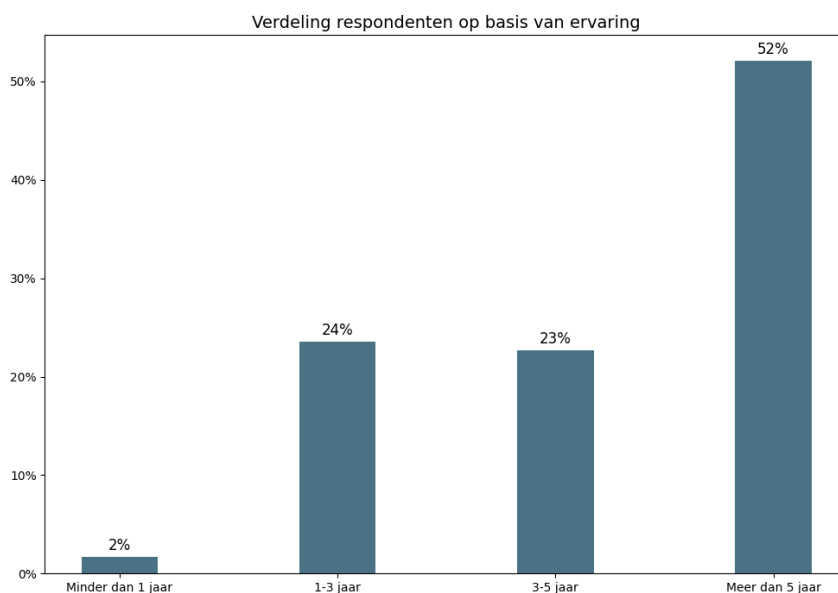
c. Verdeling naar functie

Meer dan de helft van de respondenten (55%) is medewerker milieu en klimaat bij een lokaal bestuur of streekintercommunale. 21% geeft aan diensthoofd te zijn binnen de thema's milieu, klimaat, omgeving en/of ruimtelijke ontwikkeling. En 7% is patrimoniumbeheerder, een prominent thema voor deze legislatuur. 1% heeft een politieke functie.

d. Verdeling naar ervaring

Onderstaande grafiek toont hoeveel ervaring de respondenten hebben in hun functie. Ongeveer de helft van de respondenten (52%) geeft aan dat ze meer dan 5 jaar ervaring hebben in hun huidige of soortgelijke rol. **De ¾-meerderheid geeft aan dat ze meer dan 3 jaar ervaring hebben.** En een zeer klein aandeel van de respondenten (2%) geeft aan minder dan 1 jaar in hun functie te werken.

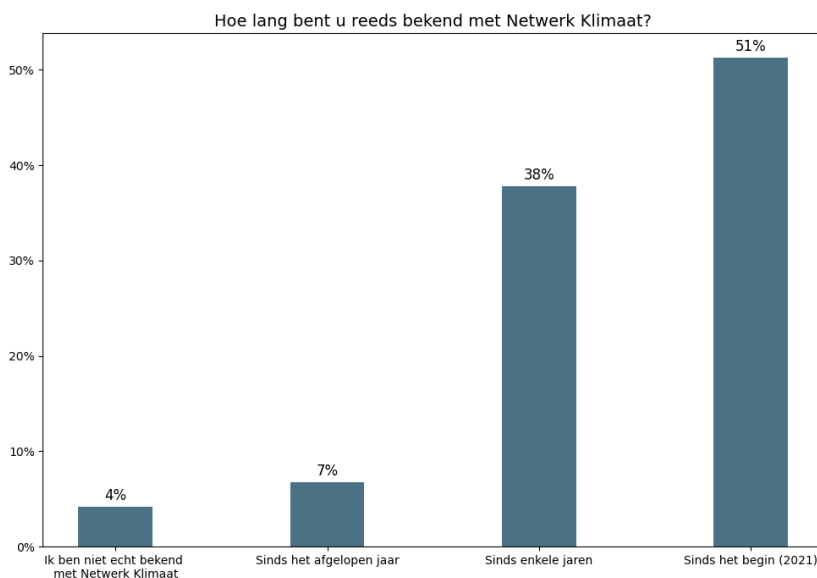
////////////////////////////////////

Figuur 4: Verdeling respondenten naar ervaring

e. Verdeling naar bekendheid met Netwerk Klimaat in tijd

De bevraging peilde ook naar hoelang de respondenten al bekend zijn met het Netwerk Klimaat. Er kan geconcludeerd worden dat **51% van de respondenten die de evaluatie van het Netwerk Klimaat invulden al sinds het begin in 2021 het netwerk kennen**, 38% sinds enkele jaren en 7% sinds afgelopen jaar. Een zeer klein aandeel van de respondenten (4%) is niet echt bekend met het Netwerk Klimaat.

Figuur 5: Bekendheid van Netwerk Klimaat onder respondenten

4 NETWERK KLIMAAT

4.1 SUBSIDIE 'NETWERK KLIMAAT'

4.1.1 Doelstellingen en actiedomeinen

Vlaanderen streeft naar een vermindering van de uitstoot van broeikasgassen, met de ambitie om op termijn te evolueren naar **klimaatneutraliteit**. De energie- en klimaattransitie moet op het terrein kunnen landen. **Hierbij spelen steden en gemeenten vanuit hun bevoegdheden en nabijheid een sleutelrol**. Er zijn een aantal energie- en klimaatdoelstellingen die Vlaanderen zonder de inzet van de lokale besturen namelijk moeilijk tot onmogelijk kan bereiken. Bovendien zijn er heel wat raakvlakken tussen de doelstellingen van de Vlaamse overheid en de lokale besturen. Bijna 90% van de lokale besturen engageerden zich nog voor de oprichting van Netwerk Klimaat tot het Europese Burgemeestersconvenant rond ambitieuze mitigatie- en adaptatiedoelstellingen. Dat aandeel is ondertussen gestegen tot meer dan 95% van de lokale besturen. Heel wat lokale besturen hebben de motivatie en van onderuit groeiende ideeën getoond om de transitie daadwerkelijk uit te rollen. **De praktische uitrol daarvan behoeft echter voldoende knowhow, middelen en personeelscapaciteit.**

In 2020 besliste de Vlaamse Regering om de ondersteuning van en de dialoog met de lokale besturen structureel uit te bouwen. Via een Besluit van de Vlaamse Regering (BVR) op 17 juli 2020² werd de subsidie Netwerk Klimaat toegekend aan de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten vzw (hierna: VVSG) voor de oprichting en het beheer van het expertisenetwerk tot en met 2024. De subsidie Netwerk Klimaat heeft **twee hoofdoelstellingen**: enerzijds faciliteert het Netwerk Klimaat **de dialoog tussen het gewestelijk en lokale beleidsniveau**, en anderzijds biedt ze steden en gemeenten professionele en **praktijkgerichte ondersteuning aan voor de ontwikkeling en implementatie van lokaal energie- en klimaatbeleid**. De focus wordt gelegd op prioritaire thema's in het Vlaamse beleid om zo bij te dragen aan bredere gewestelijke energie- en klimaatdoelstellingen. Het belang van het ondersteunen van de lokale besturen werd herbevestigd door het nieuwe Vlaamse Regeerakkoord en de beleidsnota Energie en Klimaat 2024-2029. Zoals voorgeschreven in het initiële subsidiebesluit, werd de subsidie aan de VVSG na een positieve evaluatie op 13 december 2024³ alvast verlengd voor een periode van 2025 tot en met 2026.

De subsidiebesluiten vertalen de prioritaire Vlaamse beleidsdoelstellingen in algemene doelstellingen en actiedomeinen voor het Netwerk Klimaat. Tabel 1 geeft een overzicht van de vooropgestelde algemene doelstellingen en actiedomeinen in het initiële subsidiebesluit (2020) en het huidige subsidiebesluit (2024). De grootste verandering is de focusverschuiving van de integratie van de ruimtelijke dimensie (2020-2024) naar de integratie van de sociale dimensie van het energie- en klimaatbeleid (2025-2026). Daarnaast werden er lichte aanpassingen doorgevoerd in de verwoording van doelstellingen, en werden de doelstellingen omtrent energiebesparing van lokaal patrimonium niet verder gespecificeerd in het huidige subsidiebesluit. Deze kwantitatieve doelstellingen kwamen voort uit het vorige Vlaamse Regeerakkoord (2019-2024) en zijn in de huidige legislatuur aangepast. Verder werd er ook beslist om deze legislatuur meer focus te leggen op het Vlaams Energiebedrijf dan op Netwerk Klimaat als ondersteuner inzake patrimoniumdoelstellingen voor lokale besturen. De eerste doelstelling van het subsidiebesluit uit 2020, namelijk het aanbieden van complementaire dienstverlening wordt in het subsidiebesluit van 2024 niet meer specifiek benoemt als algemene doelstelling, maar het huidige subsidiebesluit vermeldt wel dat het om een verderzetting gaat van deze dienstverlening.

² VR 2020 1707 DOC.0816/2BIS

³ VR 2024 1312 DOC.1266/2BIS

Algemene doelstellingen en actiedomeinen	
Subsidiebesluit 2020	Subsidiebesluit 2024
Voor het lokale energie- en klimaatbeleid een aanvullende dienstverlening ontwikkelen , in samenwerking met de bestaande structuren en organisaties.	Niet langer gespecificeerd
De voorbeeldfunctie concreet invullen door gebouwgebonden broeikasgasemissies met 40% te reduceren in 2030 ten opzichte van 2015, en vanaf 2020 per jaar een energiebesparing van 2,09% te realiseren op het primaire energiegebruik van hun gebouwenpark, inclusief technische infrastructuur, exclusief onroerend erfgoed alsook inzake de doelstellingen geformuleerd betreffende openbare verlichting, zonne-energie op dakoppervlakten van vastgoed in publiek beheer, en minimaal te behalen energieprestaties voor overheidsgebouwen in het Vlaams gewest.	De reductie van gebouwgebonden broeikasgasemissies , energiebesparing en energetische renovaties in het gebouwenpark en de technische infrastructuur van lokale overheden bevorderen .
De uitwerking van lokale beleidskaders voor het stimuleren van energie-efficiëntie bevorderen .	De uitwerking van lokale beleidskaders voor het stimuleren van energie-efficiëntie ondersteunen en energiebesparende renovaties bevorderen .
De uitwerking van lokale duurzame energiestrategieën ondersteunen .	De uitwerking van lokale verwarmings- en koelingsplannen ondersteunen en hernieuwbare energie bevorderen .
De integratie van de ruimtelijke -of omgevingscomponent in het lokaal energie- en klimaatbeleid bevorderen .	De integratie van de sociale dimensie in het lokaal energie- en klimaatbeleid bevorderen en de strijd tegen energiearmoede ondersteunen .

Ter ondersteuning van deze doelstellingen en actiedomeinen, formuleren beide subsidiebesluiten een **minimale algemene dienstverlening**. Ook in de minimale beoogde dienstverlening zijn er wijzigingen merkbaar in het BVR van 2024 ten opzichte van het BVR van 2020 (Tabel 2). In hoofdlijnen valt de algemene dienstverlening omtrent het in kaart brengen van datasets en -noden bij de lokale besturen weg. Er wordt in het huidige subsidiebesluit extra nadruk gelegd op het bevorderen van de dialoog tussen de beleidsniveaus, het informeren van lokale besturen en het aanbieden van opleidingen voor lokale ambtenaren, in plaats van trajectbegeleiding voor doorbraakprojecten.

Strategische Partners	Operationele Partners
Vlaams Energie- en Klimaatagentschap	
VVSG	
Agentschap Binnenlands Bestuur	
Departement Omgeving	
Vlaams Energiebedrijf	
Fluvius	
Vereniging Vlaamse Provincies	
Vlinter	
Minaraad	
Klankbordgroep Gemeenten	
	Bond Beter Leefmilieu
	Flux50
	ODE Vlaanderen
	Agoria
	WayToGO
	Rescoop Vlaanderen

Na een positieve evaluatie in 2023, werd de subsidie aan de VVSG op 13 december 2024 door de Vlaamse Regering alvast verlengd voor een periode van 1 januari 2025 tot en met 31 december 2026. Voor de verderzetting van Netwerk Klimaat stelde de Vlaamse Regering een bedrag van 1,2 miljoen euro ter beschikking (600.000 euro per werkingsjaar) uit de beschikbare kredieten van het Energiefonds. De subsidie werd aangerekend op begrotingsartikel QE0-1QEB4KE-WT (begrotingsallocatie 1QE41813) en vastgelegd op het begrotingsjaar 2024.

In totaal werd er tot op heden dus een bedrag van 5,2 miljoen euro voorzien uit het Energiefonds voor de periode van 1 september 2020 tot en met 31 december 2026.

4.1.3.1 Budgetwijzigingen subsidie 2020-2025

De scope van deze beleidsevaluatie strekt zich uit over de periode van 1 september 2020 tot en met 31 december 2025. In het verlengingsdossier van 13 december 2024 werden enkele wijzigingen aan het subsidiekader doorgevoerd als gevolg van de vorming van een nieuwe Vlaamse Regering in het najaar van 2024 en de aanbevelingen van de externe evaluatie in 2023. Naast een actualisering van de doelstellingen en het takenpakket van Netwerk Klimaat (cfr. 4.1.1), werd er ook een wijziging van het jaarlijks subsidiebedrag doorgevoerd.

Het subsidiebedrag voor Netwerk Klimaat werd tussen de twee subsidieperiodes, respectievelijk 2020-2024 en 2025-2026, verminderd van 1 miljoen euro tot 600.000 euro per werkingsjaar. Het betreft dus een (nominale) **vermindering van het werkingsbudget met 40%**. Deze vermindering van het werkingsbudget werd in het subsidiebesluit van 2024 als volgt gemotiveerd:

- In de werkprogramma's 2021, 2022 en 2023 bleef van het voorziene budget van 1 miljoen euro per jaar respectievelijk 162.436,88 euro, 101.728,57 euro en 297.620,89 onbenut. Gemiddeld werd er ingeschat dat in de periode 2020-2024 zo'n 165.000 euro per werkprogramma te veel begroot, mede dankzij de goede opvolging van de uitgaven door de coördinator van het Netwerk Klimaat en de strategische stuurgroep.
- Zoals vermeld bepaalt het Regeerakkoord: "We zorgen ervoor dat het Vlaams Energiebedrijf (VEB) overheidsdiensten helpt met energie-investeringen te financieren. We voorzien middelen om de energietransitie van het openbare vastgoedpatrimonium te faciliteren door in te zetten op Terra Patrimonium- en energiedatabank Vlaanderen, trajectbegeleiding en de opmaak van strategische vastgoedplannen als die gekoppeld zijn aan concrete investeringen". Energiebesparing in het patrimonium van lokale overheden was een belangrijk thema van het Netwerk Klimaat in de voorbije periode, maar zoals hierboven toegelicht, wordt voorzien dat het Netwerk Klimaat in dit thema een meer ondersteunende rol opneemt vanaf werkprogramma 2025.
- Het Regeerakkoord bepaalt: "We gaan in alle beleidsdomeinen met een fijne kam door alle subsidies, installeren een evaluatiecultuur en schrappen subsidies die niet de gewenste resultaten opleveren en kunnen worden stopgezet of verminderd. We kiezen daarbij niet voor een kaasschaaf die overal een beetje weghaalt, maar maken duidelijke keuzes voor kerntaken". Ook bij de subsidiëring van Netwerk Klimaat werd een budgettaire inspanning geleverd.

4.1.3.2 Saldo's en terugvorderingen

In Tabel 4 wordt per begrotingsjaar en per werkingsjaar telkens het volledige subsidiebedrag vermeld, opgesplitst in het bedrag van de uitbetaalde eerste schijf, tweede schijf en de eventuele derde schijf (terugvorderingen uit de eerste twee schijven worden aangeduid met “-”). Het eventuele overgebleven bedrag, wordt vermeld in de laatste kolom.

Voor de initiële subsidieperiode van 2020-2024 bedroegen de voorziene uitbetalingen per werkprogramma voor elk werkingsjaar 1 miljoen euro en verlopen conform artikel 6 van het besluit voor elk werkingsjaar als volgt:

- 1) een eerste schijf van 400.000 euro na vaststelling van het overeenkomstig werkprogramma door de minister;
- 2) een tweede schijf van 400.000 euro kan worden aangevraagd ten vroegste halverwege de looptijd van het betreffende werkprogramma;
- 3) het saldo van maximaal 200.000 euro na goedkeuring van de functionele en financiële rapportering van het betreffende werkprogramma.

Voor de huidige subsidieperiode bedragen de voorziene uitbetalingen per werkprogramma voor 2025 en 2026 voor elk werkingsjaar 600.000 euro en verlopen conform artikel 6 van het besluit voor elk werkingsjaar als volgt:

- 4) een eerste schijf van 240.000 euro na vaststelling van het overeenkomstig werkprogramma door de minister;
- 5) een tweede schijf van 240.000 euro kan worden aangevraagd ten vroegste halverwege de looptijd van het betreffende werkprogramma;
- 6) het saldo van maximaal 120.000 euro na goedkeuring van de functionele en financiële rapportering van het betreffende werkprogramma.

De functionele en financiële rapporteringen van het werkingsjaar worden elektronisch ingediend bij het VEKA door de VVSG op uiterlijk 1 maart na afloop van het desbetreffende werkprogramma, conform artikel 9 uit het subsidiebesluit.

Voor de subsidieperiode 2020-2025 werd van de 4,6 miljoen euro 763.526,63 euro niet besteed. Conform artikel 8 van het subsidiebesluit wordt reservevorming lastens de subsidie niet toegestaan. Het eigenlijke subsidiebedrag is dus 3.836.473,37 euro.

Begrotingsjaar	Werkingsjaar	schijf 1	schijf 2	schijf 3	Totaal subsidiebedrag	Niet besteed bedrag
2020	2020-2021	400.000	400.000	37.563,12	837.563,12	162.436,88
	2022	400.000	400.000	98.271,43	898.271,43	101.728,57
	2023	400.000	400.000	-97.620,89	702.379,11	297.620,89
	2024	400.000	400.000	7.622,35	807.622,35	192.377,65
2024	2025	240.000	240.000	110.637,36	590.637,36	9.362,64

Tabel 4: overzicht subsidiebedragen Netwerk Klimaat 2020-2025

////////////////////////////////////

5 RELEVANTIE

5.1 INTRODUCTIE

Dit hoofdstuk analyseert of de subsidie Netwerk Klimaat nog steeds relevant is en of dat de subsidie voldoende aanpasbaar is om in te spelen op een veranderende (beleids)context. Volgende hoofdvraag werd geformuleerd: *'In welke mate zijn de doelstellingen van de subsidie Netwerk Klimaat (nog steeds) relevant voor de noden op het Vlaamse en lokale beleidsniveau, ook als de (beleids)context verandert?'*

Om deze onderzoeksvraag te evalueren worden volgende aspecten onderzocht:

- de noden van de Vlaamse overheid inzake (lokaal) energie- en klimaatbeleid;
- de noden van de lokale besturen inzake (lokaal) energie- en klimaatbeleid;
- de link tussen deze noden en de doelstellingen van de subsidie;
- en de aanpasbaarheid van de subsidiewerking.

Omdat deze evaluatie dient als beoordeling voor het maken van een verlengingsdossier, wordt in dit hoofdstuk de nadruk gelegd op de huidige en toekomstige (beleids)context.

5.2 RESULTATEN

5.2.1 Doelstellingen van de subsidie

De subsidie Netwerk Klimaat heeft twee hoofdoelstellingen: enerzijds faciliteert het Netwerk Klimaat de dialoog tussen het gewestelijk en lokale beleidsniveau, en anderzijds biedt ze steden en gemeenten professionele en praktijkgerichte ondersteuning aan voor de ontwikkeling en implementatie van lokaal energie- en klimaatbeleid. Voor deze twee hoofdoelstellingen duiden de subsidiebesluiten een aantal algemene doelstellingen en actiedomeinen. Hoe deze doelstellingen verwezenlijkt moeten worden, wordt vastgelegd met een minimale algemene dienstverlening (cfr. supra). Tabel 5 en Tabel 6 geven de doelstellingen, actiedomeinen en algemene dienstverlening weer uit de opeenvolgende subsidiebesluiten.

Algemene doelstellingen en actiedomeinen	
Subsidiebesluit 2020	Subsidiebesluit 2024
Voor het lokale energie- en klimaatbeleid een aanvullende dienstverlening ontwikkelen , in samenwerking met de bestaande structuren en organisaties.	/
De voorbeeldfunctie concreet invullen door gebouwgebonden broeikasgasemissies met 40% te reduceren in 2030 ten opzichte van 2015, en vanaf 2020 per jaar een energiebesparing van 2,09% te realiseren op het primaire energiegebruik van hun gebouwenpark, inclusief technische infrastructuur, exclusief onroerend erfgoed alsook inzake de doelstellingen geformuleerd betreffende openbare verlichting.	De reductie van gebouwgebonden broeikasgasemissies , energiebesparing en energetische renovaties in het gebouwenpark en de technische infrastructuur van lokale overheden bevorderen .

zonne-energie op dakoppervlakten van vastgoed in publiek beheer, en minimaal te behalen energiestatistiek voor overheidsgebouwen in het Vlaams gewest.	
De uitwerking van lokale beleidskaders voor het stimuleren van energie-efficiëntie bevorderen.	De uitwerking van lokale beleidskaders voor het stimuleren van energie-efficiëntie ondersteunen en energiebesparende renovaties bevorderen.
De uitwerking van lokale duurzame energiestrategieën ondersteunen.	De uitwerking van lokale verwarmings- en koelingsplannen ondersteunen en hernieuwbare energie bevorderen.
De integratie van de ruimtelijke -of omgevingscomponent in het lokaal energie- en klimaatbeleid bevorderen.	De integratie van de sociale dimensie in het lokaal energie- en klimaatbeleid bevorderen en de strijd tegen energiearmoede ondersteunen.

Tabel 5: Algemene doelstellingen en actiedomeinen van subsidie Netwerk Klimaat

Algemene dienstverlening	
Subsidiebesluit 2020	Subsidiebesluit 2024
Als intermediaire coördinator en aanspreekpunt optreden tussen de Vlaamse overheid en de lokale overheden inzake het lokaal energie- en klimaatbeleid	Als intermediair aanspreekpunt optreden tussen de Vlaamse overheid en de lokale overheden inzake het lokaal energie- en klimaatbeleid en de dialog tussen beiden bevorderen
Trajectbegeleiding voor doorbraakprojecten , en daaruit volgende kennisoverdracht	Informeren van lokale overheden over het energie- en klimaatbeleid van de Vlaamse overheid en opleidingen aanbieden
Goede praktijken van lokaal energie- en klimaatbeleid actief centraliseren en ontsluiten via een interactieve praktijkendatabank	Kennisdeling tussen lokale overheden faciliteren en goede praktijken van lokaal energie- en klimaatbeleid actief centraliseren en ontsluiten via een digitale praktijkendatabank
Bestaande datasets rond het lokaal energie- en klimaatbeleid in kaart brengen, de bijkomende datanoden bij steden en gemeenten hierrond capteren en de dataverzameling, -kwaliteit, en -ontsluiting bevorderen	geschrapt
In kaart brengen en actief uitwerken van financieringsoplossingen voor het lokale klimaat- en energiebeleid	idem

Tabel 6: Algemene dienstverlening van subsidie Netwerk Klimaat

5.2.2 Compatibiliteit met noden Vlaamse overheid

Om de compatibiliteit tussen de doelstellingen van de subsidie en de noden van de Vlaamse overheid te onderzoeken, worden de subsidiebesluiten, de actuele Beleidsnota Energie & Klimaat 2024-29 en het Vlaams Energie- en Klimaatplan (hierna: VEKP; versie 2025) geanalyseerd.

In de subsidiebesluiten wordt er gerefereerd naar hoe de subsidie bijdraagt aan de (toen) actuele beleidsnota's energie & klimaat en de ontwerpversie van het VEKP (versie 2023) als motivering van beide subsidiebesluiten. De verlenging van de subsidie Netwerk Klimaat werd in 2024 gemotiveerd als een bijdrage tot volgende doelstellingen uit de beleidsnota en actiepunten uit het ontwerp-VEKP 2021-2030 (2023):

1. De operationele doelstelling OD 1.3: **“Zorgen voor transparante communicatie, sensibilisering en samenwerking om het draagvlak voor de energie- en klimaattransitie te versterken”** uit de Beleidsnota Energie en Klimaat 2024-2029, Beleidsveld Klimaat:
 - *“**Transparante communicatie en sensibilisering:** Om het draagvlak voor de energie- en klimaattransitie te versterken, is er nood aan duidelijke, betrouwbare en onderbouwde communicatie. Ik zal daarom sterk inzetten op het verspreiden van toegankelijke informatie, zowel offline als online, op het niveau van elke doelgroep. [...]”*
 - *“**Samenwerking met lokale besturen:** We onderstrepen het belang van de lokale besturen om klimaatmaatregelen (mitigatie en adaptatie) op het terrein te realiseren en van onderuit draagvlak te creëren. We ondersteunen daarom de lokale besturen via het VVSG Netwerk Klimaat, enerzijds in functie van de Vlaamse beleidsdoelstellingen, anderzijds om hen in staat te stellen om de eigen klimaatengagementen waar te maken. We maken ook gebruik van dit netwerk om beleidsprioriteiten inzake collectieve renovatie te ondersteunen.”*
 - ...
2. De operationele doelstelling OD 1.1: **“Normerend en regelgevend kader voor energiezuinig en fossielvrij gebouwenpark implementeren”** uit de Beleidsnota Energie en Klimaat 2024-2029, Beleidsveld Energie:
 - *“**Publieke gebouwen:** Intussen stelt de nieuwe Energie-efficiëntierichtlijn (EED) in artikel 5 een minimale jaarlijkse energiebesparing van 1,9% voorop voor de overheidsinstanties. Aanvullend legt artikel 6 van dezelfde Richtlijn op dat jaarlijks minstens 3% van de bruikbare vloeroppervlakte van de gebouwen in eigendom van overheidsinstanties wordt gerenoveerd tot minstens BEN-niveau. Bij de omzetting van deze artikels in Vlaamse regelgeving zal erover worden gewaakt dat het huidige ambitieniveau uit het Intern Klimaatplan Vlaamse overheid als uitgangspunt geldt en ook wordt aangehouden voor overheidsinstanties die niet tot de Vlaamse overheid of lokale besturen behoren.”*
3. De operationele doelstelling OD 3.4 **“Stimuleren van de productie van groene warmte, de benutting van restwarmte en de uitbouw van warmtenetten ”** uit de Beleidsnota Energie en Klimaat 2024-2029, Beleidsveld Energie:
 - *“**Warmtenetten:** Warmtenetten zijn strategisch van groot belang voor de verduurzaming van onze warmtevoorziening, [...] Ik geef daarom een “boost” aan de ontwikkeling van*

warmtenetten. [...] Ik creëer daarbij een kader voor steden en gemeenten om lokale verwarmings- en koelingsplannen op te maken die aangeven waar er warmte- en koudnetten kunnen komen (zoneringsplan) en hoe, wanneer en door wie die zullen worden aangelegd (uitvoeringsplan). Net zoals een gemeente een rioolbeheerder kan aanstellen voor de aanleg en het beheer van de conform de zonerings- en uitvoeringsplannen aan te leggen rioleringen, kan zij ook een warmtenetbeheerder aanduiden. [...]

4. De bepalingen “2.2.2.2.4 Beleidskader gebouwrenovatie publieke sector en lokale besturen”, “2.2.6.8 Klimaat en lokale overheden”, 2.2.6.8.2 Meer praktijkondersteuning aanbieden aan de lokale overheden”, “2.2.6.8.3 Een vernieuwd partnerschap met lokale overheden: Lokaal Energie- en Klimaatpact” en 3.2.3 Warmteplan ” uit het Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030 (VEKP ontwerp 2023).

2.2.2.2.4 Beleidskader gebouwrenovatie publieke sector en lokale besturen

“De publieke sector heeft een belangrijke voorbeeldrol te vervullen om het eigen gebouwenpatrimonium versneld te renoveren. Vanuit die optiek vraagt de Vlaamse Regering de lokale besturen (steden en gemeenten (incl. OCMW's), autonome gemeentebedrijven, gemeentelijke extern verzelfstandigde agentschappen, districten, intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, provincies, autonome provinciebedrijven, provinciale extern verzelfstandigde agentschappen, politiezones en hulpverleningszones) om vanaf 2023 jaarlijks een primaire energiebesparing van 3% te realiseren in hun gebouwen en technische infrastructuur en de CO2-emissies in 2030 ten opzichte van referentiejaar 2015 met 55% te reduceren. [...]”

2.2.6.8 Klimaat en lokale overheden

“Steden en gemeenten beschikken over tal van bevoegdheden om de energie- en klimaattransitie van onderuit te ondersteunen. Bijna alle Vlaamse steden en gemeenten zijn ondertussen engagementen aangegaan in het kader van het Burgemeestersconvenant en hebben al heel wat initiatieven ondernomen, o.a. binnen het huidige Lokaal Energie- en Klimaatpact (LEKP). Er zijn heel wat raakvlakken tussen deze lokale initiatieven en de gewestelijke doelstellingen, maatregelen en acties [...] Er is nood aan een goede samenwerking tussen het lokale en het gewestelijke niveau. De Vlaamse overheid stimuleert daarom verder de Vlaamse lokale overheden om samen de doelstellingen van het Burgemeestersconvenant en het LEKP na te streven. Concreet zullen we de lokale besturen daarom ondersteunen in hun opdracht om het energiegebruik en de broeikasgasuitstoot op hun grondgebied te verminderen en de hernieuwbare energieproductie te verhogen. We geven hen praktische ondersteuning bij de uitwerking en vooral de realisatie van hun klimaat- en energieplannen. [...]”

2.2.6.8.2 Meer praktijkondersteuning aanbieden aan de lokale overheden

“Lokale besturen nemen heel wat interessante initiatieven die de uitstoot van CO2 beperken, die de energietransitie ondersteunen en ons wapenen tegen de effecten van de klimaatverandering. Deze genomen initiatieven zijn dikwijls zeer effectief en inspirerend,

maar dringen onvoldoende door naar andere steden en gemeenten. Ook is er nood aan een goede wisselwerking tussen lokale overheden en de Vlaamse overheid. Er zijn heel wat raakvlakken tussen deze lokale initiatieven en de gewestelijke doelstellingen, maatregelen en acties (o.a. omtrent de langetermijnrenovatiestrategie, uitbouw groene stroom, warmtenetten, shift naar duurzame gebouwverwarming, energiearmoede...). [...]"

2.2.6.8.3 Een vernieuwd partnerschap met lokale overheden: Lokaal Energie- en Klimaatpact

"De Vlaamse overheid wil de lokale overheden verder ondersteunen, en nauwer betrekken bij de uitwerking van het energie- en klimaatbeleid. Het Lokaal Energie- en Klimaatpact legt de basis voor een structurele samenwerking, en staat door wederzijdse engagementen garant voor een krachtdadig lokaal klimaat- en energiebeleid [...]"

3.2.3 Warmteplan

"De Visienota Warmteplan 2025 werd op 10 december 2021 goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Het Warmteplan 2025 bevat 26 maatregelen om de omslag te maken naar duurzaam verwarmen en het vergroenen van energiedragers.

Concrete actiepunten zijn o.m.:

- Ondersteuning lokale besturen voor de opmaak van lokale warmteplannen [...]"

Deze ontwerpversie van het VEKP werd in 2025 vervangen door een definitieve versie van VEKP 2030. Daarin werden bovenstaande bepalingen verplaatst en/of kregen een andere invulling. Een overzicht van de relevante wijzigingen:

- **"2.2.2.2.4 Beleidskader gebouwrenovatie publieke sector en lokale besturen"**: De nummering en de essentie van de bepaling bleef hetzelfde, maar kreeg een andere invulling naar aanleiding van de nieuwe EED, die de bovenvermelde kwantitatieve doelstellingen vervangt voor de overheidsinstanties:

"De publieke sector heeft een belangrijke voorbeeldrol te vervullen om het eigen gebouwenpatrimonium versneld te renoveren. Ook vanuit de Energie-efficiëntierichtlijn (EED) wordt daar sterk op aangestuurd. De verplichtingen uit artikel 5 en 6 van de EED zullen de komende jaren dan ook een hoeksteen vormen binnen het beleidskader voor de gebouwrenovatie in de publieke sector. Ingevolge artikel 5 zullen overheidsinstanties in Vlaanderen jaarlijks minstens een energiebesparing van 1,9% op hun totaal finaal energieverbruik moeten realiseren ten opzichte van hun energieverbruik in 2021. [...] Uit de omzetting van artikel 6 zal volgen dat overheidsinstanties ervoor moeten zorgen dat in hun gebouwen jaarlijks minstens een evenwaardige energiebesparing moet gerealiseerd worden als de renovatie van tenminste 3% van de bruikbare vloeroppervlakte van hun gebouwen in eigendom tot minstens bijna-energieneutraal (BEN) niveau. [...] Voor de opvolging van deze verplichtingen zet het VEKA in samenwerking met het Vlaams Energiebedrijf (VEB) een monitoringssysteem op waarmee overheidsinstanties kunnen rapporteren over de geboekte voortgang. Het VVSG Netwerk Klimaat zal de deeldoelgroep van de lokale besturen bij deze rapportering ondersteunen."

- Bepaling **“2.2.6.8 Klimaat en lokale overheden”** en haar bijhorende artikels hebben een andere nummering maar blijven in essentie hetzelfde, met uitzondering van de referenties naar het LEKP, dewelke hervormd wordt naar een dialoogplatform, en de bijkomende referentie naar de lokale warmteplannen, vanuit EED artikel 25. Artikel 2.2.6.8.1 werd niet opgenomen in het subsidiebesluit, maar is ook relevant:

2.3.2.8 Klimaat en lokale overheden

“Steden en gemeenten beschikken over tal van bevoegdheden om de energie- en klimaattransitie van onderuit te ondersteunen. [...] Er zijn heel wat raakvlakken tussen deze lokale initiatieven en de gewestelijke doelstellingen, maatregelen en acties [...] Er is nood aan een goede samenwerking tussen het lokale en het gewestelijke niveau. De Vlaamse overheid stimuleert daarom verder de Vlaamse lokale overheden om samen de doelstellingen van het Burgemeestersconvenant en het VEKP na te streven. Concreet zullen we de lokale besturen daarom ondersteunen in hun opdracht om het energiegebruik en de broeikasgasuitstoot op hun grondgebied te verminderen, de hernieuwbare energieproductie te verhogen en hun grondgebied aan te passen aan de klimaatverandering. We geven hen praktische ondersteuning bij de uitwerking en vooral de realisatie van hun energie- en klimaatplannen. [...] We creëren een kader voor steden en gemeenten om lokale verwarmings- en koelingsplannen op te maken die aangeven waar er warmte- en koudenetten kunnen komen (zoneringsplan) en hoe, wanneer en door wie die zullen worden aangelegd (uitvoeringsplan). [...]”

2.3.2.8.1 Ondersteuning in het kader van het Burgemeestersconvenant

“We bieden in het kader van het Burgemeestersconvenant tools aan om klimaatmitigatie-, klimaatadaptatie en energiearmoedemaatregelen uit te werken. Deze tools worden in overleg met de lokale overheden tijdig geëvalueerd en aangepast aan nieuwe noden. [...] De Vlaamse Regering keurde de toetreding van Vlaanderen als territoriaal coördinator in het Europees Burgemeestersconvenant goed door de verbintenisverklaring van de coördinatoren te ondertekenen op 25 februari 2022. [...]”

2.3.2.8.2 Praktijkondersteuning voor lokale overheden

“Lokale besturen nemen heel wat interessante initiatieven die de uitstoot van CO2 beperken, die de energietransitie ondersteunen en ons wapenen tegen de effecten van de klimaatverandering. Deze genomen initiatieven zijn dikwijls zeer effectief en inspirerend, maar dringen onvoldoende door naar andere steden en gemeenten. Ook is er nood aan een goede wisselwerking tussen lokale overheden en de Vlaamse overheid. Er zijn heel wat raakvlakken tussen deze lokale initiatieven en de gewestelijke doelstellingen, maatregelen en acties [...]”

De Vlaamse Regering kent sinds 2020 een subsidie toe aan de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) voor de oprichting en het beheer van een expertise-netwerk lokaal energie- en klimaatbeleid (‘Netwerk Klimaat’). Het Netwerk Klimaat faciliteert de dialoog en de kennisuitwisseling met en tussen de lokale overheden, en biedt hen professionele ondersteuning bij de ontwikkeling en implementatie van hun lokaal energie- en klimaatbeleid. [...]”

2.3.2.8.3 In partnerschap met lokale overheden: het Lokaal Energie- en Klimaatpact (LEKP)

- Bepaling “**3.2.3 Warmteplan**” werd vervangen door “3.2.3 Maatregelen Warmte” en anders ingevuld, aangezien de visienota Warmteplan 2025 afliep.

- ontwikkeling van warmtenetten stimuleren (zoals verduidelijkt in paragraaf 3.1.1.1.6);
- ontwikkelen van een kader voor lokale besturen voor de opmaak van lokale warmte- en koudeplannen conform de EED. Deze lokale verwarmings- en koelingsplannen bestaan uit een zoneringsplan en uitvoeringsplan; [...]”

5.2.3.2.1.3 Regelgevend en faciliterend kader omtrent energiegemeenschappen en energiedelen versterken

6.2 Doelstellingen inzake energiarmonie

Deze beleidsdocumenten bevestigen dat de Vlaamse overheid wil inzetten op de samenwerking met en de ondersteuning van de lokale besturen voor energie- en klimaatthema's. De redenen die aangehaald worden zijn:

1) **Uitvoering energie- en klimaatbeleid - lokale bevoegdheden en nabijheid:** Steden en gemeenten hebben bevoegdheden die de energie- en klimaattransities ondersteunen, zoals ruimtelijke ordening, mobiliteit, woonloketten, sociale bijstand (OCMWS) en de regie over warmte- en koelteplannen. Lokale besturen staan ook het dichtst bij de burger om communicatie en sensibilisering tot bij hen te brengen. Bovendien zijn bijna alle lokale besturen in Vlaanderen ook het engagement aangegaan om klimaatmitigatie, -adaptatie en energiearmoede aan te pakken door een actuele versie (2030 en/of 2050) het Europese Burgemeestersconvenant te ondertekenen. De overkoepelende doelstellingen van het Burgemeestersconvenant liggen in

lijn met de Europese, en ook gewestelijke doelstellingen. Lokale besturen zijn zo een nodige en welwillende partners van de Vlaamse overheid in de energie- en klimaattransities.

- 2) **Uitvoering energie- en klimaatbeleid - Europese richtlijnen:** In de beleidsdocumenten worden een aantal van de om te zetten artikels in de Europese richtlijnen, zoals EED art. 5 en art. 6. Steden en gemeenten hebben niet enkel bevoegdheden en de nabijheid om gewestelijke beleidsdoelstellingen in uitvoering te brengen: er is ook Europese regelgeving die, bij omzetting, verplichtingen rechtstreeks opleggen aan de lokale besturen. Deze artikelen in de Europese richtlijn hebben niet enkel een omzettingsverplichting maar ook een resultaatsverbintenis voor de lidstaat, hier België. Indien de lokale besturen de verplichtingen dus niet in uitvoering brengen voor de opgelegde deadline, moet dit door het lidstaat gecompenseerd worden, of kan de Europese Commissie ervoor kiezen een ingebrekestellingsprocedure op te starten voor België.
- 3) **Draagvlak:** Voor de uitrol van het gewestelijk energie- en klimaatbeleid is maatschappelijk draagvlak nodig, waaronder de lokale besturen. Om dat draagvlak te creëren wil de Vlaamse overheid inzetten op het transparant communiceren naar, het sensibiliseren en betrekken van de lokale besturen bij het Vlaams energie- en klimaatbeleid.

Achterliggend, en aangehaald in de subsidiebesluiten, redeneert de Vlaamse overheid dat ondersteuning van de lokale besturen nodig is om samen te werken aan de uitvoering en de draagvlakcreatie van het gewestelijk en lokaal energie- en klimaatbeleid. Volgende aspecten zijn prominent:

- 4) **Uitdagingen en noden lokale besturen:** Lokale besturen geven aan dat ze ondersteuning nodig hebben bij het uitvoeren van gewestelijk energie- en klimaatbeleid, en het waarmaken van hun eigen engagementen (cfr. infra).
- 5) **Efficiëntie in uitvoering:** De Vlaamse steden en gemeenten elk apart laten uitzoeken wat er enerzijds moet gebeuren en hoe men dat anderzijds het best aanpakt, is zeer inefficiënt. Vooral de kleine en middelgrote gemeenten hebben hiervoor niet de nodige middelen of capaciteit. Een centrale ondersteuning brengt efficiëntie in de uitvoering van gewestelijk en lokaal energie- en klimaatbeleid, stroomlijnt acties en zorgt voor structurele kennisopbouw, wat de uitrol van de gewestelijke energie- en klimaattransities versnelt.

De subsidiebesluiten vertalen de prioritaire Vlaamse beleidsdoelstellingen in algemene doelstellingen en actiedomeinen voor het Netwerk Klimaat. Tabel 7 geeft een overzicht van de vooropgestelde algemene doelstellingen en actiedomeinen in het huidige subsidiebesluit (2024) en de relatie met de bovenvermelde artikels uit de beleidsnota Energie en Klimaat (BN) 2024-29 en het definitieve VEKP 2021-2030.

Algemene doelstellingen en actiedomeinen (Subsidiebesluit NEKL 2024)	Vlaamse beleidsdoelstellingen (BN E&K 2024-29, VEKP)
De reductie van gebouwgebonden broeikasgasemissies, energiebesparing en energetische renovaties in het gebouwenpark en de technische infrastructuur van lokale overheden bevorderen.	BN OD 1.1, OD 1.3, VEKP 2.2.2.2.4, 2.3.2.8

De uitwerking van lokale beleidskaders voor het stimuleren van energie-efficiëntie ondersteunen en energiebesparende renovaties bevorderen.	BN OD 1.3, VEKP 2.3.2.8
De uitwerking van lokale verwarmings- en koelingsplannen ondersteunen en hernieuwbare energie bevorderen.	BN OD 1.3, BN OD 3.4 VEKP 2.3.2.8, 3.2.3, 5.2.3.2.1.3
De integratie van de sociale dimensie in het lokaal energie- en klimaatbeleid bevorderen en de strijd tegen energiearmoede ondersteunen.	BN OD 1.3, VEKP 2.3.2.8, 6.2

Tabel 7: Relatie algemene doelstellingen en actiedomeinen van subsidie Netwerk Klimaat en Vlaamse beleidsdoelstellingen

Ter ondersteuning van deze doelstellingen en actiedomeinen, formuleren beide subsidiebesluiten een minimale algemene dienstverlening. Tabel 8 geeft een overzicht van de vooropgestelde minimale dienstverlening in het huidige subsidiebesluit (2024) en de relatie met bovenvermelde artikels uit de beleidsnota Energie en Klimaat (BN) 2024-29 en het definitieve VEKP 2021-2030.

Algemene dienstverlening (Subsidiebesluit NEKL 2024)	Vlaamse beleidsdoelstellingen (BN E&K 2024-29, VEKP)
Als intermediair aanspreekpunt optreden tussen de Vlaamse overheid en de lokale overheden inzake het lokaal energie- en klimaatbeleid en de dialogoog tussen beiden bevorderen	BN OD 1.3 VEKP 2.3.2.8(2/3), 5.2.3.2.1.3
Informer en van lokale overheden over het energie- en klimaatbeleid van de Vlaamse overheid en opleidingen aanbieden	BN OD 1.3 VEKP 2.2.2.2.2.4, 2.3.2.8
Kennisdeling tussen lokale overheden faciliteren en goede praktijken van lokaal energie- en klimaatbeleid actief centraliseren en ontsluiten via een digitale praktijkendatabank	BN OD 1.3 VEKP 2.3.2.8
In kaart brengen en actief uitwerken van financieringsoplossingen voor het lokale klimaat- en energiebeleid	BN OD 1.3 VEKP 2.3.2.8

Tabel 8: Relatie algemene dienstverlening van subsidie Netwerk Klimaat en Vlaamse beleidsdoelstellingen

5.2.3 Compatibiliteit met noden lokale besturen

De uitdagingen en ondersteuningsnaden van de lokale besturen en streekintercommunales werden onderzocht via de bevraging binnen deze evaluatie bij de doelgroep, alsook permanent gemonitord door het VEKA. Daarnaast werd er eind 2025 door Audit Vlaanderen een rapport opgemaakt rond de lokale

klimaataanpak bij acht lokale besturen. Dit rapport kan extra externe inzichten geven in de uitdagingen en noden van de lokale besturen.

5.2.3.1 Resultaten bevraging doelgroep

Tijdens de enquête werden aan de respondenten uit de lokale besturen en streekintercommunales gevraagd om hun top 3 uitdagingen aan te duiden bij hun lokaal energie- en klimaatbeleid. Uit de resultaten kunnen we op hoofdlijnen volgende conclusies trekken:

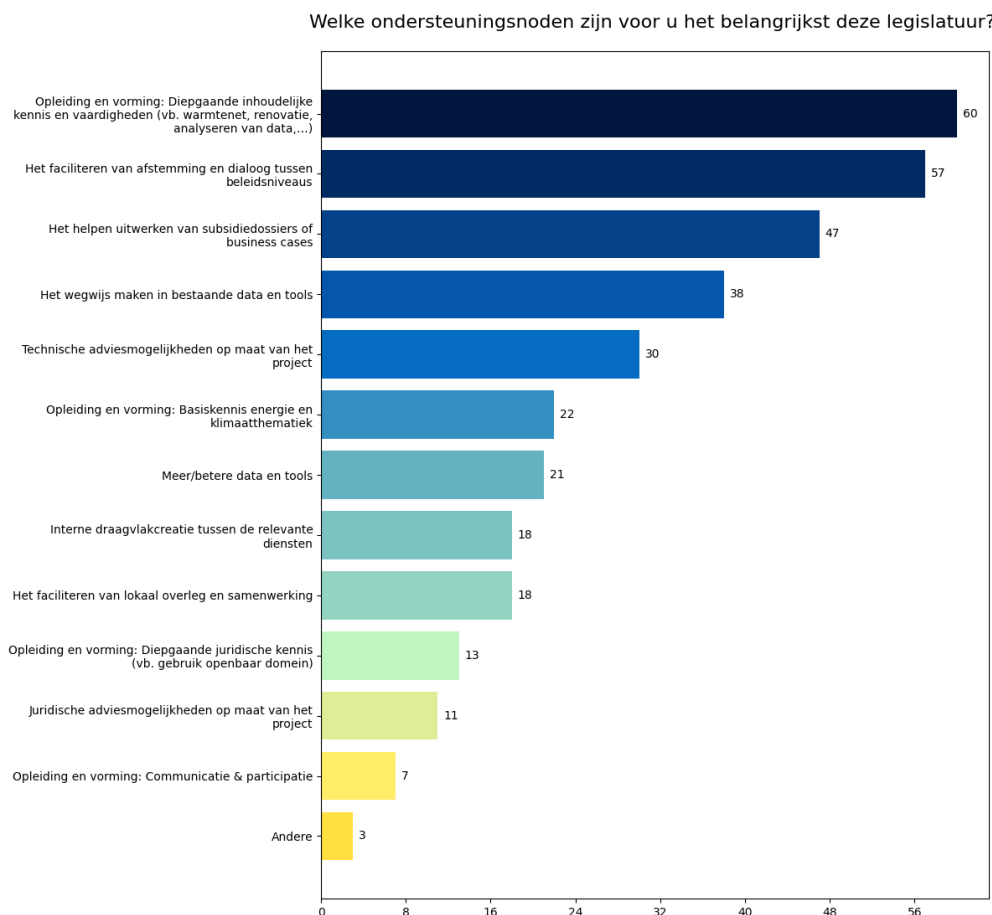
- **Het gebrek aan personeelscapaciteit** werd door meer de helft van alle respondenten uit lokale besturen (56%) aangeduid in hun top 3 belangrijkste uitdagingen, nabij gevolgd door het hebben van **onvoldoende begrotingsbudget** om beleid of projecten op te zetten door net meer dan de helft lokale besturen (51%). Ook de respondenten uit de streekintercommunales gaan hiermee akkoord, met resp. 83% en 58%.
- De top 3 wordt volgens de respondenten uit de lokale besturen vervoegd door het **ontbreken van bovenlokale beleidskaders en regelgeving**, met 39% van hen die deze uitdaging aanvinkte. Bij de streekintercommunales deed slechts 17% dat, zij vinden dat het gebrek aan **een ambitieuze lokale visie** tot de top 3 behoort (33%) wat bij de lokale besturen als vierde grootste uitdaging staat aangeduid (34%).
- Als we een onderscheid maken tussen de lokale besturen op basis van inwonersklasse, zien we dat **voor alle inwonersklassen het gebrek aan personeelscapaciteit en onvoldoende begrotingsbudget in de top 3 staan**. Deze top 3 wordt anders aangevuld afhankelijk van de inwonersklasse. Respondenten uit steden met meer dan 45 000 inwoners zetten het ontbreken van bovenlokale beleidskaders en regelgeving in hun top 3. Respondenten uit de middelgrote gemeenten (10 000-45 000 inw.) het gebrek aan een ambitieuze lokale visie, en **die uit de kleinste gemeenten (<10 000 inw.) het gebrek aan diepgaande kennis en vaardigheden**.
- Minder dan 1/5 respondenten duidde gebrek aan financieel rendement, hoog personeelsverloop en gebrek aan lokale samenwerking aan. Deze uitdagingen zijn dus volgens hen minder groot. **De grootste steden (>100 000 inw.) geven aan dat een ambitieuze lokale visie en diepgaande kennis en vaardigheden voor hen niet ontbreken (0%)**.

Daarnaast werd er ook aan de respondenten gevraagd om hun top 3 ondersteuningsnoden aan te duiden voor de huidige legislatuur. De resultaten worden hieronder weergegeven:

- De helft van alle respondenten duidde in hun top 3 belangrijkste noden op de eerste plaats de **opleidingen rond diepgaande inhoudelijke kennis en vaardigheden** (vb. uitvoering warmtenetten en het analyseren van data) aan, gevolgd door het **faciliteren van afstemming en dialoog tussen beleidsniveaus** (48%) en **het helpen uitwerken van subsidiedossiers en businesscases** (40%).
- Er is een onderscheid tussen de lokale besturen naar inwonersklasse en met de streekintercommunales merkbaar. Over de nood aan bovenstaande top 3 zijn ze het zo goed als allemaal eens. **De grootste steden vinden opleidingen rond juridische kennis belangrijker (75%)** dan opleiding rond diepgaande inhoudelijke kennis (25%) en het helpen uitwerken van subsidiedossiers (25%), die op een gedeelde derde plek staan. **De kleinste gemeenten, daarentegen, vinden het wegwijs maken in bestaande data en tools één van de drie belangrijkste noden**, in de plaats van

- Alle respondenten tezamen genomen, is er geen grote nood aan opleidingen rond communicatie en participatie (7), juridische adviesmogelijkheden op maat (11) alsook opleidingen rond juridische kennis (13).

Figuur 7: Top 3 ondersteuningsnoden lokale besturen en streekintercommunes inzake lokaal energie- en klimaatbeleid (bevraging 2026)

5.2.3.2 Aanbevelingen auditrapport lokale klimaataanpak

Audit Vlaanderen voerde een audit uit over de lokale klimaataanpak bij acht Vlaamse lokale besturen, met gevarieerde inwonersklassen. Ze stelde daarbij vast dat alle lokale besturen een klimaatactieplan hebben, maar dat bij volgende aspecten een versterking van de aanpak nodig is om de klimaatdoelstellingen te realiseren:

- Onderbouwing van de keuze van acties op basis van de risico's en kwetsbaarheden van het grondgebied.
- Prioriteren van maatregelen en acties met de grootste impact. Focus op zaken waarvoor ze zelf verantwoordelijkheid kunnen opnemen.
- Het opmaken van een strategische tijdslijn, met doorkijk naar 2050 (over legislaturen heen)
- Het SMART-formuleren van doelstellingen, maatregelen en acties, met tussendoelen.
- Financiële doorrekening van de klimaatacties in het plan.
- Afstemming tussen de verschillende initiatieven en diensten

Audit Vlaanderen⁴ specificeert dat ***“Het realiseren van de klimaatdoelstellingen zich uiteraard situeert binnen een breder ecosysteem, waarbij de federale overheid instaat voor de coördinatie van de nationale klimaatstrategie en de gewesten instaan voor het beleid en het beheer van specifieke aan klimaatgerelateerde materies. De lokale besturen zijn met andere woorden in grote mate afhankelijk van andere bestuursniveaus om de klimaatdoelen op het eigen grondgebied te kunnen realiseren. Een duidelijk, stabiel en doortastend beleidskader vanuit andere bestuursniveaus ondersteund door een versterking van de bovenlokale governance, is een noodzakelijke randvoorwaarde voor de lokale besturen om hun klimaatvisie- en strategie op (middel)lange termijn te kunnen opmaken en realiseren. Het ontbreken van stabiliteit en afstemming in regelgeving, financiering en ondersteuning heeft immers een grote impact op de mate waarin lokale besturen een duurzame klimaataanpak op lokaal niveau kunnen realiseren. De lokale besturen zijn een belangrijke actor, maar kunnen de klimaatuitdagingen niet alleen realiseren.”*** (p4)

“Lokale besturen ervaren (structurele) moeilijkheden die ze vaak niet zelf kunnen aanpakken vanuit de eigen mogelijkheden en bevoegdheden. Om hieraan tegemoet te komen zijn een duidelijk, stabiel en doortastend beleidskader en ondersteuning vanuit andere bestuursniveaus – in het bijzonder vanuit de Vlaamse overheid en de provincies - in combinatie met een versterking van de interbestuurlijke governance van de klimaataanpak noodzakelijke randvoorwaarden. Hiertoe dient het versnipperde bovenlokale aanbod aan ondersteuning en sturing voor de lokale besturen beter afgestemd te worden om zo onder meer efficiëntieverlies en verkokering tegen te gaan. Dit zal de lokale besturen ook helpen om mee de regionale en nationale verwachtingen en doelstellingen te realiseren. Audit Vlaanderen raadt aan om rol die de andere bestuursniveaus opnemen ten aanzien van de lokale besturen te versterken in functie van het wegwerken van de gedetecteerde knelpunten.” (p18)

In dit kader formuleerde Audit Vlaanderen ook 3 aanbevelingen aan de andere bestuursniveaus, specifiek richting de Vlaamse overheid en de provincies. De tweede aanbeveling haalt expliciet aan dat de bovenlokale bestuursniveaus zouden moeten inzetten op de ondersteuning van de lokale besturen om zowel de strategische als technische kennis van lokale besturen te versterken. Daarvoor wordt gespecificeerd om **expertise te bundelen en in te zetten op het voldoende (blijven) delen van kennis en expertise met de lokale besturen**, aangevuld met specifieke expertise die op het lokale niveau ontbreekt of moeilijk kan ontwikkeld worden. Deze ondersteuning bevindt zich zowel in de opmaakfase als de uitvoerings- en monitoringsfase van de klimaatactieplannen.

De twee andere aanbevelingen zetten enerzijds beleidskaders, financiering en communicatie en, anderzijds, het wegwijs maken in data en tools centraal.

- De eerste aanbeveling focust op een **stabiel regelgevend kader en stabiel beleidskader** op basis van huidige en aankomende verplichtingen, gekoppeld aan financiering. Waarbij het **tijdig kenbaar maken van nieuwe regelgeving en nieuwe initiatieven centraal staan**.
- De derde aanbeveling richt zich op data en monitoring: hierbij wordt meegegeven dat de lokale besturen **het overzicht van en het inzicht in data** vaak missen en daarbij hulp relevant is voor de effectieve en efficiënte uitvoering van de klimaatactieplannen.

⁴ Audit Vlaanderen (2025, 25 november). Thema-audit: Duurzame Klimaataanpak. Globaal Rapport. [Globaal rapport - thema-audit Duurzame klimaataanpak | Audit](#)

In vergelijking met de bevraging van de doelgroep, zijn er gelijkenissen in noden te capteren. Zo staat het ontbreken van bovenlokale beleidskaders en regelgeving en begrotingsbudget in de top 3 bij uitdagingen, wat nauw aansluit met de eerste aanbeveling. Het ontbreken van personeelscapaciteit en de nood aan diepgaande opleidingen en vorming liggen in lijn met de tweede aanbeveling. Tenslotte staat het wegwijzen maken in tools en data bij de bevraging overkoepelend op de vierde plek en bij de kleinere gemeenten op de derde plek, wat nauw aansluit bij de beoordeling van Audit Vlaanderen in de derde aanbeveling.

5.2.3.3 Complementariteit

Er is een complementariteit met de beoogde doelstellingen, actiedomeinen en algemene dienstverlening van Netwerk Klimaat in volgende gebieden:

- 1) **Ondersteuning in capaciteit en expertise:** Het gebrek aan personeelscapaciteit en de nood aan opleidingen en vorming worden beiden op de eerste plaats gezet door de doelgroep in respectievelijk de vragen naar de uitdagingen en ondersteuningsnoden. Het gebrek aan capaciteit werd als reden in het subsidiebesluit aangehaald voor de opstart van de subsidie in 2020 en sluit aan bij de tweede hoofddoelstelling van de subsidie, nl. het ondersteunen van de lokale besturen. Verder speelt de algemene dienstverlening in op deze gebreken via het aanbieden van opleidingen en het faciliteren van kennisdeling tussen lokale besturen. Er moet opgemerkt worden dat het NEKL aan de prioritaire nood van capaciteit geen rechtstreekse invulling geeft: er is geen directe verhoging van lokale personeelscapaciteit. Wel is er een indirecte bijdrage: er wordt beoogd dat Netwerk Klimaat fungeert als een ondersteuningsstructuur die lokale besturen toelaat om expertise en ervaring te delen en deze efficiënter in te zetten. In het bijzonder voor kleinere gemeenten met beperkte interne capaciteit kan deze ondersteuning bijdragen tot een versterking van de uitvoeringscapaciteit.
- 2) **Afstemming tussen beleidsniveaus:** De doelgroep geeft als tweede grootste ondersteuningsnood het faciliteren van afstemming en dialoog tussen de twee beleidsniveaus aan. Deze facilitatie is de eerste hoofddoelstelling van de subsidie. In het subsidiebesluit van 2024 wordt de intermediaire rol van Netwerk Klimaat explicieter omschreven dan in 2020. Het netwerk treedt op als aanspreekpunt tussen de Vlaamse overheid en de lokale besturen en heeft als bijkomende opdracht de dialoog tussen beide beleidsniveaus te bevorderen. Verder moet Netwerk Klimaat de lokale besturen ook informeren over het energie- en klimaatbeleid van de Vlaamse overheid.

Bijkomend geeft de doelgroep, en in het bijzonder de grotere gemeenten, in de top 3 uitdagingen aan dat bovenlokale beleidskaders en regelgeving ontbreekt. Een deel van deze nood betreft de inhoudelijke ontwikkeling van die kaders en de betrokkenheid daarbij - een verantwoordelijkheid die bij de Vlaamse overheid en de andere bestuursniveaus ligt, en die buiten de opdracht van Netwerk Klimaat valt. Binnen zijn rol als intermediair aanspreekpunt kan Netwerk Klimaat hier wel onrechtstreeks aan bijdragen, namelijk door lokale knelpunten te capteren en door te geven aan de Vlaamse overheid en door lokale besturen te informeren over nieuw en aankomend beleid. De subsidie sluit dus aan bij het *signaalgevende* en *informerende* deel van deze nood, maar niet bij de eigenlijke beleidsontwikkeling zelf.

- 3) **Ondersteuning bij financiering lokale projecten:** Onvoldoende begrotingsbudget wordt eveneens door een groot aandeel van de respondenten aangehaald. Tegelijkertijd behoort het helpen uitwerken van subsidiedossiers en businesscases bij de meest aangehaalde ondersteuningsnoden. De onvoldoende

begrotingsbudgetten kunnen opgelost worden door extra financiële ondersteuning van andere beleidsniveaus, met weliswaar bedragen van een andere grootorde dan het subsidiebedrag dat hier onderzocht wordt. Deze rol kan Netwerk Klimaat niet vervullen. De opdracht van Netwerk Klimaat om financieringsoplossingen in kaart te brengen en actief uit te werken sluit wel rechtstreeks aan bij de gerelateerde ondersteuningsnood. Door expertise rond financieringsoplossingen te centraliseren, kan Netwerk Klimaat bijdragen aan efficiënter onderzoek en uitwerking van de financieringsoplossing van concrete lokale energie- en klimaatprojecten. Netwerk Klimaat leidt bijvoorbeeld lokale besturen toe naar EU-middelen (cfr. infra doelbereik).

- 4) **Ondersteuning in lokale visieontwikkeling:** De streekintercommunales en middelgrote gemeenten geven aan dat het gebrek aan een ambitieuze lokale visie in hun top 3 uitdagingen behoort om aan het lokaal energie- en klimaatbeleid te werken. De doelstellingen en actiedomeinen van Netwerk Klimaat zijn gericht op “het bevorderen” of “stimuleren” van enkele thema’s binnen het lokaal energie- en klimaatbeleid, nl. het lokaal patrimonium, renovatie, warmte- en koelteplannen, hernieuwbare energie, sociaal klimaatbeleid en – in 2020 – ruimtelijke planning van energie.
- 5) **Ondersteuning in data en tools:** Het wegwijs maken in data en tools komt overkoepelend als vierde grootste ondersteuningsnood aan bod. Het staat bovendien op de derde plaats bij de kleinste gemeenten en sluit nauw aan bij de derde aanbeveling van Audit Vlaanderen. Deze nood kan worden opgevangen door de taak van Netwerk Klimaat om lokale besturen te informeren en opleidingen aan te bieden. In het subsidiebesluit van 2020 was deze taak explicieter, met de opdracht om bestaande datasets rond het lokaal energie- en klimaatbeleid in kaart brengen, de bijkomende datanoden bij steden en gemeenten hierrond capteren en de dataverzameling, -kwaliteit, en -ontsluiting bevorderen.

5.2.4 Aanpasbaarheid van de subsidiewerking

Onder het criterium relevantie wordt ook rekening gehouden met de mate waarin de subsidie relevant kan blijven onder een veranderende beleidscontext en dus toekomstbestendig te zijn.

Het mechanisme dat in beide subsidiebesluiten van Netwerk Klimaat toegepast wordt om die aanpasbaarheid of flexibiliteit te garanderen, is het werken met jaarlijkse werkprogramma’s. In de subsidiebesluiten worden reeds de hoofddoelstellingen, actiedomeinen en minimale algemene dienstverlening bepaald (cfr. supra). De dienstverlening wordt verder geconcretiseerd in de werkprogramma’s, die met inspraak van de lokale besturen, strategische en operationele partners, waaronder VEKA, dOMG en ABB, vorm krijgt. Zo worden de activiteiten afgestemd met de actuele, veranderende noden van zowel de Vlaamse overheid als de lokale besturen, wat belangrijk is in de context van de energie- en klimaattransities.

Twee gebeurtenissen tijdens de evaluatieperiode illustreren dat dit mechanisme toeliet om ook binnen een lopend werkingsjaar bij te sturen.

- Een eerste voorbeeld is de oprichting van LEKP in 2021: na de goedkeuring van het pact werd een annex toegevoegd aan het eerste werkprogramma, waarna Netwerk Klimaat een rol opnam in de communicatie over en de ondersteuning van de uitrol dat het van het pact (zie ook infra)
- Een tweede voorbeeld is de energiecrisis van 2022, waarbij Netwerk Klimaat bijkomende vragen en ondersteuningsnoden opving en richtlijnen en tips voor lokale besturen uitwerkte. De indicatorrealisaties over die werkingsjaren bleven daarbij op peil (zie hoofdstuk 6).

////////////////////////////////////

6 DOELMATIGHEID

6.1 INTRODUCTIE

In dit hoofdstuk wordt de doelmatigheid of efficiëntie van de subsidie onderzocht, met als doel volgende vraag te kunnen beantwoorden: *'In welke mate levert het gekozen beleidsinstrument, de subsidie, op een efficiënte wijze de beoogde output af?'*. De verhouding tussen de input en de output wordt dus onderzocht, evenals mogelijke optimalisaties op vlak van efficiëntie.

Daarvoor wordt er hoofdzakelijk onderzocht in welke mate de beoogde output efficiënt en tijdig werd gerealiseerd met de subsidie op basis van de jaarlijkse evaluatieverslagen. Het subsidiekader en -beheer wordt ook onder de loep genomen door middel van interviews met de oorspronkelijke subsidiebeheerder, de huidige subsidiebeheerder en de coördinator van het Netwerk Klimaat binnen VVSG. Verder wordt er geanalyseerd of de subsidie een hefboomeffect heeft door de rol van Netwerk Klimaat in het binnenbrengen van externe middelen voor lokaal energie- en klimaatbeleid te onderzoeken. Tot slot wordt gekeken in welke mate de aanbevelingen m.b.t. efficiëntie uit 2023 reeds doorgevoerd werden.

6.2 RESULTATEN

6.2.1 Realisatie beoogde output

In eerste instantie wordt er in het onderzoek naar de doelmatigheid van deze subsidie onderzocht in welke mate het Netwerk Klimaat haar beoogde output, vastgelegd aan de hand van indicatoren in de jaarlijkse werkprogramma's, op een tijdige manier en binnen budget gerealiseerd heeft.

- **Binnen budget:** Zoals vermeld in Tabel 4 (cfr. 4.1.3.2), werkte Netwerk Klimaat altijd ruim tot zeer ruim binnen het voorziene budget van de subsidie. Jaarlijks werd de financiële rapportering beoordeeld door de subsidiebeheerder. De subsidiebeheerder vraagt bij deze beoordeling steekproefsgewijs stukken op om de uitgaven na te kijken. Er werden in de periode 2020-2025 nooit onregelmatigheden of disproportionele uitgaven vastgesteld. De VVSG kan als ledenorganisatie van de steden en gemeenten voor opleidingen of grote evenementen zoals de Klimaatdag kosteloos gebruikmaken van zalen van lokale besturen, wat de organisatiekost drukt.
- **Het tijdig realiseren:** In de vijf werkprogramma's van 2020 tot en met 2025 werden 222 indicatoren opgenomen om de output van NEKL te definiëren en te monitoren. Uit de evaluatieverslagen kan geconcludeerd worden dat 82% (182) van deze indicatoren binnen de voorziene tijd werden gerealiseerd, 13% (29) deels en 5% (11) niet (Tabel 9). Van de 11 niet-gerealiseerde indicatoren werden er 6 niet gerealiseerd in het eerste WP, 2 in het tweede WP en telkens 1 in de volgende WPs.

Hierbij valt op dat het niet behalen van 6 van de 11 indicatoren in het eerste werkprogramma gebeurde. Het niet behalen van de laatste 2 van de 11 indicatoren in 2024 en 2025 lag, volgens de jaarlijkse evaluatieverslagen, niet in handen van het Netwerk Klimaat zelf, maar door andere contextfactoren, zoals wisselende politieke prioriteiten en vertragingen in beleidsontwikkelingen bij partners of de Vlaamse overheid zelf. Als we deze laatste weglaten uit de resultaten, is het aandeel van niet gerealiseerde indicatoren 4% in plaats van 5%.

Sommige output werd wel opgestart maar liep vertraging op. Deze indicatoren werden ondergebracht onder 'deels gerealiseerd' en zijn goed voor een aandeel van 2,2%.

Indicatoren Netwerk Klimaat						
Indicatoren	WP 2020-21	WP 2022	WP 2023	WP 2024	WP 2025	Totaal
# opgenomen in WP	42	48	56	47	29	222
# gerealiseerd	36	36	45	41	24	182
% gerealiseerd	85,7%	75%	80,4%	87,2%	82,8%	82%
# deels gerealiseerd	0	10	10	5	4	29
% deels gerealiseerd	0%	20,8%	17,9%	10,6%	13,8%	13%
# niet gerealiseerd	6	2	1	1	1	11
% niet gerealiseerd	14,3%	4,2%	1,8%	2,1%	3,4%	5,0%

Tabel 9: Overzicht realisatie indicatoren van subsidie Netwerk Klimaat

6.2.2 Efficiëntie van het subsidiekader en -beheer

De efficiëntie van het subsidiekader en het subsidiebeheer wordt zowel kwalitatief als kwantitatief geanalyseerd.

De kwalitatieve evaluatie houdt een beschrijving van het subsidiekader in met een zelfkritische beoordeling van elk onderdeel door de subsidiebeheerders en de coördinator van het Netwerk Klimaat. Het subsidiebeheer werd opgesplitst in (1) governance, (2) de werkprogramma's, en de (3) evaluatie- en uitbetalingprocessen van de subsidie.

6.2.2.1 Governance

In functie van de bovenvermelde doelstellingen van Netwerk Klimaat, coördineert VVSG een organisatiestructuur, bestaande uit een intern VVSG-team en een kader voor samenwerking met relevante externe actoren. De samenwerking verloopt volgens drie structuren, vastgelegd in artikel 5 van de subsidiebesluiten:

- **De strategische stuurgroep:** Artikel 5.3 bepaalt dat de strategische stuurgroep wordt voorgezeten door het VEKA en minstens semestrieel overlegt.
De strategische stuurgroep zorgt voor de strategische sturing van de gesubsidieerde activiteiten en de afstemming met het beleid van de Vlaamse overheid. Dit omvat onder andere de voorbereiding van het volgende werkprogramma, de bespreking van de voortgang van het lopende werkprogramma en de bespreking van de financiële en functionele verantwoording, vermeld in artikel 9, en het aanduiden van een jury die instaat voor de selectie van een coördinerende projectleider en andere personeelsleden voor het Netwerk Klimaat.
De strategische stuurgroep is samengesteld met een vertegenwoordiger van volgende organisaties: VEKA, het Vlaams Energiebedrijf, Agentschap Binnenlands Bestuur, Departement Omgeving, Fluvius, de Vereniging van Vlaamse Provincies, Vlinter, de Minaraad en de klankbordgroep Gemeenten.

- De operationele stuurgroep wordt ad hoc samengesteld uit vertegenwoordigers van de Vlaamse overheid en de begunstigde en de relevante stakeholders die de partijen in onderling overleg, en in functie van de agenda en het werkprogramma wensen uit te nodigen. Anno 2025 namen volgende organisaties deel aan het operationele overleg: alle organisaties uit de strategische stuurgroep, Bond Beter Leefmilieu, Way To Go, Agoria, ODE, Rescoop Vlaanderen en Flux50.

- 3) **Klankbordgroep externe private partners:** alle betrokken actoren zullen de mogelijkheid hebben om projecten voor te stellen die interessant zijn bij de uitwerking van de acties en de realisatie van de algemene doelstellingen van het expertisenetwerk. Hiervoor organiseert de VVSG samen met de partners van het expertisenetwerk op geregelde basis overlegmomenten om deze kennis en mogelijkheden tot samenwerking verder uit te bouwen.

////////////////////////////////////

- **De strategische stuurgroep:** Een sterkte die wordt aangehaald door het VEKA is dat er een duidelijk onderscheid is tussen de strategische en operationele stuurgroep waardoor de opvolging door het VEKA efficiënt verloopt. Er moeten bijvoorbeeld geen leidinggevendenden aanwezig zijn op het operationele overleg. VVSG merkt hierbij op dat de betrokkenheid op directieniveau bij de stuurgroepleden is afgezwakt doorheen de werkingsjaren (uitgezonderd het Vlaams Energiebedrijf). Dit kan zowel positief als negatief worden bekeken: momenteel verloopt de stuurgroep vlot en geeft het mogelijks een blijk van vertrouwen door de hogere leidinggevendenden.
- **De operationele stuurgroep:** Dit overleg wordt gezien als de spil voor de partnerwerking binnen het netwerk. Er is over het algemeen een grote aanwezigheid van de partners en er wordt naast dit overleg ook vaak bilateraal overlegt om samenwerkingen te bevorderen (cfr. infra). Het overleg heeft ervoor gezorgd dat de partners beter op de hoogte zijn van elkaars acties, wat koppelkansen toelaat. Dit overleg kan tegelijkertijd geoptimaliseerd worden:
 - 1) Het maandelijks overleg heeft naar analogie met het werkprogramma een brede scope: patrimonium, warmte, sociaal klimaatbeleid, ruimtelijk energiebeleid, energiedelen, renoveren, Het is voor de thematische experts bij VEKA niet mogelijk om maandelijks voor het volledige overleg aan te sluiten, waardoor de subsidiebeheerder als tussenpersoon fungeert. Er kan onderzocht worden of een thematische opsplitsing interessant is om de betrokkenheid van de inhoudelijke experts te vergroten, en zo een efficiëntiewinst te boeken door geen intern tussenpersoon nodig te hebben.
 - 2) De betrokkenheid van de juiste partners wordt momenteel onvoldoende in vraag gesteld. In het subsidiebesluit staat vermeld dat de operationele stuurgroep ad hoc wordt samengesteld uit vertegenwoordigers van de Vlaamse overheid en de begunstigde en de relevante stakeholders die de partijen in onderling overleg, en in functie van de agenda en het werkprogramma wensen uit te nodigen. De agenda en de werkprogramma's hebben veranderingen doorgemaakt die zich niet reflecteren in de operationele stuurgroep. Concreet werd het thema Sociaal Klimaatbeleid in het tweede subsidiebesluit prominenter, maar zijn er geen actoren uit deze sector aanwezig. De relevante stakeholders worden best opnieuw in kaart gebracht en regelmatig opnieuw geëvalueerd.
- **Klankbordgroep gemeenten:** De klankbordgroep gemeenten heeft invloed op de inhoud van de werkprogramma's via de strategische en operationele stuurgroepen. Echter, de betrokkenheid van de lokale besturen wordt als te indirect gepercipieerd door het VEKA. Er kan onderzocht worden hoe de doelgroep structureler en diepgaander betrokken kan worden in de organisatiestructuur van Netwerk Klimaat.

6.2.2.2 Werkprogramma's

In de subsidiebesluiten, artikel 3, worden de actiedomeinen, doelstellingen en minimale algemene dienstverlening die Netwerk Klimaat moet verstrekken op hoofdlijnen bepaald. Artikel 4 bepaalt dat deze verder worden geoperationaliseerd door jaarlijkse werkprogramma's, voorbereid door de strategische stuurgroep. Vlaams minister bevoegd voor de energie legt deze werkprogramma's vast na overleg met de Vlaams minister bevoegd voor binnenlands bestuur en stedenbeleid.

De werkprogramma's moeten volgens de subsidiebesluiten minstens (1) operationele doelstellingen, (2) indicatoren, (3) een indicatieve begroting en – sinds 2025 – (4) een indicatieve capaciteitsplanning bevatten.

Zoals hierboven vermeld, worden alle overlegstructuren betrokken bij de voorbereiding en de uitvoering van de werkprogramma's. Dit komt voort uit de beleidsnota's Energie en Klimaat voor 2019-2024 en 2025-2029, waarin wordt gestipuleerd dat de Vlaamse overheid lokale besturen ondersteunt in lokaal energie- en klimaatbeleid, zowel om gewestelijke beleidsdoelstellingen als lokale engagementen waar te maken⁵. Het was de intentie dat de werking op basis van de jaarlijkse werkprogramma's een zekere flexibiliteit en bijsturing mogelijk maakt om nieuwe noden en accenten op te vangen.

Zowel de subsidieverlener als de subsidieontvanger vinden een werking via werkprogramma's een goede manier van werken. Enkele opmerkingen om bij een verlenging rekening mee te houden:

- **Flexibiliteit:** Zoals bedoeld, wordt in de praktijk ook opgemerkt dat deze manier van werken een zekere flexibiliteit en regelmatige bijsturing van Netwerk Klimaat toelaat, wat een relevant aspect is in het licht van de snel-evoluerende context van de energie- en klimaattransities.
- **Doorlooptijd:** Voor VVSG is de doorlooptijd van 1 jaar logisch. Bij het VEKA wordt in vraag gesteld of er met een langere doorlooptijd geen efficiëntiewinsten te boeken zijn, gezien de opmaak van een werkprogramma relatief arbeidsintensief is en, sinds 2025, er vooral gefocust wordt op de algemene dienstverlening (dewelke niet veel wijzigingen ondergaat doorheen de jaren). Er moet gezocht worden naar een optimale balans tussen stabiliteit en flexibiliteit in het kader en de werking van de subsidie. Deze opmerking is enkel relevant bij een voldoende lange verlenging van de subsidie.
- **Opmaakproces:** Het opmaakproces is tot op heden niet geformaliseerd. De subsidie was van bij de opstart opgevat als een subsidie die zowel de Vlaamse als lokale beleidsdoelstellingen vooruit helpt. Het VEKA stelt dat door het eerste ontwerp van elk werkprogramma door VVSG te laten opmaken er inspraak en een groot eigenaarschap wordt gecreëerd. Het eerste ontwerp wordt voorgelegd aan de strategische en de operationele stuurgroep alsook de klankbordgroep en het kabinet om wijzigingen aan te brengen. Het kabinet heeft de finale zeg. Echter, de goedkeuring van de werkprogramma's gebeurt soms laat. Het vastleggen van een formele of informele procesflow zou ervoor kunnen zorgen dat het opmaakproces minder arbeidsintensief is en de goedkeuring tijdig gebeurt.

6.2.2.3 Evaluatie en uitbetaling

Omtrent de evaluatie van de subsidie Netwerk Klimaat, werden een aantal mechanismes in het leven geroepen door de subsidiebesluiten. Enerzijds gebeurt de doorlopende sturing en opvolging van het Netwerk Klimaat door de **strategische stuurgroep**. Anderzijds, worden de activiteiten van Netwerk Klimaat na afloop van een werkprogramma beoordeeld aan de hand van een set van **monitoringsindicatoren**, die worden gespecificeerd in het desbetreffende werkprogramma volgens artikel 4. Artikel 9 van de subsidiebesluiten bepaalt dat de VVSG verplicht is om ten laatste op 1 maart na afloop van het werkprogramma een **functionele en financiële verantwoording** in te dienen bij het VEKA. De rapporteringen worden telkens vergezeld door een verklaring op eer van de algemeen directeur van het

⁵ Zie beleidsnota Energie 2019-2024: OD 6.1; OD 3.5; beleidsnota Klimaat 2025-2029: OD 1.3

VVSG op de correctheid van de verschaft informatie. Artikel 10 laat ook toe dat het VEKA aanvullende gegevens kan opvragen die nodig zijn om de subsidie te verantwoorden.

Aan de hand van de functionele en financiële rapportering wordt door het VEKA een **evaluatieverslag** en opgemaakt, bestaande uit een geschreven verslag en een beoordeling van de indicatoren in een Excel-template. Het evaluatieverslag wordt op het **evaluatieoverleg** goedgekeurd door de bevoegde minister. Artikel 5.1 bepaalt dat het evaluatieoverleg wordt voorgezeten door de Vlaams minister bevoegd voor de energie en wordt ondersteund door het VEKA. Het overleg is verder samengesteld met vertegenwoordigers van de VVSG, de klankbordgroep gemeenten en – enkel voor de eerste subsidieperiode – DOMG.

Het uitbetalingsproces werd vastgelegd in artikel 6. Ondanks het verschil in subsidiebedrag, loopt het uitbetalingsproces doorheen de geëvalueerde periode hetzelfde:

- De **eerste schijf** wordt uitbetaald na de vaststelling van het overeenkomstig werkprogramma door de minister. De eerste schijf bedraagt 40% van het voorziene subsidiebedrag.
- De **tweede schijf** wordt uitbetaald ten vroegste halverwege de looptijd van het werkprogramma. De tweede schijf bedraagt ook 40% van het voorziene subsidiebedrag.
- De **derde en laatste schijf**, oftewel het saldo, wordt uitbetaald na de goedkeuring van de functionele en financiële rapportering van het betreffende werkprogramma. Deze laatste schijf bedraagt maximaal 20% van het voorziene subsidiebedrag. VVSG dient voor deze schijf een schuldvordering in bij het VEKA.

Verder bepaalt artikel 8 dat reservevorming lastens de subsidie niet toegestaan wordt.

Zowel de subsidieverlener als de subsidieontvanger zijn over het algemeen tevreden over de efficiëntie van het evaluatie- en uitbetalingsproces. Enkele opmerkingen om bij een verlenging rekening mee te houden:

- **Monitoringsindicatoren:** In functie van de subsidiebesluiten en de VCO wordt er met vrij gedetailleerde indicatoren gewerkt. Dit biedt enerzijds duidelijkheid over de verwachtingen en faciliteert dit een vlot evaluatieproces, hoewel deze niet altijd eenduidig kunnen beoordeeld worden. Anderzijds zorgt het detailniveau er ook voor dat de flexibiliteit doorheen het jaar ingeperkt wordt. VVSG haalt aan dat sommige indicatoren niet behaald worden door vertragingen in beleidsintenties waarop de acties in het werkprogramma gebaseerd zijn (vb. actualiseren warmtegids). Het VEKA stelt dat duidelijke indicatoren belangrijk zijn, maar flexibiliteit en kwalitatieve doelen evenzeer, kijkende naar de hoofddoelstellingen van de subsidie. Daarnaast is het ook belangrijk om, waar relevant, outcome-indicatoren te gebruiken om de impact van Netwerk Klimaat beter te monitoren. Momenteel zijn de indicatoren eerder output-gebaseerd.
- **Doorlopende evaluatie:** Een jaarlijkse evaluatie biedt enkel een ex-post beeld van de werking. VVSG brengt op elk overleg steeds een verslag over de stand van zaken van het werkprogramma uit. Dit kan structureler verlopen om de doorlopende opvolging te versterken. Er kan onderzocht worden of er afspraken en een procesflow gemaakt kunnen worden rond het regelmatigere updaten van het VEKA over de voortgang van het werkprogramma tijdens het werkingsjaar.
- **Uitbetaling:** VVSG geeft aan dat het uitbetalingsproces momenteel de uitgaven van het netwerk goed volgt. Het VEKA merkt op dat de uitbetaling van de tweede schijf zonder voorwaarden

verloopt en dus overbodig is. Bij andere subsidies werkt het VEKA ook met twee schijven. Een 80-20-verdeling zou voor minder administratie zorgen bij het VEKA: een uitbetaling vergt telkens de opmaak van een uitbetalingsnota en een goedkeuringsproces.

Naast een kwalitatieve beoordeling van het subsidiekader- en beheer, wordt er ook kwantitatief gekeken of de ingezette middelen in verhouding zijn met de output. De ingezette middelen van het VEKA kunnen worden opgesplitst in het subsidiebedrag aan de VVSG en de beheerskosten bij het VEKA.

- De vooropgestelde subsidie aan het Netwerk Klimaat bedroeg 4,6 miljoen euro in de periode van 2020 tot en met 2025. Van deze subsidie werd 763.526,63 euro niet besteed. **Het eigenlijke subsidiebedrag is dus 3.836.473,37 euro.**
- De beheerskosten bij het VEKA kunnen gelijkgesteld worden aan de nodige personeelscapaciteit voor het subsidiebeheer. Andere beheerskosten zijn er niet. Het VEKA heeft de inzet van de subsidiebeheerder berekend op 0,2 VTE per jaar, en dus 1 VTE in totaal voor de periode van de evaluatie. In 2025 nam een nieuwe aanwerving het volledige subsidiebeheer van NEKL over van de eerste subsidiebeheerder. Om de beheerskosten te berekenen, werd de eigenlijke budgetlast van het VEKA voor beide subsidiebeheerders, respectievelijk voor 2020-2024 en 2025, getrokken en omgerekend naar een aandeel van 0,2 VTE per jaar. **De totale beheerskosten bij het VEKA voor de volledige periode komen zo neer op 82.688,01 euro**, oftewel 1,8% van het voorziene subsidiebedrag (of 2,2% van het eigenlijke subsidiebedrag).
- Als de input versus de output wordt berekend in tijdsinzet, krijgen we volgende verhouding:
 - 1) De beleidsmedewerker van het VEKA besteedt 0,2 VTE per jaar aan de subsidieopzet- en het beheer van de subsidie Netwerk Klimaat. Over de hele evaluatieperiode bedraagt de tijdsinzet van het VEKA dus 1 VTE.
 - 2) Voor het ontvangen subsidiebedrag van 3.836.473,37 euro, gaf VVSG 2.605.742,69 euro uit aan personeelskosten tussen december 2020 en december 2025. Voor dat bedrag werkten er tussen 4,5 en 5 VTE bij VVSG Netwerk Klimaat. Over de volledige periode komt dat neer op 24 VTE (Tabel 10). Tegenover deze inzet staat aan de kant van het VEKA een beheerslast van ongeveer 1 VTE over dezelfde periode, met name 0,2 VTE per jaar. Het subsidiebeheer weegt dus licht in verhouding tot de personeelsinzet die met de subsidie wordt gerealiseerd.
 - 3) Naast de subsidie, zijn er ook andere financieringsbronnen die de VTEs binnen het VVSG-team Netwerk Klimaat verhogen:
 - VVSG had voor de subsidie al een VTE op thema klimaat ter ondersteuning en belangenbehartiging van de lokale besturen. Deze VTE blijft tot op heden door VVSG zelf gefinancierd.
 - Door de succesvolle indiening van twee LIFE-projecten binnen de subsidie Netwerk Klimaat, kon er eind november 2023 een nieuwe VTE aangeworven worden met Europese middelen. Deze VTE werkte in 2024 deels (0,2VTE) op de subsidie en deels (0,8 VTE) op Europese middelen. In 2025 werd deze VTE voltijds gefinancierd door de Europese middelen.
 - Een derde VTE kon in 2024 voor 0,5VTE en in 2025 voor 1 VTE rekenen op een subsidie vanuit ABB.

////////////////////////////////////

Deze VTEs werkten allemaal mee aan de uitvoering van de werkprogramma's van Netwerk Klimaat. We kunnen hieruit concluderen dat in werkelijkheid het team van Netwerk Klimaat elk jaar minstens 5,8 VTE bedroeg. Over de volledige periode komt dat neer op 32,3 VTE in plaats van 24 VTE (Tabel 10).

Werkingsjaar	Subsidiebedrag (euro)	subsidie personeelskost (euro)	personeel VVSG binnen subsidie (VTE)	Personeel VVSG Klimaat (VTE)	Personeel VEKA (VTE)
2020-2021	837.563,12	414.108,44	4,8	5,8	0,2
2022	898.271,43	530.414,13	4,8	5,8	0,2
2023	702.379,11	532.219,07	4,9	5,9	0,2
2024	807.622,35	595.140,16	5	7,3	0,2
2025	590.637,36	533.860,89	4,5	7,5	0,2
Totaal	3.836.473,37	2.605.742,69	24	32,3	1

Tabel 10: Ingezette middelen en output in VTE voor subsidie Netwerk Klimaat

We concluderen dat het subsidiekader op een efficiënte manier is georganiseerd en de ingezette middelen door de VO in verhouding zijn met de output. Zowel de subsidieverlener als de subsidieontvanger zijn over het algemeen tevreden over het subsidiekader en de efficiëntie in het subsidiebeheer. Er worden enkele operationele optimalisaties gesuggereerd door de subsidiebeheerders en de coördinator van het Netwerk Klimaat.

De subsidie heeft voor een stijging in personeelscapaciteit en de realisatie van 182 indicatoren – oftewel taken - gezorgd ten voordele van de ondersteuning van de lokale besturen en de dialoog met de Vlaamse overheid. In totaal werkten er over de afgelopen 5 jaar 32,3 VTE bij VVSG aan, en 1 VTE bij het VEKA.

6.2.3 Hefboomeffect subsidie

Om na te gaan of er een hefboomeffect aanwezig is bij deze subsidie wordt er gekeken of er (mede) dankzij de activiteiten van Netwerk Klimaat meer externe middelen richting het (lokaal) energie- en klimaatbeleid stromen. Hier wordt ‘mede dankzij’ gebruikt, omdat het moeilijk is om geobserveerde effecten in een niet-gecontroleerde beleidsomgeving toe te schrijven aan een bepaald instrument. Het isoleren van de specifieke bijdrage van de subsidie Netwerk Klimaat is daardoor inherent beperkt. Dit betekent niet dat er geen uitspraken mogelijk zijn over het hefboomeffect, maar wel dat deze met de nodige voorzichtigheid geïnterpreteerd moeten worden. De evaluatie zal daarom werken met *plausibele bijdrage* eerder dan met hard bewezen causaliteit: we onderzoeken of er aanwijzingen zijn dat Netwerk Klimaat heeft bijgedragen aan de waargenomen effecten, zonder te claimen dat die effecten uitsluitend aan het instrument toe te schrijven zijn.

Hieronder volgt een oplijsting van de voornaamste externe financieringsprojecten richting de ontwikkeling en implementatie van (lokaal) energie- en klimaatbeleid. Er wordt ook telkens meegegeven om welke bedragen het gaat en welke rol Netwerk Klimaat opnam in deze initiatieven.

- Europese projecten:

Netwerk Klimaat was partner bij de indiening van 8 innovatieve projecten rond lokaal energie- en klimaatbeleid. Van deze 8 indieningen waren er 4 succesvol: LIFE BE FREE, LIFE AT LAST, EFRO Warmtezonering+ en Helios First Five Fossil Free Districts by 2030 (kortweg F5D). Voor deze 8 projectindieningen gaf VVSG 29.800,99 euro uit van de subsidie. Door drie van de vier succesvolle projecten stroomde er meer dan een tienvoud terug naar Netwerk Klimaat, 379.350,72 euro. Het geld van LIFE BE FREE en AT LAST werd ingezet om een extra VTE bij het Netwerk Klimaat aan te werven, bovenop de VTEs binnen de subsidie. Deze VTE werkte aan beide projecten, hielp bij het uitschrijven van de andere projectindieningen en werkt mee aan de activiteiten uit de werkprogramma's van de subsidie.

In totaal zorgde de vier succesvolle projecten ervoor dat **5.055.168,23 euro aan externe middelen** wordt gebruikt in projecten ten voordele van de verdere ontwikkeling en ondersteuning van lokaal energie- en klimaatbeleid, elk vanuit andere invalshoeken. Bij EFRO en Helios zijn respectievelijk 1 stad en 5 lokale coalities rechtstreeks betrokken. LIFE AT LAST begeleidde 5 gemeenten bij het versnellen van hun implementatie van hun lokale energie- en klimaatplannen.

- Schrijven van projectvoorstellen:

Netwerk Klimaat organiseerde enkele keren een opleiding rond het schrijven van EU-projectvoorstellen. In 2024 informeerde en begeleidde NEKL de lokale besturen bijvoorbeeld bij de subsidieaanvragen via het EUCF (oproep 6). Normaliter worden er bij deze oproep 1 tot 3 Vlaamse projectaanvragen goedgekeurd. Met de hulp van NEKL werden er 7 Vlaamse projectaanvragen goedgekeurd van de 19 goedgekeurde dossiers voor de regio Noord- en West-Europa. De externe middelen die hieruit voortvloeien naar Vlaams lokaal energie- en klimaatbeleid worden geraamd op 300.000 euro.

- Het Rollend Capaciteitsfonds:

Met het project 'Rollend Capaciteitsfonds' begeleidde NEKL 4 lokale besturen (fase 1) en 4 streekintercommunales (fase 2) bij een 'geen spijt'-maatregelen die op een termijn van twee jaar worden terugverdiend. Het Rollend Capaciteitsfonds toont aan dat deze maatregelen een energiebesparing opleveren waarbij uitgespaarde energiekosten kunnen ingezet worden voor structureel extra personeelscapaciteit aan te werven voor actief energiebeheer en een energiezuinig patrimonium. In fase 1 wordt de uitgespaarde energiekost geraamd op 96.000 euro per jaar. In fase 2 werden er besparingen van 89.000 euro bij 5 gemeenten onder WVI, 17.000 euro bij 3 gemeenten onder Veneco en 13.000 euro bij 2 gemeenten onder Interleuven gevonden, wat ongeveer neerkomt op 215.000 euro uitgespaarde energiekosten.

- Het Noodkoopfonds:

Netwerk Klimaat heeft het beleidsinstrument van het Noodkoopfonds gepromoot met o.a. webinars, sjablonen en een draaiboek voor lokale besturen. Het gebruik van het Noodkoopfonds onder gemeenten groeide mede dankzij deze inspanning van 3,75 miljoen euro naar 21,05 miljoen euro. Hierdoor vloei­de er dus een extra 17.300.000 euro naar het lokaal energie- en klimaatbeleid.

////////////////////////////////////

6.2.4 Aanbevelingen 2023: optimalisaties op vlak van efficiëntie

De externe evaluator, Transition Stories, formuleerde na de globale evaluatie van 2023 18 aanbevelingen rond de werking van het Netwerk Klimaat. De aanbevelingen werden op basis van goede praktijken rond organisatiebeheer en performantie van netwerkorganisaties geformuleerd. Vier van deze aanbevelingen zijn gelinkt aan de efficiëntie van de subsidie. Ze gaan over de interne werking van NEKL, de werkprogramma's en de relatie tussen NEKL (subsidieontvanger) en het VEKA (subsidieverlener). De aanbevelingen zijn niet uitsluitend gericht naar de VVSG of NEKL. Er zijn ook aanbevelingen die slechts in samenwerking of op initiatief van de Vlaamse overheid kunnen worden uitgevoerd.

Als onderdeel van het onderzoek naar de doelmatigheid van de subsidie, wordt er gekeken in welke mate de voorgestelde optimalisaties in de efficiëntie van de subsidie werden doorgevoerd in de twee jaar na de oplevering van de externe evaluatie. Het onderstaand overzicht van de aanbevelingen geeft hun status van uitvoering eind 2025 weer. Een kanttekening hierbij is dat de evaluatie pas werd opgeleverd (december 2023) toen het werkprogramma van 2024 al was vastgelegd. Nodige wijzigingen in de werkprogramma's waren dus pas mogelijk vanaf werkprogramma 2025.

1) **Aanbeveling 1:** Verbeter de capaciteitsplanning van beschikbare personeelsinzet t.o.v. de personeelsbehoefte vanuit het WP.

Wat? Een gedetailleerde capaciteitsplanning waarin beschikbare mensdagen worden afgezet per (sub)taak in het WP, rekening houdend met buffertijd en periodieke actualisatie.

Status? Deels gerealiseerd.

In het subsidiebesluit van 2024 werd een indicatieve capaciteitsplanning als verplicht onderdeel van de WP's opgenomen. Deze verplichting werd in het WP van 2025 nageleefd. De indicatieve planning wordt voorzien per thema en uitgedrukt in VTE. Ze wordt eenmalig berekend en niet periodiek geactualiseerd.

2) **Aanbeveling 2: Breng structuur en stroomlijning aan in het account-management van de regioverantwoordelijken.**

Wat? Accountmanagement houdt het uitbouwen van een goede relatie met de lokale besturen in: het capteert hun inzichten en meningen op een systematische manier. Een gerichte strategie, systematiek, aansturing en training van de regioverantwoordelijken ontbrak in 2023. Start met een compacte benaderingsstrategie en werk een pragmatisch systeem uit voor de registratie van accountmanagement

Status? Niet gerealiseerd.

De werking rond de regioverantwoordelijken is momenteel ongewijzigd t.o.v. 2023. Elke provincie heeft een medewerker van NEKL als aanspreekpunt. Deze medewerker neemt ook deel aan (boven)lokale overlegstructuren in de regio.

De invoering van een CRM-systeem, dat kansen biedt om deze aanbeveling te implementeren, was gepland voor 2025 maar loopt vertraging op door financiële en capaciteitsoverwegingen binnen VVSG.

3) Aanbeveling 3: Professionaliseer de systemen voor indicatoropvolging.

////////////////////////////////////

Wat? Een pragmatische en degelijke opvolgstructuur, rolverdeling en set van indicatoren moet geïnstalleerd worden. Deze aanbeveling heeft betrekking op zowel indicatoren uit de WP als indicatoren voor de interne werking en externe omgevingsindicatoren.

Automatiseer en integreer de op te volgen indicatoren in 1 platform. Bouw een pragmatische organisatiecultuur gericht op meten, leren en verbeteren. De indicatorenset moet in verhouding zijn tot de draagkracht van het netwerk op dit op te volgen.

Status? Deels gerealiseerd.

Naar aanleiding van deze aanbeveling, werd er een gestandaardiseerde methode van opvolging via Excel uitgerold. Ook worden er regelmatig tevredenheidsbevragingen gehouden bij opleidingen en evenementen.

De indicatorenset en opvolging ervan kan echter nog verbeterd worden in volgende aspecten:

- a) het vastleggen van kernindicatoren over werkprogramma's heen, die minstens de doelmatigheid en de doeltreffendheid van de subsidie blijven monitoren. Daarbij moet er naar een goede mix van kwalitatieve en kwantitatieve, output- en outcome-indicatoren gestreefd worden;
- b) het continue monitoren van kernindicatoren om de dienstverlening doorheen het werkingsjaar te verbeteren;
- c) een onderscheid te maken tussen indicatoren voor de interne werking, de indicatoren richting het kabinet en de indicatoren richting de stuurgroep.

4) Aanbeveling 4: Scherp de doelstellingen en indicatoren aan

Wat? De doelstellingen van het WP moeten meer onderscheid tonen tussen strategisch, tactisch en operationeel niveau. De indicatoren moeten naast de huidige input en process-indicatoren, uitgebreid worden naar output- en outcome-indicatoren om meer zicht te hebben op de impact van Netwerk Klimaat. Durf ook te schrappen, meer is niet beter. Niet elke indicator kan of moet een doelwaarde hebben.

Status? Gerealiseerd.

Het werkprogramma van 2025 werd in vergelijking met het werkprogramma van 2023 getransformeerd. De grootste wijzingen zijn:

- a) het consolideren van de 6 verschillende thema's in 4 thema's (en het nieuwe thema sociaal klimaatbeleid);
- b) De structuur van de vele operationele doelstellingen met elk een indicatorenset werd vervangen door een eenvoudigere structuur met de taken van de algemene dienstverlening uit het subsidiebesluit en de thema's als hoofdelementen. Per hoofdelement worden de indicatoren en beoogde resultaten geformuleerd. Dit verhoogt de leesbaarheid van het werkprogramma;
- c) Er werd veel meer gewerkt met kwantitatieve outputindicatoren. Voor opleidingen en evenementen werd er bv. een streefdoel voor aantal deelnemers geformuleerd. Er wordt zo minder op verslaggeving van individuele activiteiten beoordeeld. Een voorbeeld voor de nieuwsbrief: "rechtstreekse communicatie naar alle steden en gemeenten, vooral via bestaande informatiekanalen van VVSG' en 'minimaal wekelijks (gemiddeld) een nieuwsbericht rond klimaat' werd in 2025 'de uitbouw van de vernieuwde thematische klimaatnieuwsbrief, incl. rapportage over leescijfers en meest gelezen onderwerpen. Doelstelling bereik: min. 1500 abonnees uit 95% van de lokale besturen.'

7 DOELTREFFENDHEID

7.1 INTRODUCTIE

Dit hoofdstuk buigt zich over de mate waarin de subsidie Netwerk Klimaat doeltreffend of effectief is. Enerzijds wordt er gekeken *in welke mate het netwerk bijdraagt aan de ondersteuning van de lokale besturen omtrent het energie- en klimaatbeleid* in de vooropgestelde actiedomeinen (cfr. supra). Daarbij komen volgende aspecten aan bod:

- **Bereik:** Hoe groot is het bereik van de activiteiten van NEKL? Hoeveel lokale besturen maakten al gebruik van één of meerdere diensten van het netwerk?
- **Kwaliteit:** In welke mate wordt de dienstverlening als kwaliteitsvol beoordeeld, zowel door het VEKA als door de doelgroep? Hoe ondersteunend, m.a.w. nuttig en effectief, vindt de doelgroep de dienstverlening?
- **Langetermijneffect:** In welke mate gaat de doelgroep aan de slag met de informatie, leerlessen, handvaten en tools uit de dienstverlening? In welke mate brengt NEKL langdurige of blijvende veranderingen teweeg bij het lokale beleidsniveau?

Anderzijds wordt er ook gekeken naar de effectiviteit van hun tweede rol, oftewel *in welke mate ze als intermediair aanspreekpunt de dialoog tussen het gewestelijk en lokaal beleidsniveau omtrent energie en klimaat hebben bevorderd*. Ook hier wordt zowel de beoordeling van het VEKA als die van de doelgroep in acht genomen (cfr. supra).

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen wordt er voor de beoordeling door het VEKA vooral een analyse uitgevoerd op de jaarlijkse evaluatieverslagen. Om de mening van de doelgroep te capteren over de effectiviteit van de subsidie, werd er een digitale bevraging gedaan in het voorjaar van 2026. Voor we de resultaten bespreken, starten we met een contextprofiel over het lokaal energie- en klimaatbeleid om de recente veranderingen in het lokaal energie- en klimaatbeleid in beeld te brengen. Een contextprofiel, hoewel steeds niet-exhaustief, laat toe om de resultaten uit de dataverzameling te situeren en te interpreteren.

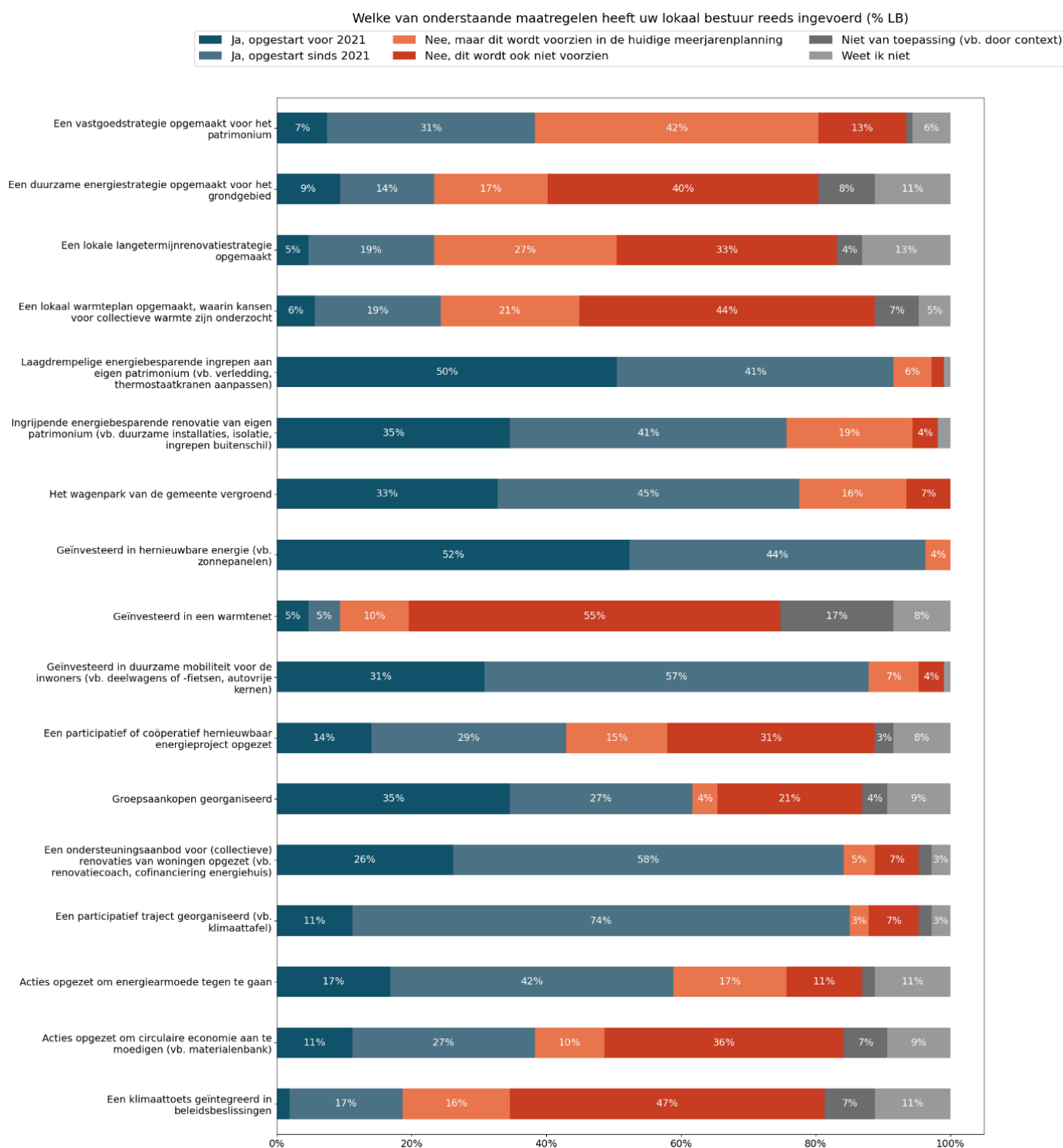
7.2 CONTEXTPROFIEL LOKAAL ENERGIE- EN KLIMAATBELEID

Welke maatregelen hebben de lokale besturen al ingevoerd en welke staan op de agenda bij de nieuwe meerjarenplanning? Voor een reeks van 17 maatregelen werd aan de respondenten gevraagd of hun gemeente hier al stappen in ondernomen heeft. Uit deze vraag kan er afgeleid worden in welke mate en op welke manier het lokaal energie- en klimaatbeleid vorm krijgt.

De overkoepelende conclusie is dat bij de meeste maatregelen de respondenten uit de lokale besturen vaker aangeven dat de maatregel tussen 2021 en 2025 is opgestart dan voor 2021 (4 uitzonderingen: investeren in hernieuwbare energie, warmtenet, laagdrempelige ingrepen patrimonium en groepsaankopen). Het lokaal energie- en klimaatbeleid is dus over het algemeen versneld in de afgelopen 5 jaar.

Investeren in hernieuwbare energie (96%), laagdrempelige ingrepen in het patrimonium (91%) en investeren in duurzame mobiliteit in de gemeente (88%) behoren tot de populairste maatregelen die al zijn opgestart. Ook voor participatieve trajecten zoals een klimaattafel (85%), een ondersteuningsaanbod voor renovatie (84%), het vergroenen van het gemeentelijk wagenpark (78%) en ingrijpende renovatie van eigen patrimonium (76%) geven meer dan 3 op 4 van de respondenten aan hier al mee bezig te zijn (gewest). Bijna niemand (0-7%) van de overige respondenten geeft aan dat hun gemeente dit niet gepland heeft voor de huidige legislatuur.

Relatief nieuwe of vooruitstrevende maatregelen zitten ook minder op de radar bij de gemeenten. Het opzetten van acties rond circulaire economie (38%), een klimaattoets integreren in beleidsbeslissingen (19%) en het investeren in een warmtenet (10%) zijn dusver het minst populair van de concrete maatregelen (excl. plannen) en worden ook niet vaak voorzien in de huidige legislatuur (10-16%). Een kanttekening is dat volgens 17% van de respondenten het investeren in een warmtenet voor hun gemeente niet van toepassing is. Sinds de energiecrisis van 2022 werden er ook doelstellingen rond energiearmoede opgenomen in LEKP en werd dit een prominenter thema bij Netwerk Klimaat. 59% van respondenten geeft aan al acties te hebben opgezet rond energiearmoede, waarvan het merendeel na 2021, en 17% heeft dit gepland via de huidige meerjarenplanning. In het LEKP werd er ook een doelstelling geformuleerd rond het opzetten van participatieve of coöperatieve hernieuwbare energieprojecten. Voor deze relatief nieuwe maatregel zien we ook een relatief hogere invoering (43%).

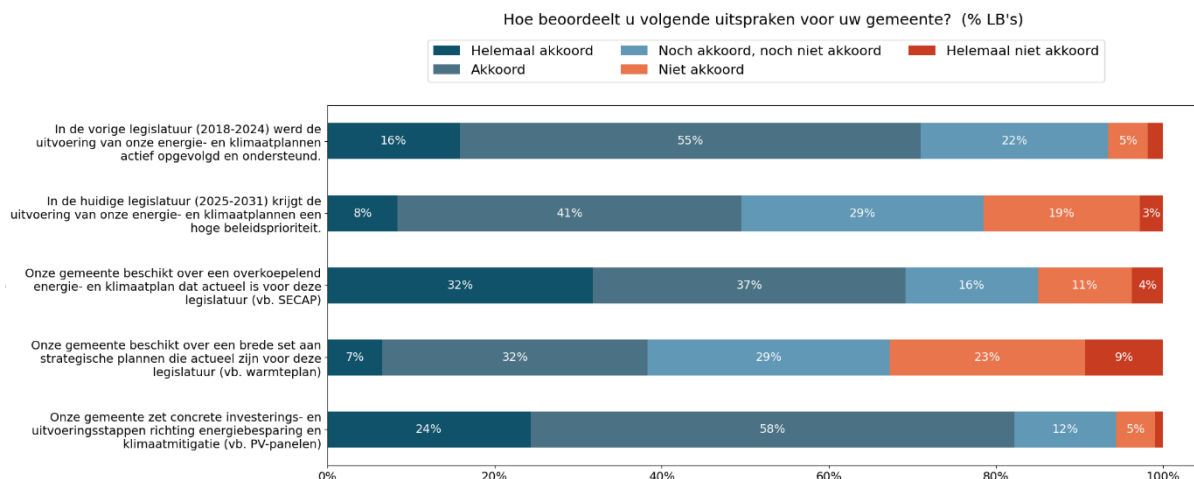
Figuur 8: Invoering lokale energie- en klimaatmaatregelen (bevraging 2026)

Over het belang en de verankering van lokaal energie- en klimaatbeleid, geeft 71% van de respondenten uit de lokale besturen aan dat er in de vorige legislatuur (2018-2024) de uitvoering van hun energie- en klimaatplannen actief werd opgevolgd en ondersteund. Aan het begin van de huidige legislatuur (2025-

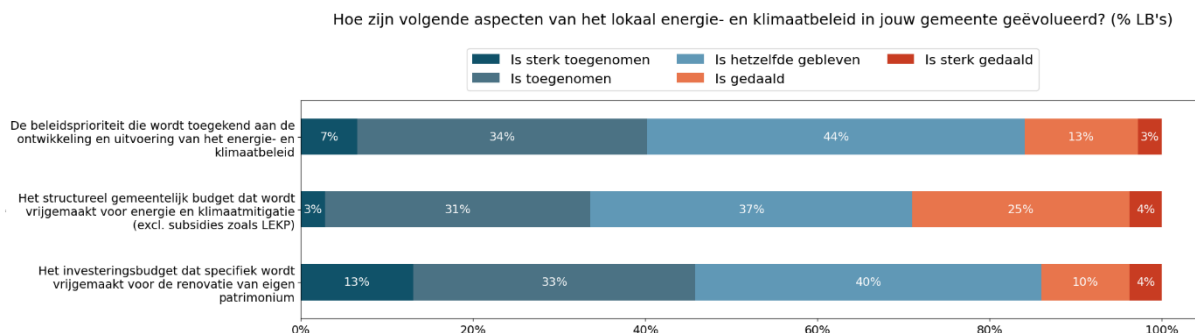
2031) geeft net niet de helft (49%) aan dat de uitvoering een hoge beleidsprioriteit voor 2025-2031 is in hun gemeente. Het grootste aandeel van de respondenten uit lokale besturen merkt daarbij op dat de beleidsprioriteit voor het ontwikkelen en uitvoeren van energie- en klimaatbeleid hetzelfde is gebleven (44%). Bijna evenveel van hen (43%) geeft zelfs aan dat de beleidsprioriteit (sterk) toegenomen is.

Als er wordt gevraagd achter lokale energie- en klimaatplannen, geeft 69% aan over een actueel SECAP te beschikken voor deze legislatuur. Minder respondenten (39%) geven aan dat hun gemeente over een brede set aan strategische plannen, zoals een warmteplan, beschikt die actueel zijn voor deze legislatuur. Bijna 1 op 3 van de respondenten uit lokale besturen geeft aan dit niet te hebben. Daarnaast zetten de gemeenten volgens 82% van de respondenten wel concrete investerings- en uitvoeringsstappen richting energiebesparing en klimaatmitigatie (cfr. supra).

Als er dan wordt gevraagd naar de evolutie in budgetten tegenover de vorige legislatuur, geeft 34% van de respondenten uit lokale besturen aan dat het structureel gemeentelijk budget voor energie- en klimaatmitigatie (excl. subsidies zoals LEKP) is toegenomen tot sterk is toegenomen (Bijlage 1). Echter, bijna hetzelfde aandeel respondenten, 29%, geeft aan dat het budget gedaald tot sterk gedaald is. Voor het investeren in de renovatie van patrimonium, geeft 46% van de respondenten uit lokale besturen aan dat het budget gestegen tot sterk gestegen is tegenover de vorige legislatuur. 40% geeft eenzelfde budget aan.

Figuur 9: Stellingen belang energie- en klimaatthema's (bevraging 2026)

Figuur 10: Stellingen evolutie belang energie- en klimaatthema's (bevraging 2026)

7.3 RESULTATEN

7.3.1 Bijdrage aan de ondersteuning van lokale besturen

7.3.1.1 Bereik dienstverlening

Om een evaluatie te kunnen maken over de bijdrage van Netwerk Klimaat tot de ondersteuning van lokale besturen in energie- en klimaatbeleid, is één aspect het onderzoeken van hoeveel lokale besturen en streekintercommunales ze bereiken met hun diensten.

De cijfers werden per type dienstverlening zo nauwkeurig mogelijk opgezocht, en waar beschikbaar uitgesplitst in het aantal gemeenten en aantal streekintercommunales onder de deelnemers. Deze data was niet altijd onderdeel van de inhoudelijke rapporteringen, waardoor er soms data ontbreekt. Binnen deze evaluatie was er ook onvoldoende capaciteit om het totaal aantal gemeenten te achterhalen voor de gehele periode, gezien dit veel data-onderzoek vraagt om de mogelijke overlap te berekenen tussen werkjaren. Niettemin zijn er voldoende cijfers om een beeld van het minimaal bereik te schetsen:

- Voor de website, praktijkendatabank en de nieuwsbrief zijn er gegevens sinds 2025. Eind 2024 schakelde de VVSG als organisatie over tot een nieuwe website en een andere communicatiestrategie, nl. thematische nieuwsbrieven in plaats van één overkoepelende nieuwsbrief. De thematische pagina's op de VVSG-website⁶ telde 2763 unieke gebruikers en de praktijkendatabank 5788 unieke gebruikers in 2025. De nieuwsbrief Energie en Klimaat had eind 2025 1560 abonnees, uit 271 van de 285 gemeenten en 11 van de 12 streekintercommunales. Het aantal openingen en clicks ligt boven het gemiddelde van andere nieuwsbrieven van de VVSG. Als we de vergelijking maken met een nieuwsbrief vanuit het beleidsdomein Omgeving van de Vlaamse overheid gericht op de lokale besturen, de CAPLO-nieuwsbrief vanuit departement Omgeving, dan zien we dat het aantal abonnees zich in dezelfde grootorde bevindt (zonder data over het aandeel lokale besturen) en dat de opening- en clickrate voor artikels over energie en klimaatmitigatie in deze nieuwsbrief lager liggen dan bij de nieuwsbrief van Netwerk Klimaat.
- Er vonden sinds de start van Netwerk Klimaat elk jaar 7 tot 11 Webinars plaats. Die lokte over de hele periode 2021-2025 8623 deelnemers in totaal⁷. Voor 2025 ging het om 1389 deelnemers, uit 251 van de 285 gemeenten en alle streekintercommunales. In één jaar tijd bereikte ze dus 88% van de gemeenten en 100% van de streekintercommunales.
- 342 mensen namen deel aan de opleidingen en workshops van Netwerk Klimaat van 2021 t.e.m. 2025. Het aantal deelnemers steeg per jaar, naarmate er meer opleidingen werden georganiseerd. In 2025 waren er 62 gemeenten (22%) en 7 streekintercommunales (58%) aanwezig. Sinds 2024 organiseert Netwerk Klimaat haar werkbezoeken zelfstandig, in 2022-2023 in samenwerking met andere organisaties⁸. De werkbezoeken hadden in totaal 153 deelnemers. In 2024 waren er 30 gemeenten en 5 streekintercommunales op 4 werkbezoeken aan windprojecten, in 2025 waren er 33 gemeenten aanwezig op 3 werkbezoeken.

⁶ Vvsg.be/energie-en-klimaat

⁷ In 2021 en 2022 ontbreken cijfers van enkele Webinars. Voor elk van deze Webinars werden 100 deelnemers in rekening gebracht. Dit is het minimale aantal deelnemers van de Webinars waar wel data over beschikbaar is.

⁸ waardoor deze cijfers niet volledig zijn

- Tussen 2022⁹ en 2025 organiseerde Netwerk Klimaat 6 studiedagen voor de lokale besturen. In 2022 en 2024 was er de tweejaarlijkse Klimaatdag. De Klimaatdag bestond al voor de oprichting van het netwerk, maar werd vanaf 2022 door hen georganiseerd. In 2022 en 2024 waren er respectievelijk 823 en 615 aanwezigen uit respectievelijk 123 en 152 gemeenten. In 2023 vonden er 3 kleinere studiedagen – of inspiratiedagen – plaats met in totaal 634 deelnemers uit 144 van de 300 gemeenten en 11 streekintercommunales. In 2025 vond er 1 studiedag plaats, met 184 aanwezigen uit 72 gemeenten. Op één enkel groot evenement wist NEKL dus 51% van de gemeenten te lokken (2024). Op één kleiner evenement waren dat 25% van de gemeenten (2025).
- De klankbordgroep gemeenten van Netwerk Klimaat telde 248 deelnemers in totaal over de werkingsperiode 2021-2025. Bij de opstart in 2021 waren er 59 deelnemers uit 44 gemeenten en 6 streekintercommunales. In 2025 waren er 43 deelnemers uit 25 gemeenten en 3 streekintercommunales. Er kan een daling in deelnemers en representativiteit van de doelgroep worden waargenomen over de jaren heen.
- In de werkingsperiode werden er 6 verschillende piloottrajecten georganiseerd. In 2022 namen er 18 gemeenten deel aan de eerste lichting van het rollend capaciteitsfonds, begeleidingstrajecten rond warmteplannen en het VIS-project Positieve energiewijken. In 2023 namen er 3 gemeenten en 4 streekintercommunales deel aan de tweede lichting van het rollend capaciteitsfonds en de begeleidingstrajecten rond warmtenetten. En in 2024 namen 5 gemeenten deel aan LIFE AT LAST.
- Voor de inspiratiekaart warmtezonering zijn er sinds 2023 gegevens beschikbaar over de unieke gebruikers, voor de inspiratiekaart renovatiebeleid werden er geen gegevens bijgehouden. Naast de inspiratiekaarten, werd ook de quickscan in de zomer van 2025 geïntroduceerd als tool. Er werden 5393 unieke gebruikers geregistreerd sinds 2023. Het overgrote aandeel is toe te schrijven aan het gebruik van de inspiratiekaart warmtezonering, de quickscan had 32 gebruikers in de tweede helft van 2025.
- Alle medewerkers van het Netwerk Klimaat zijn ook elk verantwoordelijke van het regionaal aanspreekpunt per provincie en nemen ze deel aan bestaand regionaal overleg. Om contact te leggen, hebben de medewerkers een belronde georganiseerd in 2022 naar alle 300 gemeenten. Verder heeft NEKL ook een helpdesk-functie. Voor LEKP werden er 1389 adviesvragen geregistreerd. Voor andere thema's en kanalen (telefoon, niet-geregistreerde mails, overleg) is er geen data beschikbaar.

Het grote bereik van Netwerk Klimaat werd ook opgemerkt door de subsidiebeheerders in de jaarlijkse evaluatieverslagen: Netwerk Klimaat was “goed gekend” na 1 jaar actief te zijn (evaluatie 2022). Webinars, opleidingen en evenementen worden “steeds druk bijgewoond” (evaluatie 2023, 2024, 2025).

7.3.1.2 Kwaliteit dienstverlening

De kwaliteit van de dienstverlening wordt geanalyseerd aan de hand van de bevraging bij de doelgroep (cf. supra) en de jaarlijkse evaluatieverslagen, opgemaakt door het VEKA.

⁹ In 2021 werden er geen fysieke evenementen georganiseerd door de covidrestricties.

De focus van de enquête bij de lokale besturen en streekintercommunales lag grotendeels op het evalueren van de kwaliteit en effectiviteit van de dienstverlening van het Netwerk. Volgende resultaten kwamen naar voren:

a. Bekendheid en gebruik van het aanbod

Het aanbod van Netwerk Klimaat werd in verschillende type dienstverlening opgedeeld. De mate waarin de verschillende types dienstverlening bekend of al gebruikt zijn onder de respondenten, kan onderverdeeld worden in drie groepen met gelijkaardige resultaten.

De website en nieuwsbrieven, Webinars en evenementen van Netwerk Klimaat behoren tot de eerste groep. Deze vormen van dienstverlening worden zeer actief gebruikt en bijgewoond (83-86%). Bovendien zijn ze erg bekend bij het doelpubliek, gezien maar 3-7% van respondenten aangeeft deze dienstverlening niet te kennen.

Opleidingsreeksen, werkbezoeken en workshops (89%), de inspiratiekaarten en tools (86%) en de rol van aanspreekpunt/helpdesk (86%) zijn ook bij een groot deel van de respondenten bekend, alsook gebruikt of bijgewoond in een net iets mindere mate dan eerste groep, respectievelijk 67%, 61% en 57%.

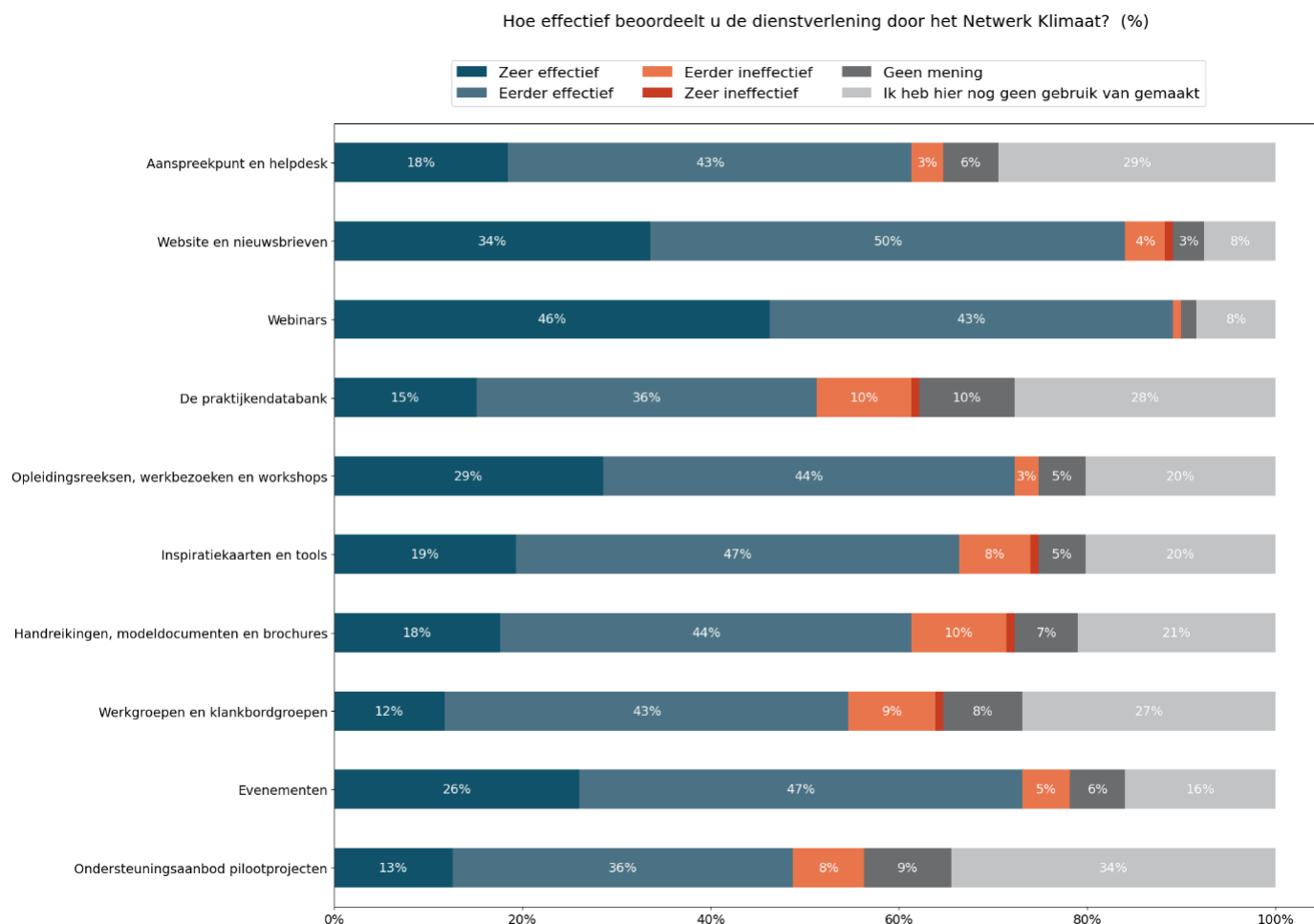
De resterende vormen van dienstverlening zijn nog steeds bij de meerderheid van de respondenten gekend (+/- 80%), maar worden minder gebruikt in vergelijking met andere dienstverlening. Net iets minder dan de helft van de respondenten (44-46%) maakte al gebruik van de handreikingen, modeldocumenten en brochures, de praktijkenbank en de werkgroepen en klankbordgroepen van het Netwerk Klimaat. Voor het ondersteuningsaanbod van pilootprojecten, zoals het project rond het rollend capaciteitsfonds, nam 29% deel, terwijl 50% het aanbod kent.

De resultaten liggen binnen de verwachtingen. De eerste, veelgebruikte groep vraagt het minste actieve deelname van de doelgroep, terwijl, bijvoorbeeld, het ondersteuningsaanbod voor pilootprojecten een zeer actief engagement vraagt, een specifiek karakter, alsook gelimiteerde plaatsen heeft. Tegenover de bevraging van 2023 zijn de opleidingsreeksen actiever gebruikt. Bijna de helft van de respondenten (47%) had toen aangeven dat ze bekend zijn met deze dienstverlening, maar er nog geen gebruik van hadden gemaakt, terwijl dat 67% nu aangeeft er al actief aan deelgenomen te hebben.

Andere vormen - de handreikingen, nieuwsbrieven en het aanspreekpunt – kunnen niet vergeleken worden, aangezien ze nog niet werden bevraagd in 2023.

Voor de inspiratiekaarten en tools, handreikingen, modeldocumenten en brochures, de rol als aanspreekpunt/helpdesk en werkgroepen en klankbordgroepen ligt het aandeel respondenten dat overtuigd is van hun effectiviteit tussen 55-66%, waarvan ongeveer 43-47% 'eerder effectief' aangaf. Er kan opgemerkt worden dat deze vormen minder gebruikt worden. Voor de inspiratiekaarten en tools en de handreikingen, modeldocumenten en brochures geeft 1 op 5 aan dit nog niet gebruikt te hebben. Onder respondenten die wel ooit gebruik maakten van deze dienstverlening, wordt de effectiviteit op respectievelijk 83% en 77% beoordeeld. Voor de rol als aanspreekpunt/helpdesk en de werkgroepen en klankbordgroepen geeft bijna 1 op 3 aan hier nog geen gebruik van gemaakt te hebben, als we hier enkel letten op de beoordeling van de gebruikers stijgen de percentages respectievelijk naar 87% en 75%. In vergelijking met 2023 is er een opmerkelijke daling van 19% in effectiviteit voor de werkgroepen en klankbordgroepen.

pagina 66 van 96 Evaluatie subsidie Netwerk Klimaat 2020-2025 3.06.2026

Figuur 12: Effectiviteit dienstverlening Netwerk Klimaat (bevraging 2026)

c. Nut van de dienstverlening

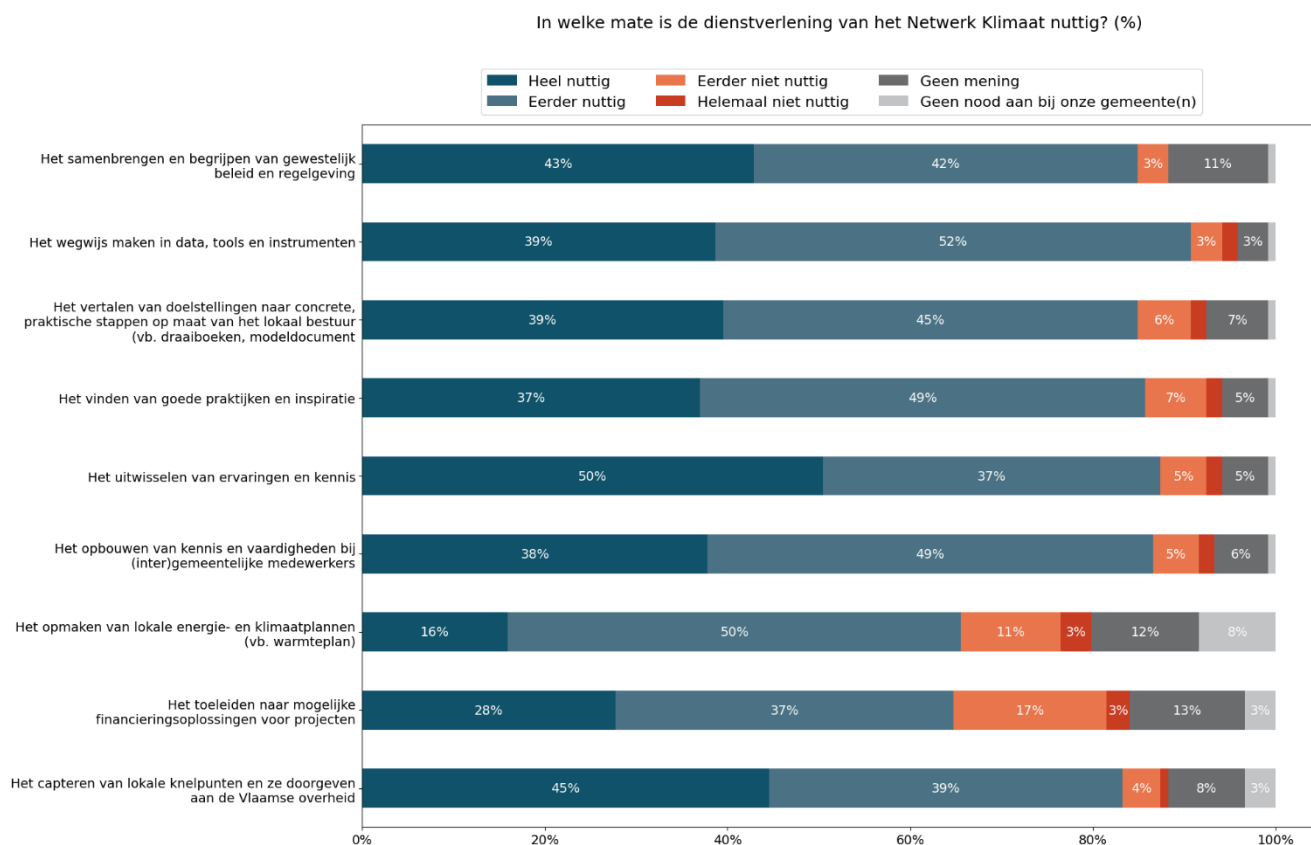
Over het algemeen geeft een grote meerderheid van de respondenten aan dat de dienstverlening van het Netwerk Klimaat als geheel nuttig tot zeer nuttig is voor alle vooropgestelde doeleinden.

Voor **het uitwisselen van ervaring en kennis, het capteren van lokale knelpunten en ze doorgeven aan de Vlaamse overheid, en het samenbrengen en begrijpen van gewestelijk beleid en regelgeving** wordt de antwoordmogelijkheid 'heel nuttig' door het grootste aandeel respondenten aangeduid per stelling (43-50%). Tezamen genomen met de respondenten die de dienstverlening als 'eerder nuttig' aanduiden, gaat het voor deze doeleinden respectievelijk om 87%, 84% en 85% van respondenten. Een zeer klein percentage is er niet van overtuigd dat de dienstverlening van het Netwerk Klimaat nuttig is voor deze doeleinden (3-7%).

Voor **het wegwijs maken in data en tools, het opbouwen van kennis en vaardigheden, het vertalen van doelstellingen naar concrete stappen op maat van het lokaal bestuur en het vinden van goede praktijken en inspiratie** scoort Netwerk Klimaat nog altijd hoog op mate van nuttigheid, maar antwoorden meer respondenten 'eerder nuttig' (45%-52%) dan 'heel nuttig' (37-39%). Tezamen genomen betekent dit dat de

overgrote meerderheid van de respondenten de dienstverlening ook nuttig tot zeer nuttig beoordelen voor deze doeleinden, respectievelijk 91%, 84%, 87% en 86%. Ook hier is maar een klein percentage niet overtuigd van het nut (5-9%).

Voor het opmaken van de energie- en klimaatplannen en het toeleiden naar financieringsoplossingen daalt de beoordeling op nuttigheid onder de respondenten. Nog steeds meer dan de helft van de respondenten, resp. **66% en 65%**, geeft aan dat de dienstverlening eerder nuttig tot heel nuttig is, terwijl resp. 14% en 20% daar niet van overtuigd zijn. Voor het opmaken van energie- en klimaatplannen geeft ook 8% aan dat deze doelstelling geen nood is binnen hun gemeente. In alle waarschijnlijkheid omdat de meesten al een actueel energie- en klimaatplan hebben. Bij de vorige bevraging gaven 80% van de respondenten aan dat de dienstverlening nuttig was voor het toeleiden naar financieringsbronnen voor de lokale klimaattransitie.

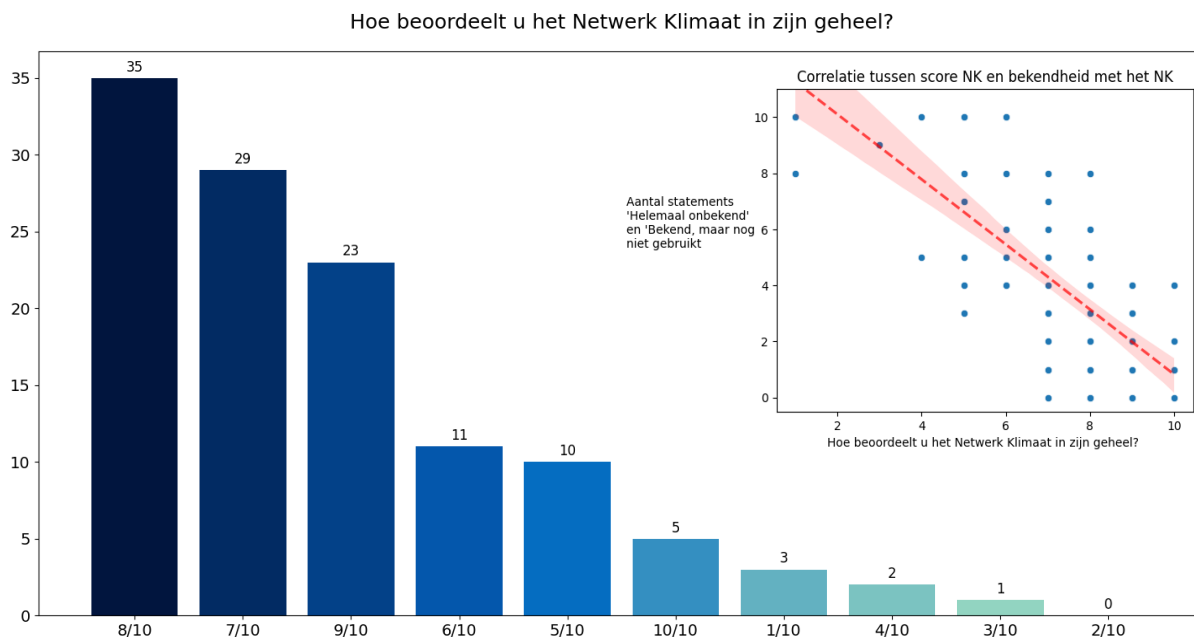

Figuur 13: Nut dienstverlening Netwerk Klimaat (bevraging 2026)

d. Algemene tevredenheid Netwerk Klimaat

Op het einde van de bevraging werd aan de respondenten gevraagd om een score van 1 tot 10 te geven op het Netwerk Klimaat als geheel. Respondenten geven het netwerk een gemiddelde beoordeling van **7,3/10**, met een mediaan van 8/10. Deze score ligt in lijn met de score die respondenten van de bevraging in 2023 invulden (7,2/10).

Er is ook een sterke (non-causale) correlatie merkbaar tussen de mate van bekendheid en gebruik van de verschillende vormen van de dienstverlening en de score die de respondenten geven. **Hoe vaker dat een respondent heeft aangegeven dat de verschillende dienstverleningsvormen 'helemaal onbekend' of 'bekend, maar nog niet gebruikt' zijn, hoe lager de score van deze respondent** (Spearmancoëfficiënt = -0,7).

Figuur 14: Algemene tevredenheid Netwerk Klimaat (bevraging 2026)

Ook in de evaluatieverslagen (2020-2025), telkens opgemaakt door de subsidiebeheerder bij het VEKA en goedgekeurd door de Vlaams minister bevoegd voor de energie, komen kwaliteitsaspecten van de dienstverlening uitdrukkelijk naar voren. Een overzicht van de belangrijkste beoordelingen rond kwaliteit van de ondersteuning vanuit het perspectief van VEKA:

- Uit de jaarlijkse evaluaties van VEKA blijkt consequente tevredenheid over de expertise en inzet binnen het team van Netwerk Klimaat. Ze zorgen er elk werkingsjaar voor dat de meerderheid van de doelstellingen en indicatoren gerealiseerd worden binnen de voorziene budgetten en timing, ondanks veranderingen in personeel, beleid en geopolitiek (cfr. supra).
- Enkele verwezenlijkingen worden specifiek uitgelicht in de evaluatieverslagen omwille van hun kwaliteit. Zo worden de warmtegids, de brochure “Energie voor Morgen” en de inspiratiekaart “warmtezonering” als nuttig en kwalitatief bestempeld. De ontwikkeling van deze laatste haalde ook de nationale pers.
- Ook de webinars, inspiratiedagen en de tweejaarlijkse Klimaatdag brengen heel wat verschillende interessante thema’s naar de lokale besturen en zijn zeer goed georganiseerd.
- De jaarlijkse evaluatieverslagen benadrukken ook dat het netwerk een belangrijke ondersteunende rol speelde in kader van het LEKP. Zo werd er toe bijgedragen dat bijna alle Vlaamse steden en gemeenten zich hebben geëngageerd tot ambitieuze lokale energie- en klimaatdoelstellingen die door Vlaanderen naar voren werden geschoven. Het bestaan van Netwerk Klimaat vormde een meerwaarde om dit nieuwe beleidskader te ontwikkelen en te implementeren. Dit werd ook bevestigd door Agentschap Binnenlands Bestuur. Zij ervaren dat de

samenwerking met Netwerk Klimaat hen belangrijke ondersteuning en expertise bijbracht in de uitrol van het pact.

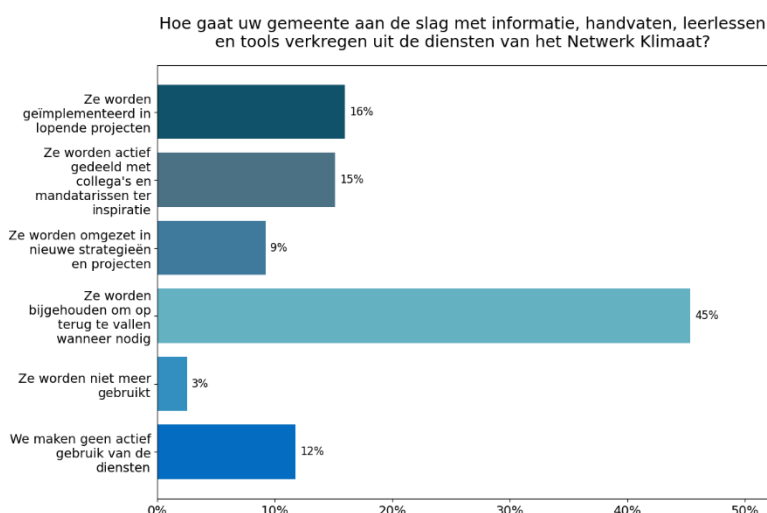
- Het Netwerk Klimaat zorgde doorheen haar werkingsjaren voor een “systematische communicatie naar de lokale besturen” toe op een regelmatige manier, via talrijke nieuwsbrieven en webinars. Vanaf 2025 is er in plaats van een algemene VVSG-nieuwsbrief een thematische nieuwsbrief over energie en klimaat verzorgd door het netwerk. Het ging in 2025 over 25 thematische nieuwsbrieven met in totaal 280 items over lokaal energie- en klimaatbeleid, wat meer dan een verdubbeling qua items is tegenover 2024.
- Een terugkomend verbeterpunt rond de kwaliteit van de dienstverlening is de focus op de opschaling van impactvolle maatregelen, vooral ten voordele van kleine en middelgrote gemeenten. In de evaluatieverslagen werd meermaals aangehaald dat dit onvoldoende weerslag vindt binnen de werking. Voor deze doelstelling werd vooral gekeken naar de praktijkendatabank om bruikbare modeldocumenten en draaiboeken te verspreiden. Echter, er is een hogere kwaliteit in redactie nodig. Over de jaren heen is dit verbeterd, maar nog niet helemaal op punt. Hier kan er ook een link gemaakt worden met de score die de doelgroep gaf voor de effectiviteit van de praktijkendatabank, die onderaan de ranglijst staat.

7.3.1.3 Langetermijneffecten

a. Gebruikseffect na afloop dienstverlening

Net zoals in 2023, wordt er voornamelijk op een passieve manier omgegaan met de opgedane kennis en inzichten. **Ze worden door 45% bijgehouden voor later om op terug te vallen en door 15% actief gedeeld ter inspiratie.** Dit is een te verwachten gebruikspatroon, aangezien het moment van overdracht vaak niet gelijk loopt met de behoefte van de lokale besturen. Netwerk Klimaat heeft ook veel dienstverlening dat gericht is op sensibiliseren, wat een eerste stap is om lokale besturen bewust te maken en aan te zetten tot handelen rond de energie- en klimaatmitigatiethematieken.

Toch verwerkt ook 1 op 4 van de respondenten de informatie hoofdzakelijk actief. Onder de respondenten geeft 16% aan dat ze de informatie, handvaten, leerlessen en tools implementeren in lopende projecten (t.o.v. 15% in 2023) en 9% gebruikt ze om nieuwe strategieën en projecten op te zetten (t.o.v. 10% in 2023).

Figuur 15: Gebruikspatroon dienstverlening Netwerk Klimaat (bevraging 2026)

b. Langetermijneffecten bij lokale besturen

Uit het contextprofiel van lokaal energie- en klimaatbeleid (cfr. supra) kan geconcludeerd worden dat de overgrote meerderheid van de 17 bevraagde maatregelen het vaakst zijn opgestart sinds 2021. Hieruit kan er afgeleid worden dat er in de laatste vijf jaar een versnelling heeft plaatsgevonden in de ontwikkeling van lokaal energie- en klimaatbeleid. In welke mate Netwerk Klimaat heeft bijgedragen aan deze versnelling heeft meer onderzoek nodig.

De bevraging legde enkele stellingen voor aan de respondenten over Netwerk Klimaat. Uit deze stellingen komen volgende inzichten naar boven over de bijdrage van het netwerk aan de ontwikkeling van het lokaal energie- en klimaatbeleid met een effect op lange termijn:

- Het Netwerk Klimaat zorgt volgens ongeveer 3 op 4 respondenten (74%) voor het versterken van de kennis en capaciteit bij de doelgroep.
- Meer dan de helft (54%) geeft ook aan dat het netwerk als katalysator werkt voor het versnellen van beleidsplanning- en actie rond energie en klimaatmitigatie.
- 38,7% aangeeft dat de gemeente zonder Netwerk Klimaat niet dezelfde acties of acties niet op dezelfde manier had gerealiseerd. 22,7% gaat hier niet mee akkoord en eveneens 38,7% blijft neutraal bij deze stelling.
- 71% van de respondenten geeft aan dat Netwerk Klimaat belangrijke ondersteuning gaf voor de uitvoering van het LEKP.
- Het Netwerk Klimaat speelt een rol in het versterken van contacten en relaties met andere lokale besturen (41%) en relevante actoren (38%), maar het is een minder prominente rol van het netwerk. Ongeveer de helft van de respondenten blijft neutraal bij deze eerste twee stellingen.

Naast het meten van de impactperceptie bij de respondenten, zijn er nog andere aanknopingspunten die wijzen op langetermijneffecten van het Netwerk Klimaat:

- Het Netwerk Klimaat is betrokken bij projecten die inzetten op de concrete ontwikkeling en uitvoering van lokaal energie- en klimaatbeleid in de vooropgestelde domeinen. Zo is het netwerk een partner in vier verschillende consortia: 2 Europese LIFE-projecten, 1 EFRO-project en 1 Helios project. Daarnaast zet Netwerk Klimaat zelf in op het begeleiden en uitrollen van lokale (piloot)projecten: het Rollend Capaciteitsfonds, de opmaak van warmteplannen en de participatieve uitrol van warmtenetten. Deze trajecten hebben allen het vermogen om een directe impact op terrein te realiseren.
 - o **LIFE BE FREE**: Er werd een businessmodel opgezet voor permanente rondetafels om energie-efficiëntie in België te versnellen en fossielvrij te zijn in 2050.
 - o **LIFE AT LAST**: Het project zorgde voor een versnelde implementatie van de lokale energie- en klimaatplannen in 5 Vlaamse gemeenten. Er werd een bestek Positieve Energiewijk Centrum opgemaakt in Oostende. Daarnaast werd er een e-learning platform ontwikkeld voor lokale klimaatambtenaren rond de financiering en governance van lokaal energie- en klimaatbeleid en het opzetten van positieve energiewijken.

////////////////////////////////////

- **Helios First Five Fossil Free Districts by 2030 (F5D):** het F5D-project verzamelt 5 lokale coalities waar een collectief warmteproject uitvoeringsklaar is om een wijk fossielvrij te maken. Het project moet ervoor zorgen dat deze warmteprojecten effectief op terrein gerealiseerd worden en voorziet een gezamenlijke dienstverlening waar relevant. Dit project werd goedgekeurd in 2025 en is in opstart.
 - **EFRO Warmtezoning+:** Dit project zal inzetten op het updaten van de bestaande inspiratiekaart Warmtezoning. Er worden nieuwe functionaliteiten voorzien op basis van gedetecteerde noden op het terrein. Lokale besturen en andere stakeholders zullen actief betrokken worden bij het ontwikkelingsproces en bij gebruikersopleidingen. Via de provincie Antwerpen zijn trajecten met lokale besturen voorzien. Dit project werd goedgekeurd in 2025 en is in opstart.
 - **Rollend Capaciteitsfonds:** Het Netwerk Klimaat heeft in twee fasen 4 Vlaamse gemeenten en 3 streekintercommunales (met in totaal 10 deelnemende gemeenten) aangetoond dat een lokaal bestuur bij het nemen van energiebesparende 'geen spijt'-maatregelen voldoende energiekosten besparen om structureel extra personeelscapaciteit in te zetten voor actief energiebeheer en een energiezuinig lokaal patrimonium. Geleerde lessen werden gedeeld onder de vorm van een handleiding.
 - **Begeleidingstrajecten warmteplannen:** Het Netwerk Klimaat voorzag de begeleiding en de cofinanciering voor de opmaak van warmtezoneringsplannen voor 4 lokale besturen en 1 regionale coalitie Noordertuin (met 7 gemeenten). De warmtezoneringsplannen werden goedgekeurd in alle deelnemende gemeenten tussen februari 2024 en januari 2025. De opgedane kennis werd onder andere verspreid in artikels en tijdens de opleidingen warmte van Netwerk Klimaat.
 - **Begeleidingstrajecten participatieve uitrol warmtenetten:** Het Netwerk Klimaat voorzag de begeleiding en de cofinanciering voor de participatieve voorbereiding van de uitrol van warmtenetten voor 3 lokale besturen. Deze trajecten zijn nog lopende.
- De veelvuldige uitgewisselde contacten en nota's tussen de medewerkers van het Netwerk Klimaat en o.a. het Vlaams Energie- en Klimaatagentschap, departement Omgeving en Agentschap Binnenlands Bestuur vormen een klankbord over lokaal energie- en klimaatbeleid en leiden impliciet tot bijsturingen die op haar beurt het lokale energie- en klimaatbeleid ten goede komen. Voorbeelden hiervan zijn de vormgeving van het LEKP en de uitwerking van de omzetting van Europese richtlijnen (vb. EED artikel 5).

7.3.2 Bijdrage aan de bevordering van dialoog tussen beleidsniveaus

De bijdrage van Netwerk klimaat aan de bevordering van afstemming en dialoog tussen de twee beleidsniveaus wordt zowel vanuit het perspectief van de Vlaamse overheid als vanuit het perspectief van de lokale besturen onderzocht door middel van de evaluatieverslagen, interne documentatie en een bevraging bij de betrokken partijen.

Vanuit een kwalitatieve invalshoek, is de Vlaamse overheid positief over de effectiviteit van de invulling van deze doelstelling door het Netwerk Klimaat. In de jaarlijkse evaluatieverslagen komt er consequent aan bod dat het Netwerk Klimaat een “waardevolle actor” is in het governancekader van lokaal energie- en klimaatbeleid. Netwerk Klimaat “activeert relevante actoren en faciliteert de nodige dialoog en samenwerking” en “vestigt permanent de aandacht van lokale besturen op energie en klimaat”, volgens het VEKA. Er wordt ook opgemerkt dat de aanwezigheid van partners op de strategische en operationele overlegmomenten consistent hoog is en dat er een goede samenwerking is met de partners in het opzetten van webinars en evenementen. Daarnaast omschrijft ABB, de trekker van het LEKP, Netwerk Klimaat als een “katalysator op onze werking” binnen het LEKP en als een “sparringspartner” bij de vormgeving van ondersteuningstrajecten. Daarbij wordt expliciet verwezen naar de kritische maar constructieve houding van Netwerk Klimaat en de goede verstandhouding tussen beide organisaties. Verder erkennen de deelnemende medewerkers van het departement Omgeving dat het Netwerk Klimaat het enige platform is om uit te wisselen over de energiethematiek met de lokale besturen en de partners, wat voor hen een “grote meerwaarde” is. De conclusie uit de externe evaluatie van 2023 geldt nog steeds: de veelvuldige uitgewisselde contacten en nota’s tussen de medewerkers van Netwerk Klimaat en het VEKA, departement Omgeving en ABB vormen een klankbord over lokaal klimaatbeleid en leiden impliciet tot bijsturingen in beleid die op haar beurt het lokale beleid op lange termijn ten goede komen. Concrete samenwerkingen illustreren de bevordering van afstemming. Het netwerk was betrokken bij uiteenlopende beleids- en implementatietrajecten zoals het LEKP, de opschaling van het noodkoopfonds, de oprichting van de TEAHs, thematische overlegtafels rond onder meer EED artikel 5 en EPC NR op patrimoniumniveau, het opmaken van de warmtegids en het kompas energiearmoede. Daarnaast ondersteunde Netwerk Klimaat lokale besturen actief bij monitoring en datakwaliteit, onder meer via VEKP-workshops en webinars over de open dataverplichting.

- 84% van respondenten geeft aan dat de dienstverlening van Netwerk Klimaat nuttig (39%) tot zeer nuttig (45%) is voor het capteren van lokale knelpunten en ze doorgeven aan de Vlaamse overheid. Slechts 5% gaat hier niet mee akkoord.
- 58% van de respondenten geeft aan dat Netwerk Klimaat voor hen de belangrijkste brugfiguur is voor afstemming en dialoog met het Vlaamse beleidsniveau (37% neutraal, 6% niet akkoord).
- 85% van de respondenten geeft aan dat de dienstverlening van Netwerk Klimaat nuttig (42%) tot zeer nuttig (43%) is voor het samenbrengen en begrijpen van gewestelijk beleid en regelgeving. Slechts 3% vindt Netwerk Klimaat hier eerder niet nuttig voor.
- Bijna de helft (47%) van de respondenten geeft aan dat Netwerk Klimaat hun eerste toegangspoort is om antwoorden te vinden op hun vragen rond energie- en klimaatbeleid. (36% neutraal, 17% niet akkoord)

- 71% van de respondenten geeft aan dat Netwerk Klimaat belangrijke ondersteuning gaf voor de uitvoering van het LEKP.

Tegelijk wijzen de evaluaties op enkele belangrijke verbeterpunten. Tot 2022 werd de scheiding tussen de rol van Netwerk Klimaat en de belangenbehartigende rol van VVSG als onvoldoende duidelijk ervaren. Hierdoor ontstond soms onduidelijkheid over de objectiviteit van beleidsaanbevelingen en drempelsignaleringen. Positief is wel dat de evaluaties vanaf 2022 aangeven dat hierin een beter evenwicht werd gevonden. Daarnaast merkt het VEKA op dat de terugkoppeling naar de strategische stuurgroep sterker kan en dat participatie van lokale besturen meer systematisch georganiseerd en gerapporteerd moet worden. Hoewel lokale input aanwezig is, verloopt deze volgens de evaluaties nog te vaak indirect. Deze opmerkingen suggereren dat Netwerk Klimaat reeds sterk functioneert als informele brugfiguur, maar dat de legitimiteit en transparantie van die brugfunctie nog verder versterkt kunnen worden door meer gestructureerde participatie- en rapporteringsmechanismen.

////////////////////////////////////

8 DOELBEREIK

8.1 INTRODUCTIE

Dit hoofdstuk buigt zich over de mate waarin de doelstellingen, zoals opgegeven in artikel 3 van de subsidiebesluiten, worden bereikt. De hoofdvraag die hiervoor geformuleerd werd, is als volgt: *Liggen de activiteiten van het Netwerk Klimaat in lijn met het realiseren van de vooropgestelde doelstellingen van de subsidie?*

De algemene doelstellingen in de subsidiebesluiten worden geformuleerd als het 'bevorderen', 'stimuleren' en 'ondersteunen' van de actiedomeinen binnen de doelstellingen: een bepaalde broeikasgasreductie bij gemeentelijk patrimonium, het verhogen van energie-efficiëntie, hernieuwbare energieproductie, enz. De realisatie van de actiedomeinen zelf vraagt gezamenlijke inspanningen van meerdere relevante actoren in het landschap. Actoren zoals Netwerk Klimaat, de provincies, Fluvius en VEB vervullen een belangrijke ondersteunende rol (cfr. hoofddoelstelling Netwerk Klimaat), maar hebben geen controlerende invloed op het behalen van broeikasgasreducties in steden en gemeenten. De evaluatievraag is daarom vooral gefocust op in welke mate de activiteiten van het Netwerk Klimaat bijdragen aan de vooropgestelde actiedomeinen in het subsidiebesluit.

8.2 RESULTATEN

De mate waarin de doelstellingen uit de subsidiebesluiten gerealiseerd zijn, is onlosmakelijk verbonden met de invulling van de vijf werkprogramma's. De invulling van de werkprogramma's is een gedeelde verantwoordelijkheid van het Netwerk Klimaat en de Vlaamse overheid. Vermeld in artikel 5 van de subsidiebesluiten, is de strategische stuurgroep, voorgezeten door het VEKA, verantwoordelijk voor de strategische sturing van de gesubsidieerde activiteiten en de voorbereiding van het werkprogramma doorheen de werkingsjaren. De minister, bevoegd voor energie, legt de jaarlijkse werkprogramma's vast.

Beide partijen hebben een sleutelrol om de best mogelijke overeenstemming te vinden tussen de doelstellingen, vermeld in artikel 3, en de activiteiten vastgelegd in de werkprogramma's. Onderstaande tabel geeft een samenvattend overzicht weer van de activiteiten van het Netwerk Klimaat per actiedomein (Tabel 11). De actiedomeinen van beide subsidiebesluiten werden toegevoegd in eenzelfde tabel. Hierbij moet er rekening gehouden worden dat de beschrijving van de actiedomeinen licht aangepast werden en dat de integratie van de ruimtelijke component in 2024 vervangen werd door de integratie van de sociale component (cfr. supra). Sommige activiteiten, zoals de algemene dienstverlening, worden doorgetrokken of herhaald over de werkingsprogramma's heen, zoals aangeduid in de laatste kolom.

Actiedomein	Concrete activiteiten uit het werkprogramma	WPs
Transversale dienstverlening: Voor het lokaal energie- en klimaatbeleid	Netwerk Klimaat bouwde een aanspreekpunt en structurele communicatie uit voor de lokale besturen via een onthaalwebpagina, emailadres, nieuwsbrieven, thematische overlegtafels en regionale aanspreekpunten.	2020-2025
aanvullende dienstverlening	Netwerk Klimaat ondersteunt de communicatie van de Vlaamse overheid, onder andere over de monitoring van energieverbruik, wijzigingen van het LEKP en de nieuwe Europese richtlijnen.	2020-2025

Actiedomein	Concrete activiteiten uit het werkprogramma	WPs
	Het onderzoeken en investariseren van collectieve renovatieprojecten via de praktijkendatabank	2024-2025
	Het netwerk organiseerde een workshopreeks rond lokaal renovatiebeleid in aansluiting op het BE REEL!-project.	2025
	Het netwerk deed onderzoek naar de opschaling van renovatieprojecten voor huurpanden	2025
Ruimtelijk: De integratie van de ruimtelijke- of omgevingscomponent in het lokaal energie- en klimaatbeleid bevorderen	De bestaande tools/datasets rond duurzame energie binnen het VEKA werden verzameld in een gestandaardiseerde aanpak en eventueel aangevuld met extra benodigde data (bv. van de netbeheerder rond capaciteit van het lokale energienet, datanoden nog in kaart te brengen door Netwerk Klimaat). Dit wordt in samenwerking met de Vlaamse overheid aangeboden als 1 dataset die lokale besturen kunnen gebruiken bij de onderbouwing van de potentieelanalyse.	2022
	Er worden modelbestekken gedeeld voor lokale besturen waarmee externe ondersteuning bij de uitvoering van een potentieelanalyse voor de RRES kan worden ingeschakeld.	2022
	Inventariseren en signaleren van drempels in ruimtelijke ordening voor renovatie	2024
	Voorstel GIS-project voor het samenbrengen van relevante data voor Regionale Ruimtelijke energiestrategieën (RRES), i.s.m. dOMG	2024
Warmte en hernieuwbare energie: De uitwerking van lokale warmte- en koelteplannen ondersteunen en hernieuwbare energie bevorderen	Netwerk Klimaat ondersteunde lokale besturen bij de opmaak van lokale warmteplannen, warmtezoneringsplannen en warmtevisies. Hiervoor werden startanalyses uitgevoerd en de inspiratiekaart 'Warmtezonering' en voorbeeldbestek-ken ontwikkeld voor lokale warmteprojecten.	2020-2022
	Inspiratiedag lokale warmteplannen	2020-2021
	Begeleiding en cofinanciering van de opmaak van 5 warmtezoneringsplannen en kennisdeling rond deze trajecten	2022-2024
	Handleiding 'energiedelen zelfde titularis'	2023
	Begeleiding van participatieve warmtenetprojecten en kennisdeling rond deze trajecten	2023-2025
	Opleiding warmte	2023-2025
	Kennisuitwisseling rond openbare verlichting	2024
	Lokale besturen werden begeleid bij warmtezonering en de integratie van hernieuwbare energie in lokale energieplannen.	2024
	Het netwerk inventariseerde het flexibiliteitspotentieel van het gemeentelijk patrimonium.	2024
	Actualisering van de warmtegids, i.s.m. VEKA	2022, 2024
	Onderzoeken van businesscases hernieuwbare energiegemeenschappen, i.s.m. TEAHs	2024
	In 2025 organiseerde Netwerk Klimaat een terugkommoment en opleiding rond de inspiratiekaart warmtezonering voor lokale besturen.	2025
	Handreiking voor gemeenten over de samenwerking met energiecoöperaties in Vlaanderen	2025

9 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Globaal kan worden geconcludeerd dat de subsidie Netwerk Klimaat een relevant, doeltreffend en doelmatig instrument is dat haar beoogde rol binnen het Vlaamse energie- en klimaatbeleid overtuigend invult. Voor elk onderzocht criterium wordt hieronder een antwoord op de onderzoeksvragen geformuleerd op basis van de bovenstaande resultaten. Naast de conclusies, worden ook aanbevelingen gedaan per criterium om de werking van de subsidie bij een eventuele verlenging te optimaliseren. Deze aanbevelingen kunnen zowel gericht zijn op de subsidieverlener, de Vlaamse overheid, als de subsidieontvanger, VVSG. Enkele van deze aanbevelingen kunnen enkel in samenwerking gerealiseerd worden.

9.1 RELEVANTIE

De subsidie Netwerk Klimaat is nog steeds relevant. De doelstellingen, actiedomeinen en dienstverlening van Netwerk Klimaat sluiten aan bij de actuele uitdagingen en ondersteuningsnoden van de lokale besturen en de Vlaamse overheid inzake lokaal energie- en klimaatbeleid.

De aansluiting bij de noden van de Vlaamse overheid blijkt uit de inbedding van de subsidie in de Beleidsnota Energie en Klimaat 2024-2029 en het definitieve VEKP 2021-2030: de doelstellingen en de dienstverlening van Netwerk Klimaat zijn rechtstreeks te koppelen aan operationele doelstellingen en actiepunten uit beide documenten. De Vlaamse overheid wil inzetten op samenwerking met en ondersteuning van de lokale besturen, vanuit hun bevoegdheden en nabijheid bij de uitvoering van het energie- en klimaatbeleid, vanuit Europese verplichtingen die deels op het lokale niveau neerkomen, en vanuit de nood aan maatschappelijk draagvlak.

De aansluiting bij de noden van de lokale besturen is gedifferentieerd. NEKL sluit goed aan bij de noden rond kennis, opleiding, dialoog en data. Aan de twee zwaarst gevoelde noden, personeelscapaciteit en begrotingsbudget, draagt NEKL daarentegen slechts onrechtstreeks bij. Dat is ook een bewuste afbakening geweest binnen de werkprogramma's: deze twee noden zijn structureel van aard en vereisen aanzienlijk grotere budgetten dan de jaarlijkse subsidie van 600.000 euro. Ze vallen voor een stuk buiten het bereik van het instrument. Een vergelijkbare grens geldt voor de nood aan bovenlokale beleidskaders en regelgeving: het netwerk kan lokale knelpunten capteren en doorgeven en lokale besturen informeren, maar de ontwikkeling van die kaders blijft een verantwoordelijkheid van de Vlaamse overheid zelf.

Deze gedifferentieerde aansluiting wordt bevestigd door twee bronnen die elkaar aanvullen: de bevraging bij de doelgroep binnen deze evaluatie, en de aanbevelingen van Audit Vlaanderen (2025) over de lokale klimaataanpak. Beide wijzen in dezelfde richting: de ondersteuning die Netwerk Klimaat biedt, kennis bundelen en delen, informeren, toeleiden naar data en financieringsoplossingen, sluit aan bij vastgestelde noden, terwijl de structurele uitdagingen rond capaciteit, budget en een stabiel bovenlokaal kader om bijkomend optreden van de andere bestuursniveaus vragen.

Netwerk Klimaat heeft zich bovendien ook aanpasbaar getoond, zowel via het mechanisme van de jaarlijkse werkprogramma's als in de dagelijkse werking. Het werken met jaarlijkse werkprogramma's laat toe de activiteiten af te stemmen op veranderende noden; tijdens de evaluatieperiode toonden de opvang van het LEKP (2021) en van de energiecrisis (2022) aan dat ook binnen een lopend werkingsjaar kan worden bijgestuurd.

9.1.1 Aanbevelingen:

1) Stem het aanbod af op nieuwe verplichtingen en beleidsontwikkelingen

- Gezien de uitdagingen op vlak van capaciteit en financiering bij de lokale besturen, is het prioritair om ondersteuning te bieden in bindende doelstellingen. Het Netwerk Klimaat kan haar relevantie behouden door tijdig ondersteuning te bieden bij de interpretatie en implementatie van nieuwe beleidskaders en regelgeving.
- Hoewel het Netwerk Klimaat de uitdagingen rond capaciteit en budget niet rechtstreeks kan oplossen, kan het wel blijvend goede praktijken, financieringsmogelijkheden, samenwerkingsmodellen en efficiënte werkwijzen ontsluiten en ontwikkelen die lokale besturen helpen om met deze beperkingen om te gaan.

2) Blijf de ondersteuningsnoden van lokale besturen systematisch monitoren

- Regelmatige behoeftenbevragingen kunnen helpen om het aanbod blijvend af te stemmen op actuele vragen rond kennis, regelgeving, data, financiering en beleidsuitvoering. Deze taak kan zowel door het VEKA als door de VVSG opgenomen worden.
- Aansluitend op de aanbeveling uit 2023 rond accountmanagement, ontwikkel een pragmatische methode om contacten, vragen, signalen en terugkerende noden van lokale besturen systematisch te registreren en te analyseren. Dit kan de afstemming van het aanbod op lokale behoeften verder verbeteren.

3) Behoud het systeem van jaarlijkse werkprogramma's als instrument voor flexibiliteit

- De evaluatie toont aan dat Netwerk Klimaat zich via de jaarlijkse werkprogramma's en de dagelijkse werking kan aanpassen aan nieuwe beleidsontwikkelingen en onverwachte uitdagingen.
- Behoud deze flexibiliteit zodat het netwerk ook in de toekomst snel kan inspelen op nieuwe Europese, Vlaamse en lokale energie- en klimaatopgaven.

9.2 DOELMATIGEHEID

Op basis van bovenstaande resultaten kan er geconcludeerd worden dat de subsidie Netwerk Klimaat op een efficiënte wijze de beoogde output realiseert, en dus doelmatig is. Zowel de realisatie van de indicatoren in de werkprogramma's, de opzet van het subsidiekader en -beheer als het aanwezige hefboomeffect wijzen op een gebalanceerde verhouding tussen de ingezette middelen en de output van de subsidie. Tegelijkertijd komen er enkele mogelijkheden naar voren die de efficiëntie van de subsidie verder kunnen optimaliseren. De voornaamste verbeterpunten situeren zich niet op het niveau van de fundamentele werking van het instrument, maar op het vlak van monitoring, procesoptimalisatie, stakeholderbetrokkenheid en verdere professionalisering van de interne werking.

De beschikbare middelen werden gedurende de volledige evaluatieperiode op een beheerste manier ingezet, zonder vastgestelde onregelmatigheden of disproportionele uitgaven, en resulteerden in een hoge realisatiegraad van de beoogde output. Van de 222 indicatoren in de werkprogramma's van Netwerk Klimaat werd 82% binnen het voorziene budget op een tijdige manier gerealiseerd, 13% werd deels gerealiseerd en 5%, niet gerealiseerd. Het merendeel van de niet-gerealiseerde indicatoren maken deel uit van het eerste werkprogramma. Twee andere niet-gerealiseerde indicatoren, de enige uit de twee laatste werkingsjaren 2024 en 2025, werden niet behaald door externe factoren. De medewerkers van Netwerk

Klimaat zijn er altijd in geslaagd om ruim tot zeer ruim binnen het jaarlijkse werkingsbudget te blijven: Er werd 3,8 miljoen euro van de voorziene 4,6 miljoen euro besteed.

Ook het subsidiekader en het subsidiebeheer functioneren over het algemeen efficiënt. Voor de realisatie van deze indicatoren werkten er over de gehele periode 32,3 VTE bij de VVSG, waarvan 24 gefinancierd door deze subsidie, tegenover 1 VTE, de subsidiebeheerder, bij het VEKA. Zowel het VEKA als VVSG beoordelen de governance, de werking via jaarlijkse werkprogramma's en het evaluatie- en uitbetalingsproces als efficiënt en goed werkbaar. Tijdens de evaluatie kwamen enkele verbeterpunten naar boven.

- De organisatiestructuur, met de strategische stuurgroep, operationele stuurgroep en klankbordgroep Gemeenten, zorgt voor een duidelijke taakverdeling en goede samenwerking tussen het VEKA, VVSG en de andere stakeholders. Vooral het operationele overleg blijkt een grote meerwaarde te zijn voor kennisuitwisseling en afstemming. Tegelijkertijd moet er regelmatig geëvalueerd worden wie in de operationele stuurgroep moet zetelen, naargelang de werkprogramma's andere accenten naar voren brengen en kan er nagedacht worden over een andere overlegstructuur om de aanwezigheid van thematische experts te verzekeren. Daarnaast worden de lokale besturen momenteel te indirect betrokken bij de werking van Netwerk Klimaat via de huidige klankbordgroep. Er moet nagedacht worden over een structurelere en diepgaandere betrokkenheid van de doelgroep in het vormgeven van de werking.
- De werking met jaarlijkse werkprogramma's laat flexibiliteit toe in de werking, belangrijk in een snel-veranderende context als de energie- en klimaattransitie. Het opmaakproces kan echter verbeterd worden door het vastleggen van een procesflow: dit zou de werklast van beide partijen verminderen.
- Voor het jaarlijkse evaluatieproces werd er opgemerkt dat er kan gewerkt worden aan een betere balans tussen output- en outcome-gebaseerde, kwalitatieve en kwantitatieve indicatoren. Volgend op de VCO-richtlijnen wordt er aanbevolen om een aantal kernindicatoren vast te leggen overheen alle werkprogramma's, die de doeltreffendheid van de werking monitoren. Verder wordt er ook aanbevolen om regelmatig doorheen de werkingsjaren te rapporteren aan de strategische stuurgroep over de stand van zaken van het werkprogramma om snellere bijstellingen mogelijk te maken, en hiervoor een procesflow te voorzien.
- De uitbetaling is momenteel voorzien in drie schijven. Dit onderzoek toont aan dat een uitbetaling in twee schuiven haalbaar is en efficiëntiewinsten geeft aan beide partijen.

Verder genereert de subsidie een duidelijk waarneembaar hefboomeffect. Hoewel het niet mogelijk is om de effecten exclusief toe te schrijven aan de subsidie, zijn er voldoende aanwijzingen dat de activiteiten van Netwerk Klimaat hebben bijgedragen aan het aantrekken van bijkomende middelen voor lokaal energie- en klimaatbeleid. Een eerste aanwijzing hiervoor is de actieve rol van Netwerk Klimaat in Europese projectwerking. Met een beperkte investering uit de subsidie werd meegewerkt aan acht projectaanvragen, waarvan vier succesvol werden goedgekeurd. Deze projecten zorgden niet alleen voor het terugverdienen van de investeringen voor Netwerk Klimaat zelf, maar mobiliseerden in totaal meer dan 5 miljoen euro aan externe financiering voor projecten die bijdragen aan de verdere ontwikkeling en uitvoering van lokaal energie- en klimaatbeleid. Daarnaast creëerden deze projecten bijkomende personeelscapaciteit binnen het netwerk, waardoor expertise en ondersteuning verder konden worden uitgebouwd zonder bijkomende subsidie-uitgaven. Ook de ondersteuning van lokale besturen bij Europese subsidieaanvragen wijst op een positief hefboomeffect. Het voorbeeld van de EUCF-oproep toont aan dat de begeleiding van Netwerk Klimaat mogelijk heeft bijgedragen aan een uitzonderlijk hoog aantal goedgekeurde Vlaamse dossiers, wat resulteerde in bijkomende externe middelen voor lokale energie- en klimaatprojecten. Verder blijkt uit het Rollend Capaciteitsfonds dat de subsidie niet alleen externe

De mate van implementatie van de aanbevelingen rond efficiëntie uit de externe evaluatie van Netwerk Klimaat uit 2023 werd ook onderzocht. VVSG en de Vlaamse overheid realiseerden één aanbeveling, over het aanscherpen van de doelstellingen en indicatoren, volledig en twee aanbevelingen, over het verbeteren van de capaciteitsplanning van beschikbare personeelsinzet t.o.v. de personeelsbehoefte vanuit het WP en het professionaliseren van de systemen voor indicatoropvolging, gedeeltelijk in de periode van 2024-2025. Een aanbeveling, over het aanbrengen van structuur en stroomlijning in het accountmanagement van de regio-verantwoordelijken, werd nog niet gerealiseerd. Er is bij een verlenging ruimte om deze aanbevelingen verder op te nemen. Vooral het vinden van een systematiek in het definiëren van indicatoren en in de opvolging van activiteiten komen naar voren als verbeterpunten.

- #### 4) Vereenvoudig het uitbetalingsproces

- ////////////////////////////////////

9.3 DOELTREFFENDHEID

De doeltreffendheid van de subsidie werd onderzocht rekening houdend met het bereik van de dienstverlening, de kwaliteit van de dienstverlening, de langetermijneffecten van de dienstverlening en hoe het faciliteren in afstemming en dialoog wordt gepercipieerd door zowel de Vlaamse overheid als de doelgroep. Globaal kan worden vastgesteld dat de subsidie leidt tot een breed bereik, een effectieve en gewaardeerde dienstverlening met langetermijneffecten en een sterke invulling van de brugfunctie tussen lokale en Vlaamse overheden. De resultaten van evaluatie bieden daarmee voldoende aanwijzingen dat de subsidie doeltreffend bijdraagt aan de vooropgestelde hoofddoelstellingen in het ondersteunen van lokale besturen bij de ontwikkeling en uitvoering van lokaal energie- en klimaatbeleid en het bevorderen van de afstemming en dialoog tussen lokale besturen en de Vlaamse overheid.

- Bereik dienstverlening

Op basis van de beschikbare data kan geconcludeerd worden dat de dienstverlening van het Netwerk Klimaat een groot bereik heeft binnen de doelgroep van lokale besturen en streekintercommunales. Vooral via laagdrempelige kennis- en informatiekanalen zoals de webinars, website en nieuwsbrief maar ook studiedagen slaagt het netwerk een groot deel van de doelgroep te bereiken.

- De thematische nieuwsbrief bereikt 271 van de 285 gemeenten (95%) en 11 van de 12 streekintercommunales. De opening- en clickrate van de nieuwsbrief ligt hoger dan het gemiddelde bij VVSG en dan een vergelijkbare nieuwsbrief bij de overheid.
- De webinars lokken over de jaren heen consistent veel deelnemers. In 2025 namen medewerkers uit 251 gemeenten (88%) deel.
- Ook de studiedagen trekken veel lokale besturen aan. De Klimaatdag 2024 bereikte 152 gemeenten (51%), wat voor een enkel evenement een aanzienlijk bereik is.

Netwerk Klimaat heeft zich sinds de opstart op korte tijd ontwikkeld tot een goed ingeburgerde ondersteuningsstructuur en referentiepunt voor lokale energie- en klimaatambtenaren, wat ook jaarlijks opgemerkt wordt in de evaluatieverslagen.

Tegelijkertijd kan opgemerkt worden dat het bereik afneemt naarmate er meer tijdsinvestering wordt gevraagd. Dit is deels inherent aan het type activiteit (vb. meerdaagse opleidingen en pilootprojecten), maar kan ook mogelijks verbeterd worden door enkele strategieën. Daarbij gaat het niet zozeer over het vergroten van het algemeen bereik, maar het laagdrempeliger maken van intensieve formats, communicatie en het activeren van minder betrokken gemeenten.

- Kwaliteit dienstverlening

Daarnaast wijzen de resultaten van de bevraging bij de lokale besturen en streekintercommunales, aangevuld met de jaarlijkse evaluatieverslagen van het VEKA, wijzen erop dat de subsidie Netwerk Klimaat aan VVSG heeft geleid tot een kwalitatief, doeltreffend ondersteuningsaanbod, dat breed gewaardeerd wordt door de doelgroep. De algemene tevredenheidsscore over het Netwerk Klimaat onder de doelgroep is gemiddeld 7,3/10.

De bekendheid van het aanbod is, in lijn met de resultaten over bereik, groot onder de respondenten van de bevraging. Vooral de website en nieuwsbrieven, webinars en evenementen zijn goed gekend en

worden intensief gebruikt. Ook andere ondersteuningsvormen, zoals opleidingen, bereiken een groot deel van de doelgroep. Dat andere vormen van ondersteuning een lager gebruik kennen, lijkt grotendeels verklaarbaar door hun gespecialiseerder karakter of de nood aan een grotere tijdsbesteding van deelnemers. Er is een duidelijk verband waarneembaar tussen het gebruik en de algemene tevredenheidsscore die door respondenten wordt gegeven aan het netwerk: hoe vaker een respondent heeft aangeduid onbekend te zijn met de diensten die het netwerk aanbiedt, of ze nog niet gebruikt heeft, hoe lager de tevredenheidsscore is die ze geven (Spearman = -0,7).

Als er wordt gevraagd achter de doeltreffendheid van elk van de ondersteuningsvormen, behalen ze onder de gebruikers allemaal positieve tot zeer positieve resultaten. Vooral webinars (97%) springen eruit als een bijzonder effectieve ondersteuningsvorm. Ook evenementen, website en nieuwsbrieven, opleidingen, workshops en werkbezoeken scoren hoog. De laagste score op effectiviteit wordt toebedeeld aan de praktijkenbank, maar is nog steeds 71%. Tezamen met een van de lagere score in gebruik, is het aangewezen om dit format te herevalueren.

Daarnaast blijkt uit de bevraging dat de dienstverlening van Netwerk Klimaat nuttig is voor een waaier aan doeleinden, vooral voor het uitwisselen van ervaring en kennis, het capteren van lokale knelpunten en ze doorgeven aan de Vlaamse overheid, en het samenbrengen en begrijpen van gewestelijk beleid en regelgeving, maar ook voor het wegwijs maken in data en tools, het opbouwen van kennis en vaardigheden, het vertalen van doelstellingen naar concrete stappen op maat van het lokaal bestuur en het vinden van goede praktijken en inspiratie. De dienstverlening wordt het minst sterk geassocieerd met het toeleiden naar financieringsoplossingen (65%), met een daling van 15% tegenover de bevraging in 2023, terwijl dit wel één van de aspecten is die werd opgenomen als algemene dienstverlening in de subsidiebesluiten.

Ook vanuit het perspectief van VEKA wordt de kwaliteit van de werking consequent positief beoordeeld. De evaluatieverslagen benadrukken de expertise van het team, de kwaliteit van diverse producten en evenementen, de sterke communicatieve werking en de belangrijke bijdrage van Netwerk Klimaat aan de implementatie van het Lokaal Energie- en Klimaatpact. Dit wijst erop dat de subsidie niet alleen resulteert in een gewaardeerde dienstverlening voor lokale besturen, maar ook bijdraagt aan de realisatie van bredere Vlaamse beleidsdoelstellingen.

- Langetermijneffecten subsidie

Wat het gebruik van aangereikte informatie, inzichten en tools betreft, blijkt dat Netwerk Klimaat in de eerste plaats een ondersteunende en sensibiliserende rol vervult. De meerderheid van de respondenten geeft aan dat de opgedane informatie wordt bijgehouden om later op terug te vallen (45%) of gedeeld wordt ter inspiratie (15%). Dit wijst erop dat de dienstverlening fungeert als kennisbron die beschikbaar is wanneer zich concrete projecten of beleidsnaden voordoen. Eén op vier respondenten gebruikt de aangereikte informatie, inzichten en tools actief, door ze in te zetten in lopende projecten of er nieuwe projecten mee op te starten. Deze resultaten liggen in lijn met de resultaten uit de bevraging in 2023.

Op basis van de bevraging kunnen we ook vaststellen dat het lokaal energie- en klimaatbeleid sinds 2021 is versneld. In welke mate dit kan toegewezen worden aan het Netwerk Klimaat of het LEKP vergt uitgebreid onderzoek. Andere actoren en contextfactoren kunnen hier namelijk ook een rol in spelen. De meerderheid van de respondenten geeft wel aan dat het Netwerk Klimaat minstens één langetermijneffect genereert op het lokale energie- en klimaatbeleid. Dat effect wordt ervaren op meerdere vlakken, vooral in de versterking van kennis en capaciteit bij lokale medewerkers, in de ondersteuning om het LEKP te

kunnen uitvoeren (71%) en in het versnellen van beleidsplanning- en actie op lokaal niveau (54%). Bovendien meent 39% van de respondenten dat hun bestuur zonder Netwerk Klimaat bepaalde acties niet of niet op dezelfde manier zou hebben gerealiseerd, een even groot aandeel blijft echter neutraal. Deze resultaten suggereren dat het netwerk volgens de doelgroep een relevante ondersteunende rol speelt in de waargenomen voortgang van lokaal energie- en klimaatbeleid, maar dat de mate waarin het netwerk een doorslaggevende factor is niet voor alle respondenten evident is. Concrete verwezenlijkingen ondersteunen ook de stelling dat Netwerk Klimaat in een zekere mate bijdraagt aan de concrete uitvoering van lokaal energie- en klimaatbeleid via een ondersteunende en begeleidende rol. Via Europese projecten, piloot- en begeleidingstrajecten werden in Vlaamse steden en gemeenten onder meer warmtezoneringsplannen ontwikkeld, energie in patrimonium uitgespaard en lokale warmteprojecten voorbereid. Tot slot dragen de veelvuldige uitwisselingen tussen het Netwerk Klimaat en de Vlaamse overheid bij aan de vormgeving en implementatie van beleidsinitiatieven, zoals het LEKP en de omzetting van Europese Richtlijnen.

- Dialoog en afstemming tussen beleidsniveaus

Er kan geconcludeerd worden dat Netwerk Klimaat in hoge mate haar tweede hoofddoelstelling realiseert om dialoog en afstemming tussen lokale besturen en de Vlaamse overheid te faciliteren en te bevorderen. De organisatie wordt zowel door Vlaamse partners als door lokale besturen erkend als een belangrijke verbindende actor die beleidsafstemming ondersteunt, samenwerking stimuleert en lokale signalen vertaalt naar beleidsniveau. De grote hoeveelheid overlegmomenten, de concrete betrokkenheid bij beleidsprocessen en de hoge waardering vanuit de doelgroep bevestigen de sterke effectiviteit van hun faciliterende rol. Tegelijk tonen de evaluaties aan dat verdere professionalisering mogelijk blijft, met name op vlak van systematische terugkoppeling en de directe representatie van lokale besturen binnen bestaande overlegstructuren.

9.3.1 Aanbevelingen

- 1) **Verhoog de toegankelijkheid van intensieve ondersteuningsvormen**
 - Onderzoek alternatieve formats voor opleidingen, werkbezoeken, begeleidingstrajecten en andere intensieve activiteiten, bijvoorbeeld via regionale of digitale formules.
 - Ontwikkel een gerichte strategie voor gemeenten die vandaag minder deelnemen, bijvoorbeeld wegens beperkte personeelscapaciteit.
 - Promoot minder bekende, intensievere diensten via de veelgebruikte eigen kanalen of kanalen van partners.
- 2) **Herevalueer werkwijzen en ondersteuningsvormen regelmatig**
 - Evalueer de werking van de ondersteuningsvormen regelmatig met de doelgroep. De grootste nood hiervoor ligt bij de praktijkendatabank, die zowel qua gebruik als gepercipieerde effectiviteit lager scoort dan andere ondersteuningsvormen.
 - Onderzoek formats die de doeleinden van het opschalen van goede praktijken en het toeleiden naar financieringsoplossingen kunnen verbeteren.

3) Maak de participatie van lokale besturen systematischer

- Organiseer de verzameling, verwerking en terugkoppeling van lokale signalen meer gestructureerd en transparanter.
- Versterk de directe betrokkenheid van lokale besturen binnen bestaande overleg- en adviesstructuren en de uitvoering van de werkprogramma's.
- Maak de meerwaarde van deelname aan de klankbordgroep tastbaarder door duidelijk terug te koppelen welke signalen en aanbevelingen uit de klankbordgroep worden meegenomen in de werking en beleidsafstemming. Zet in op de deelname van gemeenten die vandaag niet (meer) deelnemen en geef regelmatig de kans aan gemeenten om (opnieuw) deel te nemen.

4) Versterk de monitoring van doeltreffendheid en effecten van aangereikte diensten

- Bouw de opvolging van gebruiks- en langetermijneffecten verder uit zodat beter zichtbaar wordt hoe kennisdeling, begeleidingstrajecten en beleidsafstemming bijdragen aan concrete beleids- en uitvoeringsresultaten bij lokale besturen.
- Besteed meer aandacht aan het zichtbaar maken van concrete resultaten. Een duidelijkere communicatie en documentatie van gerealiseerde resultaten en doorwerking kan bijdragen aan een beter inzicht in de meerwaarde van de subsidie.

9.4 DOELBEREIK

Op basis van de analyse van de werkprogramma's en evaluatieverslagen kan wel geconcludeerd worden dat de activiteiten van Netwerk Klimaat in lijn liggen met de doelstellingen in de subsidie. Voor alle actiedomeinen werden er concrete activiteiten ontwikkeld en uitgevoerd die bijdragen aan het bevorderen, stimuleren en/of ondersteunen lokaal energie- en klimaatbeleid. Dit is een logisch gevolg van de wijze waarop de werkprogramma's zijn vormgegeven doorheen de jaren.

Het Netwerk Klimaat opereert als actor binnen een ecosysteem van verschillende partijen en binnen een context met verschillende externe invloedfactoren. Gelet op het ondersteunende karakter van de subsidie en de gedeelde verantwoordelijkheid voor het realiseren van de uiteindelijke klimaat- en energiedoelstellingen, kan niet verwacht worden dat Netwerk Klimaat zelf rechtstreeks verantwoordelijk is voor de gerealiseerde emissiereducties of andere beleidsresultaten op lokaal niveau. Zoals vermeld bij de analyse rond de doeltreffendheid van de subsidie (cfr. supra 7.3.1.3), kan er wel geconcludeerd worden dat het lokaal energie- en klimaatbeleid over het algemeen is versneld sinds 2021. In diezelfde bevraging geeft ook meer dan de helft van de respondenten aan dat Netwerk Klimaat hun lokaal energie- en klimaatbeleid en actie versnelt. Dit geeft een indicatie dat de activiteiten van het netwerk positieve effecten teweegbrengen in de actiedomeinen, en dat de doelstellingen uit het subsidiebesluit ook in de praktijk behaald worden.

9.4.1 Aanbevelingen

1) Concretiseer de verwachte bijdrage van Netwerk Klimaat

- Het bevorderen, stimuleren en/of ondersteunen van lokaal energie- en klimaatbeleid in bepaalde actiedomeinen is geen concrete formulering van de verwachtingen naar Netwerk Klimaat toe. Dit wordt ook niet, op een paar uitzonderingen na, verder uitgewerkt in de indicatoren van de werkprogramma's.

- 2) Blijf investeren in transversale ondersteuning als fundament voor de inhoudelijke doelstellingen**

- ////////////////////////////////////

10 BIJLAGEN

10.1 VRAGENLIJST DOELGROEP

Introductie

1. Binnen welk type organisatie werkt u?

- Grote stad (>100 000 inw.)
- Centrumstad (45 000-100 000 inw.)
- Middelgrote gemeente (10 000-45 000 inw.)
- Kleine gemeente (<10 000 inw.)
- Streekintercommunale

2. **Wat is uw functie?** *Selecteer de functie die het best bij uw jobinhoud past.*

- Medewerker milieu en klimaat
- Medewerker energie en wonen
- Projectcoördinator LEKP
- Patrimoniumbeheerder
- Renovatieadviseur
- Diensthoofd milieu en klimaat
- Diensthoofd energie en wonen
- Algemeen directeur
- Schepen voor milieu, klimaat en energie
- Burgemeester
- Andere:

3. Hoe lang bent u al actief in deze (of soortgelijke) functie?

- Minder dan 1 jaar
- 1-3 jaar
- 3-5 jaar
- Meer dan 5 jaar

4. In welke provincie ligt uw lokaal bestuur?

- Antwerpen
- Limburg
- Oost-Vlaanderen
- Vlaams-Brabant
- West-Vlaanderen

5. Naam van uw lokaal bestuur/organisatie?

////////////////////////////////////

- Sinds het begin (2021)
- Sinds enkele jaren
- Sinds het afgelopen jaar
- Ik ben niet echt bekend met Netwerk Klimaat

7. Welke van onderstaande maatregelen heeft uw lokaal bestuur reeds ingevoerd richting energiebesparing en klimaatmitigatie?

8. Hoe beoordeelt u volgende uitspraken voor uw gemeente?

- In de vorige legislatuur (2018-2024) werd de uitvoering van onze energie- en klimaatplannen actief opgevolgd en ondersteund.
- In de huidige legislatuur (2025-2031) krijgt de uitvoering van onze energie- en klimaatplannen een hoge beleidsprioriteit.
- Onze gemeente beschikt over een overkoepelend energie- en klimaatplan dat actueel is voor deze legislatuur (vb. SECAP).

pagina 91 van 96

- d) Onze gemeente beschikt over een brede set aan strategische plannen die actueel zijn voor deze legislatuur (vb. warmteplan).
- e) Onze gemeente zet concrete investerings- en uitvoeringsstappen richting energiebesparing en klimaatmitigatie (vb. PV).

- Helemaal Akkoord
- Akkoord
- Noch akkoord, noch niet akkoord
- Niet akkoord
- Helemaal niet akkoord

9. Hoe zijn volgende aspecten van het lokaal energie- en klimaatbeleid in jouw gemeente geëvolueerd? *Vergelijk de huidige legislatuur (2025-2031) met de vorige (2018-2024).*

- a) De beleidsprioriteit die wordt toegekend aan de ontwikkeling en uitvoering van het energie- en klimaatbeleid
- b) Het structureel gemeentelijk budget dat wordt vrijgemaakt voor energie en klimaatmitigatie (excl. subsidies zoals LEKP)
- c) Het investeringsbudget dat specifiek wordt vrijgemaakt voor de renovatie van eigen patrimonium

- Is sterk toegenomen
- Is toegenomen
- Is hetzelfde gebleven
- Is gedaald
- Is sterk gedaald

10. Welk gemeentelijk budget is er deze legislatuur gemiddeld jaarlijks voorzien voor het energie- en klimaatbeleid? *Het gemeentelijk budget is hier incl. investeringen en algemene financiering, maar excl. renovatie patrimonium, reguliere infrastructuurwerken (vb. aanleg fietspad) en specifieke subsidies (vb. LEKP).*

- < € 20 000
- € 20 000- € 50 000
- € 50 000 – € 150 000
- € 150 000 – € 500 000
- € 500 000 – € 2 miljoen
- > € 2 miljoen
- Weet ik niet

11. Welk percentage van het totale gemeentelijk budget vertegenwoordigt dit ongeveer? *Het totale budget is hier incl. investeringen en algemene financiering, maar excl. specifieke subsidies (vb. LEKP).*

- <1%
- 1-2%

12. Welk gemeentelijk budget is er deze legislatuur voorzien voor het energetisch renoveren van eigen patrimonium?

13. Welke uitdagingen ervaart u momenteel als de belangrijkste in het uitvoeren van energie- en klimaatbeleid? *Duid uw top 3 aan.*

- Netwerk Klimaat*

- a) Aanspreekpunt en helpdesk omtrent energie- en klimaatmitigatiethema's
- b) Website en nieuwsbrieven
- c) Webinars
- d) De praktijkendatabank
- e) Opleidingsreeksen, werkbezoeken en workshops (vb. basisopleiding klimaat, renovatie, patrimonium, warmte)
- f) Inspiratiekaarten en tools (vb. warmtezonering)
- g) Handreikingen, modeldocumenten en brochures (vb. Energie voor morgen, warmtegids, kompas energiearmoede)
- h) Werkgroepen en klankbordgroepen
- i) Evenementen (vb. Klimaatdag, inspiratiedagen)

pagina 93 van 96

j) Ondersteuningsaanbod pilootprojecten (vb. rollend capaciteitsfonds, begeleidingstrajecten warmte)

- Bekend, en al actief gebruikt
- Bekend, en meermaals gebruikt
- Bekend, maar nog niet gebruikt
- Helemaal onbekend

15. Netwerk Klimaat bood de afgelopen vijf jaar op verschillende manieren ondersteuning aan. In welke mate is haar dienstverlening nuttig voor volgende doeleinden?

- a) Het samenbrengen en begrijpen van gewestelijk beleid en regelgeving
- b) Het wegwijs maken in data, tools en instrumenten
- c) Het vertalen van doelstellingen naar concrete, praktische stappen op maat van het lokaal bestuur (vb. draaiboeken, modeldocumenten)
- d) Het vinden van goede praktijken en inspiratie
- e) Het uitwisselen van ervaringen en kennis
- f) Het opbouwen van kennis en vaardigheden bij (inter)gemeentelijke medewerkers
- g) Het opmaken van lokale energie- en klimaatplannen (vb. warmteplan)
- h) Het toeleiden naar mogelijke financieringsoplossingen voor projecten
- i) Het capteren van lokale knelpunten en ze doorgeven aan de Vlaamse overheid

- Heel nuttig
- Eerder nuttig
- Eerder niet nuttig
- Helemaal niet nuttig
- Geen mening
- Geen nood aan bij onze gemeente(n)

16. Hoe gaat uw gemeente aan de slag met informatie, handvaten, leerlessen en tools verkregen uit de diensten van het Netwerk Klimaat?

- Ze worden geïmplementeerd in lopende projecten
- Ze worden omgezet in nieuwe strategieën en projecten
- Ze worden bijgehouden om op terug te vallen wanneer nodig
- Ze worden actief gedeeld met collega's en mandatarissen ter inspiratie
- Ze worden niet meer gebruikt
- We maken geen actief gebruik van de diensten

17. Hoe beoordeelt u volgende uitspraken over het Netwerk Klimaat (NEKL)?

- a) Het NEKL heeft onze contacten en relaties met andere lokale besturen versterkt.
- b) Het NEKL heeft onze contacten en relaties met andere relevante actoren versterkt (vb. streekintercommunale, VEB).

VVSG managementreactie op de conclusies en de aanbevelingen van het evaluatierapport Netwerk Klimaat door VEKA

In deze management response geeft de VVSG een antwoord op de conclusies en aanbevelingen die uit de evaluatie komen die VEKA heeft uitgevoerd over het de werking van het Netwerk Klimaat (Eindrapport Evaluatie subsidie Netwerk Klimaat 2020-2025).

De VVSG bedankt in de eerste plaats VEKA voor de inspanningen om de werking van Netwerk Klimaat grondig onder de loep te nemen, met het oog op het verderzetten van de ondersteuning van de lokale besturen.

Dit rapport kan samen gelezen worden met de externe evaluatie die voor de periode 2020-2023 uitgevoerd werd door Transition Stories en o.a. een ruimere gespreksronde omvatte. Ook voor dit evaluatierapport schreef VVSG een managementreactie, die nog steeds relevant is.

De VVSG stelt tot haar tevredenheid vast dat de werking van Netwerk Klimaat door de doelgroep van lokale besturen globaal waardevol beoordeeld wordt en een tevredenheidsscore krijgt die vergelijkbaar is als bij de externe evaluatie van 2023 (7,3/10 versus 7,2/10). Dat is zeker positief rekening houdend met het feit dat het beschikbare budget sinds 2025 substantieel gedaald is.

De VVSG onderschrijft de belangrijkste vaststellingen en conclusies van de evaluatie, die een positief oordeel geeft op de criteria rond relevantie, doelmatigheid, doeltreffendheid en doelbereik.

Uit het evaluatierapport blijkt ook de meerwaarde van de werking van Netwerk Klimaat om het beleid van de Vlaamse overheid te vertalen naar de lokale besturen. Zo geeft 85% van de respondenten aan dat de dienstverlening van Netwerk Klimaat nuttig (42%) tot zeer nuttig (43%) is voor het samenbrengen en begrijpen van gewestelijk beleid en regelgeving. De werking is dus niet alleen van belang voor de lokale besturen, maar ook voor de Vlaamse overheid zelf.

De subsidie voor Netwerk klimaat zorgt ook voor een hefboomeffect, zowel op vlak van bijkomende personeelscapaciteit als financiële middelen richting (ondersteuning van) lokale besturen.

Ook in de aanbevelingen rond permanente evaluatie van het ondersteuningsaanbod, regelmatig evalueren van de samenstelling van de operationele stakeholder structuur, het duidelijker formuleren van kernindicatoren en het afbakenen van de invloedssfeer van het Netwerk Klimaat kan de VVSG zich vinden.

Tegelijk wijst de VVSG op een mogelijk spanningsveld tussen de hoge verwachtingen van de subsidiërende overheid en de vaak pragmatische en budgettair beperkte realiteit waarin de lokale besturen werken. Lokale besturen staan voor gigantische maatschappelijke uitdagingen, waar de klimaattransitie voor iedereen er één van is, en moeten – in hun autonomie van bevoegdheden – hier vaak moeilijke keuzes in maken.

De scope van het Netwerk Klimaat beperkt zich tot het ondersteunen van de lokale besturen in de klimaattransitie. Naast het ondersteuningsaanbod is er voor de lokale besturen tevens een nood aan extra capaciteit en middelen om de klimaattransitie te kunnen bewerkstelligen op lokaal vlak. Het LEKP (met alle beperkingen die het had) was een instrument met een hefboomeffect en grote impact op lokaal vlak. De VVSG ziet dat het ondersteuningsaanbod van het Netwerk Klimaat nog meer impact kan hebben door een dergelijk bijkomend hefboombudget voor lokale besturen in de markt te zetten.

De VVSG erkent en onderschrijft de specifieke boodschap van het evaluatierapport met betrekking tot een ander spanningsveld, namelijk dat het ondersteuningsaanbod naar lokale besturen hand in hand gaat met het detecteren van drempels in de uitvoering. In het opmaken van nieuwe regelgeving (of in het doorvertalen van Europese richtlijnen naar Vlaamse regelgeving) is het voor de VVSG belangrijk dat de lokale besturen vanaf het begin van de opmaak mee aan tafel zitten. Dat verhoogt niet alleen de kennis van en het draagvlak voor dergelijke maatregelen, maar vergemakkelijkt de vertaling ervan op het lokale niveau. Daarom pleit de VVSG – in de marge van dit evaluatierapport – om via het Netwerk Klimaat de lokale besturen mee te betrekken in de opmaak en uitvoering van Vlaams klimaat- en energiebeleid. De VVSG is ervan overtuigd dat de broodnodige én urgente transitie enkele door een volwaardige interbestuurlijke dialoog en wederzijds versterkende inspanningen kan plaatsvinden.

De VVSG ziet wel nog een hiaat in de scope van het evaluatierapport. Transition Stories nam in het evaluatierapport van 2023 niet alleen aanbevelingen op richting de VVSG en de werking van Netwerk Klimaat zelf, maar ook richting de Vlaamse overheid. Het rapport geeft wel aan dat bepaalde aanbevelingen ook voor de subsidiërende overheid gelden, maar differentieert hierin niet.

De belangrijkste hiaat ligt volgens de VVSG in de verbreding van de scope van Netwerk Klimaat. Op lokaal niveau wordt klimaatbeleid rond adaptatie en mitigatie als 1 geïntegreerd geheel beschouwd. Het zijn meestal dezelfde medewerkers/diensten die met beide aspecten bezig zijn. De VVSG blijft vragende partij om het ondersteuningsaanbod rond mitigatie en adaptatie samen te nemen en als één geheel af te stemmen richting lokale besturen. De VVSG betreurt dat deze mogelijkheid tot afstemming en verbreding niet is meegenomen in dit evaluatierapport.

Het evaluatierapport toont aan dat er een duidelijke noodzaak is bij de lokale besturen om hen verder te ondersteunen in hun klimaatacties en dat het Netwerk Klimaat een duidelijke toegevoegde waarde biedt voor zowel de lokale besturen als voor het Vlaamse beleid. Uit het evaluatierapport van Transition Stories kwam ook duidelijk naar voor dat die meerwaarde ook gerealiseerd werd voor de (andere) partners van het netwerk, die door de werking van het Netwerk Klimaat een betere toeleiding van hun aanbod richting lokale besturen kunnen voorzien.

Daarnaast wil de VVSG nog benadrukken dat het voor een efficiënte en effectieve ondersteuning noodzakelijk is om een langere tijdshorizon te kunnen hanteren. De korte verlenging van 2 jaar was eind 2024 een noodzakelijke tussenstap, maar om de kwaliteit van de dienstverlening te kunnen waarborgen vormt dergelijke korte periode een nadeel. In het voorliggende ontwerpbesluit voor de Vlaamse regering wordt hieraan tegemoet gekomen.

De VVSG is klaar om ook de komende jaren een kwaliteitsvolle ondersteuning vorm te geven en kijkt er naar uit om samen met de Vlaamse overheid de aanbevelingen in beide evaluatierapporten om te zetten naar de praktijk. Het VVSG Netwerk Klimaat is klaar om samen met de Vlaamse overheid en met de lokale besturen de broodnodige sprong in de klimaattransitie te maken.

Véronique Janssens
Algemeen directeur

Handtekening(en)